Ilustrația copertei : *N. Claudiu*

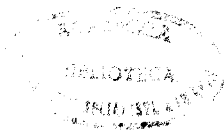
Ro

anton pann

povestea vorbii

★

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
I. FISCHER
PREFAȚĂ DE
ȘERBAN FOARȚĂ

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

întîmplă adesea ca tocmai genul didactic, din cel mai tendențios, să devină cel mai gratuit gen. Urmuz — anunțat oarecum de Pann — a intuit disproporția dintre alegoria, dintre anecdota, care ilustrează morala, și morala mult prea comună. Mai mare daraua decît ocaua — cum ar fi spus Pann. Drept care, Urmuz a și compus o fabulă pură, aparent fără sens, a cărei morală este : „Pelicanul sau babița." Urmuz știa foarte bine că „Nărăvul din fire n-are lecuire", „Lupul părul își leapădă, dar nărăvul nu și-l lasă", „Ce iese din pisică, șoareci mănîncă" etc., etc. sînt niște adevăruri atît de uzate, încît în mintea cititorului nu sună altfel decît „Pelicanul sau babița". În fond, cititorul, furat de farmecul povestirii în sine, rămîne indiferent la conținutul didactic. Se prea poate ca Anton Pann să nu fi urmărit altceva, cu snoavele lui, decît „ilustrarea unei maxime". Intenția e lăudabilă. De multe ori însă, maxima este atît de banală, încît e greu verosimil ca tocmai finul Pepelii să-și piardă vremea, să-și irosească verva și hazul, pentru a ne convinge de un adevăr evident. Să fie el atît de copilăros, atît de „pedant" ? Iată o... maximă :

„Eu leșin, mor pentru tine,
Și tu habar n-ai de mine."

Și iată acum ilustrarea ei :

„Un strein prost într-o vreme în România viind,
Și două-trei românește ca să învețe dorind,
Cată și își tocmi slugă din sate pe un român,
De calul lui să-ngrijească, fiind el tare bătrîn ;
Ș-într-o zi sluga văzîndu-l neîncetînd de oftat :
— Pentru ce oftezi, stăpîne ? îndrăznind l-a întrebat.
Streinul oftînd răspunse : Ah ! nu știi tu, be Ivan,
Era sa spunem la tine de mult, e ! înca de an,

Este una Mariuța, dincolo de Vadu-Lat,
Eu mult iubește la dînsa și me ranit na ficat.
— Dar ea te iubește oare? l-a-ntrebat sluga cel prost.
El, oftînd iar, îi răspunse: Ama eu-ncolo n-a fost,
Tovaroș a spus la mine că este pre mult frumos,
Eu n-am vazut, dar văz poate, daca este sănătos."

Oricine observă că scopul anecdotei nu este, pînă la urmă, acela de a ilustra maxima. Lui Pann îi face plăcere să noteze româneasca streinului prost (pare-se un bulgar de-al lui). Asta e suficient pentru scriitorul cu auz perfect. (Și Pann, dascălul de muzichie, are un asemenea auz.) În altă fabulă va pune doi „ungureni" să discute în grai ardelenesc, consemnînd cu maliție — înaintea lui Caragiale — palatalizarea labialelor și celelalte:

„— Măi soațe, văz't-ai tu ghie?
— Am văz't, măi, — zise — ș-o mie.
— No, da cum îi? de-i văz't, spune.
Da au îi, măi, vo minune?
De n-ai văz't cred pot' să-ți pară.
— No, mă, să-ți spun cum îi dară:
Îi albă și ste-n chișoară
Răscăcănată la soare.
— No, minț tu, că n-ai văz't ghine,
Să-ți spun io, cată la mine:
Ghia aie-i pi-un deal pusă,
Tot cu țepi pin ea împunsă,
Și cochile, voinici tună
Poama ei de i-o adună,
Și supt chicioare, împarcă,
Să-i cure zeama, o calcă..."

Era nevoie, pentru ilustrarea maximei antialcooliste: „mergi pe cărare lină și dai drept în tină", de un dialog chiar între „ungureni"? Procedeul transcrierii limbii stricate e prin exce-

lență comic și toată conversația din O *șezătoare la țară* va fi contrapunctată vesel de intervențiile grecului Iani :

„— Io, parinte — el răspunse — stii istorii frumos tot,
Ama se spui rumeneste asa pre bine nu pot!
Omos Stan al meu se spuie în locu meu dou iar,
C-a-nvățat istorii multe de chind am fost militar.
Haide, Stane! de intepe, spune țeva-n locu-a meu
Si un rachiu dimineața o să-ți dau bacsisi eu."

Comic pur! La asta se rezumă tot rolul grecului, prezență absolut gratuită, inutilă în plan didactic, necesară însă artisticește. Pann e sociabil, flecar, plurilingv, intră în vorbă cu „ungurenii" la Brașov, cu kir Iani la București, aude, înregistrează, transcrie. El are memorie auditivă perfectă, ca și Caragiale. Instinctul artistic îi ordonă să o fructifice, chiar dacă din asta nu iese nici o morală.

De altfel, gratuitatea lui Pann are o explicație mai adîncă. Majoritatea pașoptiștilor fac literatură văzînd în aceasta o acțiune patriotică, o datorie sacră. Patria are nevoie de literatură națională, de o bibliotecă universală, de poezii originale sau de traducțiuni : „Scrieți, băieți, numai scrieți!" Și C. A. Rosetti, convins „că tot omul e dator să facă ceva bun pentru patria sa", învață limba lui Byron și traduce *Manfred.* Pașoptiștii fac literatură angajată. Anton Pann e, pare-se, în epocă, unicul care scrie : „una ca să-mi treacă de urît și al doilea socotind ca să trăiesc." Candoarea lui e admirabilă. Boierii nu sînt obligați să practice vreo profesiune. Dacă scriu, nu pretind onorarii. Aristocraticele *Convorbiri* nu-și vor plăti nici în secolul al XX-lea colaboratorii. Pann, copil de oameni sărmani, trebuie să se apuce neapărat de o meserie, ca și taică-său, căldărarul din Sliven. Printre altele

(corist, psalt, tipograf, editor, „învăţător de copii în arta muzichiei", „profesor de cîntări bisericeşti"), el e scriitor, aşa cum vecinii lui din mahala sînt băcani, cavafi, simigii, precupeţi. El scrie ca să trăiască („Nu trebuie să trăim între oameni ? Nu trebuie să mîncăm ?"), face „americanism literar". Dar şi ca să-i treacă de urît. Adică de plăcere. El e, înainte de Odobescu, un epicurean al scrisului. Iată noutatea. Şi, într-adevăr, plăcerea lui de a spune, de a scrie este enormă. Rar un scriitor mai vorbăreţ decît Pann. Sacul lui cu snoave e inepuizabil. Cînd vorbele, proverburile, zicalele, anecdotele par a se fi terminat, Pann recurge la trucuri. Dacă n-ar fi existat sinonime, le-ar fi inventat el. Sinonimele nu adaugă nimic informaţiei (cel mult nuanţe), dar îngăduie o plăcută bătaie a pasului pe loc, îngăduie un bob zăbavă. „Parcă este surd şi mut" — spune Pann despre omul ursuz. Cu asta discuţia se putea încheia. Dar nu : „Parcă i-am fript şerpi la burtă." „Parcă i s-a înecat corăbiile." „Parcă toată lumea i-e datoare." „Parcă mi-a tors şi nu i-am plătit." „Parcă i-a murit curca cu oul în cuib." „Parcă tot îi plouă şi-i ninge." „Parcă i s-a tăiat lefeaua." Cititorul crede că poate răsufla uşurat. Nu încă, pentru că lui Pann îi vin în minte şi alte „tăieli". „Parcă i-am tăiat apa de la moară." Şi fiindcă „apa" rimează cu „iapa", Pann, ca altădată Rabelais, care opera tot prin asociaţii de cuvinte, adaugă : „Parcă i-am tăiat iapa de la gard." Şi, în fine, lovitura de graţie : „Parcă îşi jeleşte părinţii."

Anton Pann e primul nostru virtuos. Nici un element de prestidigitaţie nu-i este străin : rima dificilă („cum că" — „muncă"), etimologiile fanteziste („galbinare"—„galbini n-are", „grozăvie"—„groază vie"), calamburul („totdeauna fetişoara mărită pe fetişoara"). El ştie în acest domeniu cît ştie şi Rabelais. Cu mari efecte comice, sensul figurat al unei expresii este

reîntors la sensul ei propriu. O slugă cîrtitoare cumpără din piață pentru stăpînă-sa un codru de slănină și puțină făină. Cum femeia se uită cam pieziș la tîrguieli, sluga, luată de vorbă pe dinainte, zice : „Aolio ! cum cauți chiar ca o găină / Cu-un ochi la făină și alt la slănină !" Plăcerea de a face versuri (cu facilitate, probabil) este atît de mare, încît Pann „poezește" (și pune pe note) tot ce-i cade în mînă : norme de *savoir-vivre (Hristoitie)*, „rețete tămăduitoare", fapte diverse *(Memorabilul focului mare întîmplat în București în ziua de Paști, anul 1847, martie 23)*. El suferă de „complexul lui Naso" *(„quidquid tentabam dicere versus erat")*, și nu e de loc surprinzător că *Adiata*, în versuri, din 1849 cuprinde tot atîta cantitate de (gospodărească) informație cît testamentul, în proză, din 1854. De la „poezire" *(dichten)* la improvizația pedestră (dar total pedestră) nu e decît un pas, și Pann îl face. Din asta rezultă enorme bufonerii, materialul fiind prea prozaic pentru „poezire". În fine...

Tip auditiv, Pann va nota, înaintea lui Creangă, fonetismele : „Într-un papuc și-o opincă, lipa-lipa, nea Stănică", „Slabă viță, tîrța-pîrța, mai nimic", „Or ca pisicuța (gîr-mîr) cu cățelul". Scene întregi sînt reconstituite, ca la Arghezi, din zgomote : „— Ce e ? tu să mă bați zici ? Tu pe mine ? Na, dar — plici. / — Ce dai tu în mine, mă ? (Și ciomagu-și întremă). / Na ! — poc ! — Mă ! — plici, șap ! — Na ! — buf ! / Aolio ! — Stăi ! — Mă ! Uf !" Aiurea sînt sugerate, silabic, sughițurile plînsului : „Aoleu ! mă—mă doare spata ! / Că m-a bătut cu lopa—pata."

Memorabile sînt portretele grotești, desfășurările cromatice printre care multcitata „poveste a poamelor" e o capodoperă. Ciudat e că Ceapa, „femeie" prin excelență, are barbă — semn de senilitate, de hilar androginism. Iată și o apariție de menajerie (din *Nastratin Hogea) :*

„Se opri ca să privească la un lucru foarte rar,
Adică la-mpodobirea a unui mînz de măgar
Carele avea căpăstru peste tot cu fir lucrat
Şi pe ciucuri împrejuru-i margaritar înşirat,
Un cioltar cu flori de aur pe spatele lui întins
Şi drept chingă peste dînsul cu cordon de fir încins,
Pus pe o saltea luxoasă, ş-alături pernă de puf,
Ş-un rob cu apărătoare răcorindu-l de zăduf."

Dar, desigur, Pann este un maestru al punerilor în scenă. Spectacolele lui au naturaleţe, savoare, dinamism. Se intră în *allegro*, urmînd ca acţiunea să se desfăşoare ceva mai lent, într-un tempo „grabnico-irmologhic", adică *allegretto*. Monologurile, dialogurile, indicaţiile de regie, parantezele, aparteurile, mimicile caraghioase, gesturile neprevăzute ţin de arta unui excelent comediograf. Dialogul cu pantomimă e de un comic irezistibil :

„— Vrei să mai zbieri ca magarii ? (şi cu mîna în sus da) ;
El ardică în sus capul (ca prostul cînd spune ba).
— Dar vrei să rînchezi ca caii (şi iar mîna-n sus îşi da) ;
El iar făcea-n sus cu capul (ca cînd ar răspunde ba).
— Dar vrei să mugeşti ca boii ? (şi cu mîna în sus da) ;
El îşi ardică iar capul (ca cînd ar zice nu va)."

Naraţiunile sînt, de altfel, binecunoscute, totul e *déjà vu* sau previzibil de la primele rînduri — atît de schematică e intriga aceasta cu personaje stereotipe. Pann este impersonal („fă ce face toată lumea"), moralist fără patimă, detaşat, cu excepţia capitolelor despre căsătorie şi femeie, cînd, misogin, ca unul de două ori divorţat, face pledoarii *pro domo*. Sînt capitolele cele mai umflate, nu cu „poveştile vorbii", dar cu „poveştile ăluia". De fapt, *Povestea vorbii* e compoziţional încă destul de rudimentară : de o parte proverburile — de altă parte anecdotele

ilustrative, ceea ce duce la monotonie. Tot monotonă (monotonia *Decameronului*, a *Povestirilor din Canterbury*), dar mai rafinată este *O șezătoare la țară*. Începutul e de roman picaresc, foarte captivant, cu aventuri și *quiproquo*-uri, dar repede abandonat, lui Pann ineditul neconvenindu-i. Urmează șezătoarea propriu-zisă, la care povestitorul asistă, ascuns într-un car, în calitate de martor auditiv. (Categoric, Pann e mai mult un auditiv și mai puțin un vizual.) O șezătoare este o întrunire protocolară în care inițiativele personale nu sînt permise decît sub forma comentariului final. Participanții își trec unul altuia ștafeta într-o atmosferă de o veritabilă urbanitate. Pann, care e un clasic (viziune caracterologică, moralism), trebuie să se fi simțit admirabil la o atare ceremonie fără surprize. Se debitează, ca de obicei, „osebite anegdote", printre care unele licențioase sau cu substrat freudist (inceste, complexuri sexuale). O lehuză își alăptează, printre gratiile celulei, tatăl condamnat la moarte prin inaniție. O mamă păcătuiește cu propriul ei fiu. Explicația e neașteptat de științifică. Văduva, copil fiind fiu-său, „îl săruta cu nesațiu și moralul îl strica". Drept care, în final, se ține o lecție de pedagogie sexuală : „...O, voi mume și părinți ! / Creșteți pe copiii voștri întru bune cuviinți ; / Nu-i rîzgăiați niciodată cu sărutîndu-i mereu." Desigur, o șezătoare e un concurs de inteligență. „Definițiile prostiei" vor sta pe primul plan. Un nerod are mania cîte unei expresii, pe care o aude de la alții și o tot repetă, nepotrivit, în diverse împrejurări, alegîndu-se mereu cu ocări, cu ciomăgeli și cu... alte expresii, pe care le va repeta iarăși nepotrivit — prostia fiind în acest caz neadaptare la situația dată. Moartea scriitorului a împiedicat promisa continuare a *Șezătorii*.

Anton Pann este (s-a spus) un erudit. Cunoștințele lui în ma-

terie de paremiologie sînt uimitoare. Proverburile și zicalele se succed în galop, fără pauze de respirație. Pentru cea mai neimportantă chestiune se fac zeci de trimiteri. Din această gratuitate vine farmecul lui Pann. El s-ar putea întreține o viață numai cu citate. În *Povestea vorbii* dăm de un pescar care nici nu face altceva, cîștigînd prin asta grațiile sultanului său. El e o Doña Fáfula de la Dunăre, e însuși Pann în momentele lui de maximă jovialitate.

„Sultanul
«Au nu e lesne?»
Pescarul
«Lesne, pune viță și bea vin».
Sau
«Ară, macină, mănîncă».
Sultanul
«Vrednic ești!»
Pescarul
«Apa o beau pe picior, ca o pasăre din zbor».
«Gîndești că e floare la ureche».
Să
«Cauți acul în carul cu fîn».
Adevărat,
«Lesne a băga în urechile acului cînd vezi».
Sultanul
«Nu ne potrivim la vorbă».
Pescarul
«Cei ce să potrivesc lesne se împrietenesc»"...

și dialogul ar putea continua la nesfîrșit. Acesta, desigur, în situații normale, previzibile, permanente. Pus față în față cu accidentalul, cu neprevăzutul, cu faptul nou (se întîlnește cu o fantomă), pescarul, adică Pann, își pierde subit debitul proverbial, silindu-se să... se potrivească.

Evident, prin clasicism, prin înțelepciune și bun-simț, prin erudiție și jovialitate, prin folclor, Anton Pann e predecesorul lui Creangă. Însă Pann e balcanic. Paradoxal, dar nu pe humuleșteanul Ion Creangă îl anticipează „profesorul de cîntări", ci, în linie tipologică, pe levantinul Caragiale. Căci ce sînt eroii predilecți ai lui Pann? Vagabonți de pe uliță? Nu... Zavragii? Nu... Căuzași? Nu... Ei sînt cetățeni onorabili, proprietari, negustori ca Jupîn Dumitrache. Nu mult mai *impolis*, mai „neroși și neprocopsiți" decît eroii *Nopții furtunoase*, deși publicul pentru care versifică Pann reguli de codul manierelor elegante (propriu-zis, complăcîndu-se în enormitate), pare a fi de un trogloditism absolut: „Așa iar ia seama bine / Cînd vorbești cu oarecine / Ca să nu-l stropești cu bale / Și cu scuipirile tale." Așa grăiește unul din preceptele *Hristoitiei* — traducere sau adaptare prin intermediu grecesc, pare-se, a operei lui Erasm din Rotterdam: *De civilitate morum puerilium*. Erasm se adresa copiilor sau copilăroșilor. Aceleași norme erau valabile însă și pentru publicul antonpannesc, matur, dar pueril în purtări. Interesant e că și Rabelais, tot la ieșirea din medievalitate și atent la manierele burghezilor lui, optează pentru:

„Compaignons gentilz,
Serains et subtilz,
Hors de vilité
De civilité
Cy sont les oustilz,
Compaignons gentilz." [1]

Tîrgoveții care țineau să se „civilizeze" nu aveau decît să cumpere volumul pus la dispoziția lor de Pann. *Hristoitia* sau *Școala cea moralicească* e scrisă din punctul de vedere al „celor

[1] „Soți ai mei blajini, / Ageri și senini, / Dușmani josniciei, / Ale curteniei / Sculе, / Aici se țin, / La soți ai mei blajini" (trad. Romulus Vulpescu).

de nobilă stare" şi ne putem imagina aerele tîrgoveţului după lectura ei şi dispreţul lui pentru ţăranul ignar. Pann, care e „orăşean născut şi civilizat crescut", are orgoliul originii lui citadine. Cutare arendaş va spune: „Doamne! ce-s ţăranii! mult sînt proşti în lume! / Ei se bat ş-în certe, se bat şi în glume, / Cresc ca nişte vite, astfel l-e şi traiul, / Crezul, lor le este bîta şi vătraiul." Şi, cu „imputăciune", consoartei: „...Zău, Lenuţo, tu, o orăşană, / Poţi avea urmare aşa grosolană! / Nobilul tău suflet te-ar lăsa pe tine / C-acele sătene să te porţi cu mine?" Arendaşul şi a lui Lenuţă studiaseră sigur *Hristoitia*. Ceea ce nu îi împiedecă să dea dovadă de *vilité*, semn că politeţea se însuşeşte mai greu decît cartea lui Anton Pann. Dacă aceştia sînt încă în stadiul puerilităţii, venerabilele feţe caragialeşti au intrat cel mult în adolescenţă.

Prin Anton Pann pătrund, aşadar, în literatură tîrgoveţii, mahalagiii, suburbiile. Pann pentru ei scrie *Cîntece de lume*, „versuri politiceşti", calendare, istorii de amor, inclusiv răvaşe de plăcintă (Neguţătorilor: „Mulţi cumpărători la marfă, / Puţini privitori supt larfă"; Măcelarilor: „Mai mulţi viţei fără coarne / Pre scaune să răstoarne"; Cîrciumarilor: „Mulţi de carii beau mai bine / Puţini beţi făr' de ruşine"). Spre hazul lor face „hronologhii" imaginare, numărînd anii „de la începutul muierilor celor rele, de la aflarea brăgăriei, de la rîdicarea prăvăliilor de cafea, de la aflarea litrelor celor mari" etc. Cu el apar bogasierii, boltaşii, lipscanii, telalii, precupitorii, meseriaşii, cîrpacii, brutarii, negustorii de peşte, băcanii care vînd untdelemnul cu trei lei ocaua. Uneori sînt prinşi cu ocaua mică, alteori sînt traşi ei pe sfoară de diverşi „marţafoi" („coate-goale", „maţe-fripte"; „moftangiii" lui Jupîn Dumitrache). Epoca e

propice parvenitismului şi simigiii îşi fac planuri. Se depun „sume de bani", se investesc „căpitaluri", daraverile merg strună :

„— Ei! ei! parinte — el zise — chind am fost la Bucuresti
Am ţinut io un han mare la straza la Tirchilesti;
Avem la el una criţma, una iar cu bacalii
Si una bragaziric, ostoson trii pravalii;
Toate era alc mele, vindem pasturma, opinţi,
Funii, pacura, liulele, tiutiun rumunesc si chinţi.
Avem si una ondaic, ama ţe mare sa zic,
Incapei ţinţispreţi de oameni, tote mari cu copil mic.
Chind venei baba de jurna cu fete, cu lautari,
Si cu flechei ipochimeni, precupeţi tot cu punzi mari,
Ah! sa vezi ţe frumos baluri am făcut si am zucat!
S-are patru ochi, nu saturi si urechi de ascultat.
Atunţe io paraluţe am chistigat chitevas,
Am luvat mosia asta si am făcut arendas."

Versurile lui Pann au un iz incomparabil de tejghea şi de odaie cu pămînt pe jos. Centrul acestei lumi e piaţa, care forfoteşte de muşterii şi de gură-cască învîrtindu-se încoace şi-ncolo, „printre cei ce vînd producte şi fel de feluri de fructe". „Cîţi merg la tîrg, toţi nu cumpără." Dar toţi se tocmesc, se agită, ţipă, se trag de mînecă, oferă, participă la licitaţii, cîştigă, închiriază oameni care să le laude marfa, caută caii în dinţi, se învoiesc şi beau aldămaşul. Pann e teribil de competent în probleme economice, şi nu o dată îl surprindem socotind, contabiliceşte, pe degete : „Eu ostenit de drum una, al doilea nedormit." Majoritatea oamenilor lui Pann sînt mici proprietari ca şi el. Nu apelează la braţe de muncă străine, căci : „cine ţine pîinea în sînul altuia de multe ori rabdă de foame." Ei sînt toţi familişti, au case „familiare" (destul de primitive de vreme ce saeii sînt

ținuți, ca la țară, pe sub paturi), și, desigur, au ambiț, cînd e vorba la o adică, drept care practică despotismul oriental.

„Dar însă cu banii carii să vestea
Luă nevestică frumoasă ca stea.
Și cu jaluzia-i dintr-al nunții ceas
O-nchise să șază sus într-un cafas."

(De unde se vede că binevoitorul Chiriac era din ce în ce mai necesar.) Proprietarii vor clironomi, adică moștenitori. Odraslele încep a fi trimise prin străinătăți, „să se primble prin muzeuri, să mai vază rarități, a-și îmbogăți știința, practica a-și dezvolta". Apar, desigur, caragialismele. Fetele trebuie să știe în lume „să trateze un bărbat". Nevestele au „caprici", vor modă, „se îmbracă în mătase și fac mobile prin case", se încorsetează „mai delicate să fie", „pretand" să fie plimbate „la brațet" și scoase mai des în societate. Toate acestea pentru că la oraș „sînt baluri, clupuri, e teatru, e picnic, sînt soarele și altele care nu știu cum le zic". La țară, neivindu-se asemenea ocazii de risipire a „căpitalului", Pann se apucă, fără nici un preaviz, să laude „viața țărănească, deș-îi zicem mojicească". Bărbații merg la cafenea, „trîntesc un ban", poruncesc cibuc, o liulea de tiutiun, chesele, cafea („după cum astăzi se crede că n-ar putea fără ea"), se cinstesc cu „un bonjur" și se cercetează de negoț cu „rezon bun". Soții e mitocani : „Sari tu cu ciomagul să mă bați tirane, / Calicule, gîdeo, barbare, grobiane." Sînt anticipate „radicalele" Miței Baston. Cutare reproșează nevesti-si că îi „aprobează contrare vorbele". Toți au evident „moral" și „virtute", foarte trist pentru un negustor fiind faptul de a-și pierde „omenia, adică credetul". Proudhoniștii *avant la lettre* fac, în sinea lor, elogiul micii proprietăți și apologia muncii cinstite tare înduioșîndu-se

de „moșioara" sau de „stăricica" lor, pe care le păzesc ca pe ochii din cap, temători foarte de hoți și de incendii. Pirofob (căci i se prăpădise sumedenie de cărți în „focul mare"), Pann ajunge să compună veritabile ordonanțe P.C.I. :

„Și cu veghere fieștecare
În curte,-n casă și orce loc,
De totdauna cu pază mare
Să-și facă treabă umblînd cu foc ;
Să aibă-n grije pe toată luna
Sau mai des coșul a-l mătura,
Și de pericol de totdauna
Proprietatea-și asigura."

Cît privește pe hoți, Pann, în contratimp cu romanticii lui contemporani, emoționați pînă la lacrimi de soarta mizerabililor, ridică osanale... pușcăriei :

„Ce nu ar face crăimea de n-ar fi stăpînitori !
De n-ar fi temnițe, ocne și n-ar fi pedepsitori !
De aceea totdauna trebuie să mulțămim
Stăpînirii cei înalte, cării supuși ne numim :
Căci prin marea sa-ngrijire privighează pentru noi,
Ne apără, ne ferește, ca și păstorul pe oi,
Care-și îngrădește turma cu cîini vioi ș-învățați,
Ziua, noaptea s-o păzească de lupii înverșunați."

Conformism ? Desigur, dar numai comparativ cu romanticii care au inventat nonconformismul. Ei sînt „stravaganți", messianici, damnați, evocatori ai ruinelor, conspirativi, „selinişti" exotici. Exotice ar fi și naramzele, chitrele, smochinele, curmalele, Indiile, Arabiile, cămilele, elefanții, cadînele lui Pann. Dar neutilizate ca material poetic, rămîn ceea ce sînt : „producte" comerciale, decoruri abstracte, animale de tracțiune. Pann nu face nici o diferență între indigenul cal și sahariana

cămilă. El e, cel mult, pitoresc. Cu Pann intră în literatura noastră o mulţime de elemente alogene : „un grec oarecare, din sate plugar", „un ovrei odată în negoţ umblînd", „un ţigan cam pe la munte", „un turc, care n-a mai fost" etc. Dar tot abstracţi, nespecializaţi pe naţiuni (ţigan-hoţ, grec-diplomat, turcul... plăteşte ş.a.m.d.), ca la alţi autori culţi sau anonimi. Sînt, de fapt, anaţionali (clasicism), dar diferenţiat individualizaţi lingvistic (realism). Aşadar, Pann e clasic. Prin el se pot, de altfel, verifica mai toate locurile comune ale clasicismului. În epoca lui romantică, Pann e un anacronic. În definitiv, toţi clasicii sînt „anacronici" sau atemporali. Romanticii au sentimentul timpului, participă deci la istorie, complotează, răstoarnă guverne, ridică baricade, fac, ar zice conu Leonida, „revuluţii". Clasicii, din contră, sînt prudenţi, se supun regulilor, legiferează Parnasul. Şi, deşi compune fără perucă, Haendel şi-o va pune numaidecît pe cap, făcînd şi cuvenitele reverenţe dacă vicontele X, sosit după niscaiva comenzi, va bate la uşă. Pann stă cu urechea ciulită la „al instrucţiei glas" şi, ca negustorul din cutare anecdotă, nu va deschide nici în ruptul capului tipografia peste ora închiderii. Pe urmă, arta muzichiei are canoane ferme, paremiile nu lasă loc nici unei invenţii, trăim printre oameni, dascălul de copii se cade a fi un exemplu de conduită, la fel protejatul Înaltpreasfinţitului Neofit. Pann declară că nu ştie limbi „din cele poleite" (ştia, în schimb, greceşte, turceşte, ceva ruseşte). Dar nu o face, precum Creangă, cu clipiri şirete din ochi. Lui Creangă îi convine să-i persifleze fin pe junimişti pentru că în satul lui va fi oricînd cineva. În Bucureşti, Pann e mereu din *le tiers*. El nu-şi va compune un stil din „mahalagism", cum, din „ţărănie", Creangă. Nu va emula nici cu protipendada, fiindcă e dificil, una, al doilea, „tot cunoaşte oarecare că e de treapta cutare", căci

„droşca şi îmbrăcămintea nu adaogă cinstea". Nici nu îşi va contrazice mediul, starea, „stăricica". Filozofie veche : ori te poartă cum ţi-e vorba, ori vorbeşte... „Carte nu ştie, dar calcă popeşte" — nu ! Dar nici „coate-goale" — nu, fiindcă : „e destul de rău dacă n-ai al tău" şi : „popa cu opinci încălţat de puţini e ascultat". Aşadar : înţelepciune, bun-simţ, cumpătare. Într-un cuvînt : *aurea mediocritas*. Romanticii, dimpotrivă, sînt extremişti, meprizează opiniile curente, au oroare de *common sens*, epatează burghezul, scandalizează, nu sînt în nici un caz „isteţi ca un proverb". Cei mai mulţi fac boemă ca, mai tîrziu, Eminescu. Boema lui Pann e boierească : chef cu lăutari. Eminescu nu vrea nicicum să-şi dea doctoratul. Pann respectă patalamalele, şi pare curios (deşi nu e) ca tocmai autodicatul să se pameze înaintea „cursurilor", „leţiilor", „atestaturilor". Şi şugubăţul Pann devine foarte grav, aproape aulic cînd are ocazia să acorde asemenea atestaturi : „Atestatele care i-am dat sînt destulă dovadă atît pentru urmarea lecţiilor sale, cît şi pentru silinţa mea ; el acum nu este numai cîntăreţ şi profesor, ci totodată şi tipograf bun."

Naşterea lui Anton Pann e quasi legendară, prin lipsa documentelor, şi este posibil să-l fi avut naş pe însuşi Pepelea. În 1854, noiembrie 2, însă, trecea în lumea celor drepţi o „persoană onorabilă", om aşezat şi la locul lui, care nu dispreţuise niciodată, ca un burghez ce era, valorile terestre. Mare diferenţă între om şi scriitor nu e. Scriitorul e tot atît de plat, adesea trivial, dar de o platitudine genială, de o trivialitate care anunţă şi din care decurg rafinamentele, plasticităţile şi aromele tari, veseliile şi măscările artiste, farmecele deşucheate şi savantele stiluri ale celor doi Caragiale, ale bonomului Minulescu, ale unui

Arghezi sau Ion Barbu. Antiromantismul total — iată unicul inconformism al lui Pann. Nici escapada lui peste munţi, la Braşov, cu nepoata stareţei Platonida, în travesti, la miezul nopţii, de care mult caz s-a făcut, nu e romantism. Toţi sîntem romantici la o anumită oră „sub lună sau în vis", cum spune Călinescu. Şi are dreptate Jupîn Dumitrache : aici e vorba de... ale tinereţii valuri.

În comparaţie cu contemporanii lui, cu poezia lor romantică şi cu arta lor jună, în comparaţie cu un Cîrlova, cu un Bolintineanu chiar şi cu Grigore Alexandrescu (clasic prin accident), cu toţi aceşti reprezentanţi ai zorilor unei literaturi, Anton Pann e neaşteptat de bătrîn. De fapt, nici nu are vîrstă. E dificil de crezut că Ion Creangă ar fi putut vedea lumina zilei altundeva decît la Humuleşti. Dar e o pură întîmplare că Pann s-a născut la Sliven, în Bulgaria, după cum întîmplare e că I. L. Caragiale a venit pe lume în satul Haimanale, lîngă Ploieşti. Pann, Caragiale, cărora inutil li se comentează originea etnică, sînt balcanici. Ei aparţin unei arii întinse, amestecate şi pitoreşti, pe care Ion Barbu o numeşte „ultima Grecie". Este acea Grecie alterată, încremenită într-o „slavă stătătoare", peste care a căzut, „ca o miraculoasă zăpadă roşie, pestriţa, justiţiara turcime". Grecie decăzută, caricatură de Grecie, surogat de Grecie, şi totuşi Grecie, totuşi Eladă — prin permanenta vocaţie a disputelor verbale, a sofismelor, a agoralei, a gratuităţilor, a inteligenţei înţeleasă ca facultate suficientă în sine, ineficace în plan practic. Şi e surprinzător că „grecul" Pann îşi reaminteşte de toate acestea. În *Povestea vorbii* dăm peste un veritabil dialog platonician (dar să nu se spună că avem de-a face numai cu o adaptare) între Bogăţie, Desfătare, Virtute şi Sănătate, „dispu-

tîndu-se-ntre ele simplu, că cui a da-ntîietatea". Nu ajung la nici un rezultat și Virtutea propune să se înfățișeze toate patru zeilor și oamenilor, la „timpul d-adunanță luptelor olimbiace", unde își vor expune fiecare punctul de vedere, urmînd ca învingătoarea să primească — precum Atena, Hera sau Afrodita din mîinile lui Paris — mărul de aur și „a premiei cunună". Zis și făcut. Bogăția va susține „că nemărginitul bine numai ea este în lume". Desfătarea se crede „în comuniune dorința cea cendrală". Sănătatea se întreabă ce s-ar întîmpla de „ar lipsi cu totul în natură și în nume". În fine, are cuvîntul Virtutea, care convinge pe toți că ei i se cuvine să „ia darul și cununa și titlul de-ntîietate". Aerul grec (cu toate inerentele nostimade) e evident. În fond, ce altceva este Nastratin Hogea decît o reminiscență de filozof elen, poate sofist, oricum filozof popular, ca și Pann, cu toată extracția, mai exact spus, cu toată patina lui orientală. Și numai ignoranții au impresia că Ion Barbu l-a *înnobilat* prezentîndu-l nu în ipostaza lui senină și jovială, dar în aceea, posibilă oricărui filozof, ascetică și sumbră.

Prin balcanism, Anton Pann e mai cosmopolit (nu mai universal) decît Creangă, mai pitoresc și mai „poliglot" decît el, dar, desigur, mai puțin rafinat, mai imperfect.

ȘERBAN FOARȚĂ

TABEL CRONOLOGIC[1]

1796 (sau *1797*, fie şi *1794*). Se naşte în Bulgaria, la Sliven (circa 250 km, în linie dreaptă, de Sofia), din : Pantoleon Petrov, tată (de meserie căldărar), şi dumneaei Tomaida, mamă — cel care în cărţile sale se va citi Anton Pann. Tatăl răposează înainte de vreme, lăsînd în urmă-i o văduvă şi trei orfani.

1806—1812 Războiul ruso-turc. Peregrinările Tomaidei şi ale fiilor ei la nord de Dunăre. Familia Petrov se stabileşte la Chişinău. Fraţii lui Antonache se înrolează în armia rusească şi cad în luptă la asediul Brăilei (1809). Junele Anton

[1] Acest „tabel", precum şi citatele inserate în „prefaţă" urmează ediţia : Anton Pann, *Scrieri literare*, text, note, glosar şi bibliografie de Radu Albala şi I. Fischer, prefaţă de Paul Cornea, 3 volume, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1963. Subsemnatului nu-i aparţine decît „colajul" datelor „descoperite" în bibliografia lui I. Fischer şi în prefaţa lui Paul Cornea.

intră corist (soprano) la biserica mare din Chișinău. Învață el acum românește ?

1812 Campania lui Napoleon în Rusia. Familia Petroveanu[1] se mută la București. Anton Pann e paracliser la biserica Olari și cîntăreț la biserica Sfinților.

1816—1819 Tînărul paracliser studiază doi ani la școala lui Petru Efesiul (fostul elev al lui Agapie Paliermul din Chios, reformatorul muzichiei). „Eu altele n-am învățat decît din mica copilărie a mea mi-am bătut capul să ajung desăvîrșit în meșteșugul muzicii bisericești." Totuși, în tipografia Efesiului își va bate capul și cu meșteșugul tiparului.

Membru, împreună cu ieromonahul Macarie și cu protopsaltul Grigorie (de la Mitropolie), în comisiunea pentru tălmăcirea în românește a cîntărilor liturghice și aranjarea lor în baza noului sistem de psaltichie. Păcălit de asociați, care tipăresc la Viena, fără iscălitura lui Pann, *Teoreticonul*, *Anastasimatarul* și *Irmologhiul*.

„Școala academicească" de la Sf. Sava. Să fi audiat Pann (cum își amintește Ion Ghica) cursurile lui Gh. Lazăr ?

1820 Nefericita căsătorie a lui Anton Pann cu Zamfira Agurizean (fata fără zestre), care „chiar în

[1] Petroveanu e chiar numele Petrov românizat de familia Pann, la venirea în București.

ziua cununii a fugit şi m-a lăsat şi dealul Mitropolii[1] necontenit l-am urcat, arătînd la judecată că ea pe alt a voit şi cu mine cununată cu minciuni s-a pomenit"[2]. Şapte ani trăi Pann cu dînsa, „gîra-mîra totdauna", după care fu pronunţat, în fine, divorţul, femeia simulînd, în acest scop, o tentativă de sinucidere. Din acest prim mariaj rezultă un fecior, Lazăr (însurat pe la 1848), „crescut în răzgăieli" de mă-sa, rău de carte, dezmoştenit de părintele său în *Adiata* din 1849, pentru că îl defăima „şi în faţă şi în dos" şi semna Agurizean, însă repus în drepturi prin testamentul definitiv. Moştenitorul tipografiei părinteşti.

În acest an apare, probabil, *Axionul*[3].

1821 „Zavera" lui Tudor. Eteria. Pann s-ar fi refugiat, după modelul boierilor, la Braşov, unde l-ar fi cunoscut pe Ion Barac, dedicînd chiar un cîntec Marinei, fiica Baracului, de ani şase pe vremea aceea.

1826 Dascăl la o şcoală patronată de episcopia din Rîmnicul-Vîlcea. Ţine „leţii" de muzică maici-

---

[1] La Mitropolie se pronunţau divorţurile.

[2] Este chiar modul lui Pann de a transcrie versurile în *Diata* din 1854, înşelînd vigilenţa popilor. Prima nu fusese ratificată ca fiind redactată în versuri.

[3] Pentru lucrările lui Pann cu data apariţiei incertă, trimitem la ediţia citată. Este vorba de diverse calendare şi alte cărţi bisericeşti cu titluri kilometrice.

lor de la Mănăstirea Dintr-un Lemn (lîngă Govora). Face un *coup de foudre* pentru Anica, nepoata Platonidei, stareţa mănăstirii. Spectaculoasa fugă — răpiri şi travestiuri — peste munţi, la Braşov. Cu Anica „făcui casă şi la al zecilea an, vrînd să se facă mai grasă, mă urî — îmi fu duşman". Drept care soţul contrariat „o lăsă el", nu înainte de a o denunţa oprobriului public într-un celebru acrostih : „Ah ! Iudo ! Dalila ! / De interes orbită, / Vai ! amar seamă vei da ! / Aspidă otrăvită." Cum trăiseră în concubinaj, bietul bărbat fu scutit cel puţin de a mai urca dealul Mitropoliii. Cu „aspida otrăvită" avu un băiat, Gheorghiţă, „bucuria mea în lume", mort în mica copilărie a lui, şi o fată, „anume Tinca", pentru care va lăsa cu limbă de moarte „să-i cumpere un inel", „ca să-şi aducă aminte, purtînd suvenirul meu, şi pentru al său părinte să roage pe Dumnezeu".

La Braşov se avea bine cu eforii bisericii Sf. Nicolae, unde cînta. Acum cunoaşte certamente pe Ion Barac, care, zice-se, „l-au învăţat a compune versuri mai potrivite".

Perioada braşoveană a lui Anton Pann constituie obiectul piesei lui Blaga. Mediul nemţesc („europian") din Kronstadt nu-i conveni balcanicului nostru, care se reîntoarce repede la Bucureşti.

1830 „Psalt învăţător de copii în arta muzichiei" la

şcoala de pe podul Mogoşoaiei. Profesează sub numele de Anton Pantoleon.

Susţinută activitate de autor de „cărţi politiceşti", după ce „românise" fără succese materiale palpabile, cîntările bisericeşti.

Apar *Versurile muziceşti* (cîntece de stea) şi *Cîteva versuri politiceşti* (cîntece de lume).

Traduce, colportează, adaptează, pune pe muzică, tipăreşte, scrie („poezeşte" şi „româneşte").

1831 Poezii deosebite sau Cîntece de lume.

1832 Îndreptătorul beţivilor.

1834 Hristoitie ! „Această carte frumoasă / A fost întîi ş-întîi scoasă / În limba cea lătinească / (A noastră cea strămoşească) / Dîndu-i ca să se numească, / Şcoala cea moralicească : / Care şi sub acest nume / S-a împrăştiat în lume. / Din limbi în limbi traducînd-o / Ş-în tot chipul prefăcînd-o, / Fieşcare o făcuse / În limbă-i, cum îi plăcuse, / Precum şi în rumâneşte / Două feluri se găseşte. / Care acum şi de mine / Iat-a treia oară vine, / Cum să vede întocmită / Şi în versuri poezită."

1837 Noul Erotocrit.

1840 Sfînta Evanghelie, „cu binecuvîntarea preasfinţitului episcop Neofit Rîmnicu".

Pann are noroc. În acelaşi an episcopul fu înălţat în scaunul mitropolitan. Va fi proteguitorul vii-

torului „profesor de cîntări". Dar marele eveniment al anului e a treia căsătorie a lui Pann. „Mă-nsor, cunună părinte, şi zică-mi toţi că n-am minţi." Ceea ce părintele făcu la 10 februarie 1840. Pann ducea dorul „casei familiare". „Mulţi doresc singurătatea, dar eu de ea sînt sătul, / I-am cunoscut bunătatea, mi-a venit acră destul." Ecaterina e, de altfel, tinerică. Are 18 ani şi-i va spune stimabilului quadragenar, probabil — precum caragialeştile consoarte soţilor lor — „nene". E tot săracă, dar Pann n-a umblat niciodată după zestre, n-a fost „materialist". Poate şi pentru a avea un ascendent asupra nevestelor. El speră să fie mai brează decît primele două, deşi acum, filozof resignat, îi e totuna. S-a călit (ca unul ce fusese des păcălit), e „ca un soldat ce-n războaie mai de multe ori a fost, / N-are frică şi nevoie ca acel recrut şi prost". În fine, Ecaterina nu-i înşală aşteptările, rămînînd pînă la urmă a lui „soţie iubită". După moartea soţului ea trebuia să se ocupe de respectarea pretenţiilor testamentare, de înmormîntarea defunctului la schitul Roşioara (nerealizată), de ridicarea unui monument de marmură „cît de mic". După care urma să intre în rîndul mireselor lui Hristos : „soţia mea este hotărîtă ca să se ducă la călugărie" spre a nu (egoism postum) apuca iar drumul „păcătosului amor". Se întîmplă însă exact cum nu vruse Pann, Ecaterina „aprobîndu-i contrare vorbele" şi mărîtîn-

du-se urgent cu un oarecare Oprea Dumitrescu, fost ucenic al meşterului.

1841 *Fabule şi istorioare ; Noul Doxastar.*
Anii amiciţiei lui Pann cu Nănescu („a fost vătaf de curte, vătaf de spătărie, judecător la tribunal şi îngrijitor la spitalul Brîncovenesc. Cînta bine din vioară"), cu Chiosea (junior) şi cu Enghiurliu („au fost cei mai mari cîntăreţi ai bisericilor din Bucureşti"), cu Marin Serghiescu şi cu Barbu Paris Mumuleanu, mai tîrziu cu Nicolae Filimon (care „ştia unde se găsea pelinul cel mai bun şi unde se frigeau trandafirii cei mai gustoşi" — informaţiile provin de la Ion Ghica). Chefuri cu lăutari „la Deşliu", la „Ciafer", la „Pană Buiescu", urmate de preumblările nocturne pe uliţele Bucureştilor, de şotiile şi de lăsările-n voce ale acestor crai de... lume veche.

1842 Moartea lui Chiosea (senior). Catedra de cîntări bisericeşti de la Seminarul Mitropoliei rămîne vacantă. O va ocupa, cu concursul şi „cu binecuvîntarea" preasfinţitului, Pann — acelaşi an, iunie 27. Leafă : 200 lei lunar !

1843 Proprietar de tipografie. Cărţile editate vor purta pe copertă, în partea de jos, inscripţia : „În tipografia lui Anton Pann" — cu cirilice, mai mici puţin decît numele autorului, tot cu cirilice (ca toată tipăritura de altfel), contrastînd cu vignetele occidentale. Pe la 1854, tipo-

grafia, evaluată de proprietar la o mie de galbeni, se compunea din : „Două teascuri, unul de fier şi altul de lemn, cu cinci rînduri de slove, şi anume : terţia, ţiţero, garmond, note orientale şi note europiene, toate cu căştile lor ; cum şi patru rînduri de ştempi şi matriţe, dimpreună cu un instrument de turnatul slovelor, două instrumente de linii mici şi o maşină de tăiatul slovelor."

1845 *Bazul teoretic şi practic al muzicii bisericeşti sau gramatica melodică.*
Existenţă destul de precară. Venit anual : 2400 lei — chirie, „regie" etc. : 1400 lei. Patetică jalbă adresată serdarului Iordache Zosima, şeful cancelariei Mitropoliei : „Eu nu zavistuiesc că ceilalţi profesori au cîte un clas şi eu două clasuri, eu nu pizmuiesc că lecţiile mele sînt mai grele la predat ; eu nu pîrăsc că ceilalţi să iconomisesc pe lîngă seminar mai bine decît mine..."

1846 *Poezii populare ; Irmologhiu sau Catavasier ; Epitaful sau slujba înmormîntării domnului nostru Isus Hristos.*

1847 *Memorabilul focului mare, întîmplat în Bucureşti în ziua de Paşti 1847, martie 23* (reportaj „poezit" de o incomparabilă, de altfel delicioasă, fadoare). În flăcări se mistuiră şi cărţi recent ieşite de sub teascurile tipografiei lui Anton Pann. Oricum, păgubaşul nu pierdu ocaziunea de-a

omagia pe prinţul, devenit pompier[1], ovaţionat de sinistraţi : „Trăiască prinţul Iorgu Bibescu, / Mii de familii din guri rostea, / Trimiţă-i viaţă de sus cerescu / Pe tronul ţării mulţi ani să stea !" Proastă inspiraţie, probabil deochi (prinţul abdică peste un an).

Culegere de proverburi sau *Povestea vorbii, Fabule şi istorioare* (reeditare).

Heruvico-Chinonicar.

Zadarnice „umblete" după abonamente pe la „toate monastirile de peste Olt" („cît nici cheltuielile drumului nu scosesem"). Pentru emulaţiune, Pann termină cartea cu „numele cinstiţilor abonaţi". Cum la capitolul *„Cîntăreţii"* nu figurează ca abonat decît amicul Enghiurliu („protopsaltul sf. Mitropolii"), nefericitul editor întrerupe brusc lista cu ironii aproape eminesciene (v. *Scrisorile)* : „Dupre abonaţi cunoaşteţi că cîntăreţi n-au rămas, / Şi cîţi sînt pe la biserici a se abona n-au nas, / Că meşteşug, psaltichie ştiu cît ştie un cocoş. / Axioase, viermănoase ţi le cînt ca pe un roboş, / Iar cînd e la tereremuri sînt vestitul Cucuzel, / Ba încă multor le pare că îl întrec şi pe el. / Cînd se umflă ca curcanul şi mi-ţi rîdică un glas, / Ca o minge îţi trînteşte

[1] O similară ocazie cunoscu şi filantropul Eliade, în cutremurul de la 1838. Însă obiectul admiraţiunii sale este alt prinţ (Al. Ghica) : „Un om pe uliţi trece ce n-are ale sale / Ce-ai săi nu mai cunoaşte decît al său norod, / Ce plînge omenirea în strălucita-i cale, / A cărui legăminte se leg în mare nod."

nenenalele pe nas, / De te face să caşti gura şi la dînsul să priveşti / Şi alteori te adoarme de nu-ţi vine să clipeşti. / Despre a lor neştiinţă cît de purici nu se pişc, / Cînt şi tot mereu în strană din deşte ca-n fluier mişc. / Aci îi vezi clătind capul ca răţoii unui alt, / Aci-ntind gît ca cocoşul (pentru că şi el e psalt). / Multe fac ei, dar n-am vreme aici toate să le-nşir / Care ei le ţin de bune gîndind c-alţi de ei se mir."

1848 *Dialog în trei limbi, ruseşte, româneşte şi turceşte* (un fel de ceea ce numim astăzi : *guide de conversation*), cu text, pe trei coloane paralele, de genul : „god" — „un an" ; „dva goda" — „doi ani" ; „govorite li vî po franţuzski, sudarina ?" — „vorbiţi franţuzeşte, coconiţă ?"

Conduce corul bisericii Creţulescu. După examenele de seminar, părăsi Bucureştii din pricina molimei de holeră.

La 11 iunie se declanşează Revoluţia. Pann e prudent. Ar fi lucrat peste Olt „pentru realizarea ideilor naţionale" (G. Dem. Teodorescu). Din întîlnirea versurilor lui Andrei Mureşanu (*Un răsunet*) cu o melodie a lui Pann (acompaniament al unei poezii de Gr. Alexandrescu) va rezulta cunoscutul cîntec al „deşteptării noastre".

La 30 iulie jură pe constituţie alături de cetăţenii din Rîmnicul-Vîlcea.

Va locui pînă la moarte pe strada Taurului, 12 (azi Anton Pann, 20), într-o „casă familiară"

(clădită pe spezele cîtorva egumeni şi arhimandriţi, printre ei un Spiridon Tismăneanul, să aibă unde trage în capitală). Construcţie de cel mai comun „ifos" (adică stil) cu faţada spoită cu alb, fără obligatoriile ornamentaţii de tencuială, traversată de două burlane, cu un fel de cat-mansardă cu două ferestre şi cu acoperiş de tinichea, parte din el transformat în jardinieră — cadru adecvat concertelor nocturne, la chitară, oferite de Pann respectabililor vecini. („Căscioara" din Rîmnic e rurală, dar arătoasă, de om înstărit, cu cerdac, stîlpi şi poartă, cu incrustaţii, etaj şi scară exterioară, foarte aerisită şi probabil „curată ca un pahar".)

1849 *Adiata* (Foaie volantă, 4 p., in folio, datată: 1849, fevr. 21, semnată Anton Pann, prof. S. sf. Mitr.). Bizar document uman şi „artistic". Ce-l va fi determinat pe Pann să-şi tipărească atît de indiscret intimităţile? Manie de tipograf? Oricum, surprinzător act la un mic-burghez cu oroare de *publicity!*

1850 *Înţeleptul Archir cu nepotul său Anadam* (ed. a II-a, 1854).

Spitalul amorului sau Cîntătorul dorului (ed. a II-a, 1852), veritabilă „antologie a dragostei".

1851 *O şezătoare la ţară sau Călătoria lui Moş Albu* (vol. I; vol. II, 1852; reeditare 1853).

Notorietatea „marelui cîntăreţ din Bucureşti"

atinge apogeul. Eforii bisericii Sf. Nicolae din Braşov îl aprovizionează cu elemente june dornice a se perfecţiona în arta muzichiei. Nici cu abonamentele nu stă rău. „Cinstiţii abonaţi" fi-vor gratulaţi, după obiceiul lui Pann, cu stihuri. O menţiune specială pentru ploieşteni, clienţi activi :

„Ploieştenii, cum să vede, sînt mai mult evlavioşi, / Prin urmare ş-în *Scriptură* sînt mai tare credincioşi, / Că cu-nflăcărată rîvnă spre cele dumnezeieşti, / Cu asupră s-arătară doritori cărţii aceşti."

1852 *Cîntătorul beţiei* ; reapare *Povestea vorbii.*

1853 *Nezdrăvăniile lui Nastratin Hogea.*

1854 *Culegere de poveşti şi anegdote ; Noul Anastasimatar. Diată* (Foaie volantă cu două pagini tipărite). Testamentul e subscris de „însumi cu mîna mea".

Moare de tifos, „l-ani cincizeci şi şapte punct", joi, 2 noiembrie 1854, după ce, încă în *Adiata*, „făcuse rugăciune" şi ceruse iertare de la mîntuitorul Hristos, al doilea de la sfinţitul Mitropolit, al treilea de la „tot clerul bisericesc", al patrulea de la „profesori şi învăţători", al cincelea de la „toţi enternii împreună cu externii", al şaselea de la prieteni, „mai pe urmă cu durere" de la „scumpa soţia mea". Totul rezolvat la scară... ierarhică ! Fu înmormîntat în curtea

bisericii Lucaci din proximitatea locuinţei sale, unde i se ridică mai tîrziu un bust. „Notele orientale“ coexistă, ca şi în tipografie, cu „notele europiene“. Pann se îmbrăca „nemţeşte“, ca un „om de lume nouă“, neabandonînd totuşi fesul. Bărbatul trebuie să fi fost de-a dreptul frumos. Sculptura, copie probabil după presupusul autoportret, ni-l arată senin, prestant, aproape solemn, nu crunt şi conspirativ, ca desenul lui Delavrancea. Mormîntul e simplu, pe cruce putîndu-se citi versurile emoţionantului epitaf :

„Aici s-a mutat cu jale
În cel mai din urmă an
Care în cărţile sale
Se citeşte Anton Pann.

Acum mîna-i încetează,
Ce la scris mereu şedea,
Nopţi întregi nu mai lucrează
La lumină cărţi să dea.

Împlinindu-şi datoria
Şi talantul nengropînd,
Ş-a făcut călătoria,
Dînd în lume altor rînd.“

Ş. F.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față reproduce integral cuprinsul celor trei broșuri tipărite de A. Pann în anii 1852 și 1853 [1].

În stabilirea textului ne-am călăuzit după principiile urmate și în ediția noastră din 1963 [2] *: am respectat lecțiunile ediției de bază (confruntată, ori de cîte ori a fost posibil, cu publicările anterioare* [3]*), cînd acestea nu erau greșeli de tipar evidente sau cînd nu rezultau din adoptarea unor mode pur grafice* (român

[1] *Culegere de proverburi sau Povestea vorbii. De prin lume adunate Și iarăși la lume date* de Anton Pann, București, 1852, 1853. În tipografia lui Anton Pann (176, 167, 168 p.).

[2] Anton Pann, *Scrieri literare.* Text, note, glosar și bibliografie de R. Albala și I. Fischer. Prefață de P. Cornea, București, Editura pentru Literatură, 1963. *Povestea vorbii* constituie volumul II al ediției. Pentru principiile transcrierii, vezi vol. I, pp. LXXV—LXXVI. Cf., de asemenea, *Principii de transcriere a textelor românești*, în *Limba română*, XI, 1962, nr. 5, pp. 577—581.

[3] Prima ediție a *Poveștii vorbii*, mult mai redusă ca întindere, a apărut în 1847 (*Culegere de proverburi sau Povestea vorbii. De prin lume adunate Și iarăși la lume date* de Anton Pann,

pentru român, *de exemplu)* ; *vor apărea, de aceea, în text, chiar la mici distanțe, ezitări în forma cuvintelor* (rotund *și* rătund, pînă *și* pănă, magar *și* măgar, undelemn *și* untdelemn, să *și* se *etc.).*

Adnotarea se rezumă aproape exclusiv la explicații lexicale strict necesare înțelegerii textului ; repetarea aceleiași explicații s-a făcut în cazurile în care cuvîntul apare rar și la mari distanțe sau cînd sensul textului ar putea fi echivoc (aceasta se întîmplă mai ales în situațiile cînd un cuvînt are azi altă semnificație decît în prima jumătate a secolului trecut). Pe de altă parte, Pann folosește adesea unele cuvinte cu accepțiuni neobișnuite, provenite uneori din apropieri etimologice personale, nu totdeauna clare : am dat, de aceea, în notă sensul din text al cuvîntului, indiferent de corectitudinea folosirii lui.

I. FISCHER

București. În tipografia lui A. Pann, 192 p.). Numeroase istorioare au fost publicate însă și în alte culegeri : diferite calendare, *Fabule și istorioare* (1841), *Poezii populare* (1846) etc.

CULEGERE DE PROVERBURI
SAU
POVESTEA VORBII

De prin lume adunate
Şi iarăşi la lume date

PROVERBURI
ADICA
ZICALE SAU POVESTEA VORBII

DESPRE CUSURURI SAU URÎCIUNI

Aideţi să vorbim degeabă,
Că tot n-avem nici o treabă.
    Fiindcă
Gura nu cere chirie,
Poate vorbi orce fie.
    De multe ori însă
Vorba, din vorbă în vorbă
Au ajuns şi la cociorbă (vătrai de lemn).
    Ş-atunci vine proverbul :
Vorba pe unde a ieşit
Mai bine să fi tuşit.
    De aceea
Cînd vei să vorbeşti, la gură
Să aibi lacăt şi măsură.
    Adică :
Vezi bîrna din ochiul tău
Şi nu vorbi p-alt de rău.
    Spre pildă :
Cînd vei vorbi de mucos,
Nici tu să fii urduros.
    Că nu e mai urît cînd cineva
Face pe frumos că e ponevos [1]
Şi pe cel urît că e aurit.
    Altul iar
Trînteşte cuvîntul tronc,

[1] Miop.

Ca cloşca cînd face clonc.
Şi se pomeneşte vorbind:
Frumoasă nor dobîndişi,
Dar se uită cam piaziş.
Şi că
După ce e neagră, o cheamă şi Neagă;
După ce e mută, apoi e şi slută.
Sau
Urît meşter a croit-o,
Rău ciocan a ciocănit-o.
Sau
Bun ciocan te-a ciocănit,
Că frumos te-a potrivit.
Şi
Urît tată a avut,
Să-i semene l-a făcut.
Sau
Fă-mă, tată, ca să-ţi seamăn
Ca frate cu frate geamăn.
Dar însă
A semănat crastaveţi
Şi au răsărit scăieţi.
Sau că
Tata avea armăsar,
Dar el a ieşit măgar.
Şi aşa,
Cu vorbe îmbolditoare
Îl atinge unde-l doare.
De aceea niciodată
Chelului despre chilie
Să nu-i spui vro istorie.
Şi
Cu pleşuvul cînd vorbeşti
Tivgă [1] să nu pomeneşti

[1] Fructul unui fel de dovleac, care, golit şi uscat, serveşte ca vas pentru lichide, grăunţe etc.

Şi nici
Să nu rîzi de măgar cumva,
Că poate îl încaleci cîndva.
Totdauna
Gura care e-mpuţită
Altui e nesuferită,
Că dacă
Mie-mi miroasă a floare,
Dar altuia a putoare.
Şi în scurt,
Noi rîdem de unul-doi
Şi patruzeci rîd de noi.
Pentru că
Nu este răsur [1] să n-aibă cusur.

POVESTEA VORBII

Primăvară,-ntîia oară roazele cînd înfloresc,
C-un fir merse la-mpăratul grădinaru-mpărătesc,
Care cu plăcere multă-n mîna sa cum l-a luat,
Totdodată fără veste la un deget l-a-nţepat
Şi întîia sa plăcere ce asupra-i o avea
I s-a-ntors în supărare, cu acel [2] gust n-o privea ;
Cum şi către grădinarul zise : — Iacă un cusur
Care n-ar fi cuviinţă ca să-l aibă un răsur ;
Tu cam te pricepi la multe maestrii grădinăreşti,
Ş-astă roză ghimpi să n-aibă n-ai putea s-o altuieşti ?
— Ba să poate, împărate, — grădinarul a răspuns —
Şi grădinăria are cîte un secret ascuns.
— Nu ştiu, — împăratul zise — asta este treaba ta,
Fă-l ca să-i lipsească ghimpii şi un dar vei căpăta.

---

[1] Măceş.
[2] Acelaşi.

Grădinarul dar să duse, puse-ndată, altui,
Să se prinză și să crească îndestul se nevoi ;
În sfîrșit el cu secretu-i a văzut c-a izbutit
Și mergînd la împăratul duse un fir înflorit ;
Care-n mîna sa luîndu-l, foarte bine i-a părut
C-a putut să-l altuiască după cum a fost cerut,
Dar la nas cînd îl duse, zise către grădinar :
— Ce fel ? Acum văz că n-are cel mai mic miros
măcar !
Grădinarul îi răspunse : — Împărate, să trăiești,
Orce lucru firea-și schimbă cînd vei sta să-l altuiești,
Și nimic iar nu se poate ca să n-aibă vrun cusur,
Arburi, plante, flori și oameni, asfel și acest răsur,
Care or ca-ntîi să-nghimpe și să fie cu miros,
Or nici un miros să n-aibă și să fie[1] neghimpos.
Fiecare poartă cîte un răvaș în spate.
Pe al altuia îl vede și pe al său nu-l vede.
Fiecare să ține mai cuminte decît altul.
Fiecăruia i se pare că copilul său e mai frumos,
d-ar fi cît de urîcios.
Și
Ce e frumos poartă și ponos.
Fiecare trage spuză pe turta lui
Lesne a judeca pe altul.
Că
Nu te pricepi să împarți un pai la doi boi.
Și că
Cu ce dascăl lăcuiește
Așa carte-alcătuiește.

Așa e lumea asta :
Rîde om de om și dracu de toți.

---

[1] Tipărit : *și fie.*

Dracu rîde de porumbe negre şi pe sine nu se vede.
Gura lumii numai pămîntul o astupă.
Fiecare să leagă unde îl doare.

POVESTEA VORBII

Spun c-a fost odată un crai oarecare
Ce avea din fire un nas foarte mare;
El îşi vedea bine cusurul ce-l are,
Dar tot gîndea cum că poate i să pare.
Supuşii şi alţii, carii întrebase,
Că îi şade bine îl încredinţase.
Căci cine-ndrăzneşte la unul mai mare
Să-i spuie de faţă cusurul ce-l are?
Tot pe acea vreme ş-în acea cetate
Era ş-o cocoană gheboasă în spate,
Ce o amăgise lingăii să crează
Că ea e în lume cea dintîie rază,
Cu poezii, versuri o încorunase
Ş-a se ţinea zînă o înfumurase.
Aceasta se duse la craiul odată,
Cu alt oarecine avînd judecată,
Şi văzînd că craiul hatîr ei nu-i face
Să vorbească-n parte-i [1] după cum îi place,
Prerumpînd cuvîntul, zise cu mirare:
— Va—a—ai de mine, ce nas ai mare!
Pe craiul cu astă vorbă îl împunse,
Dar deocamdată nimic nu răspunse.
Ea însă părîndu-i că nu auzise
Între alte vorbe iară îi mai zise.
Craiul şi aceasta o-nghiţi cu noduri,
Ea nu-nceta însă de a-i da iar bolduri
Şi mai zise iarăşi: — Ce ciudat îmi pare!
N-am mai văzut încă asfel de nas mare!

[1] Să vorbească în favoarea ei, să-i dea cîştig de cauză.

Se înăspri craiul şi zise: — Cocoană!
Ştii că eşti cu totul ciudată persoană!
Ce îmi tot spui mie că-mi e nasul mare
Şi nu-ţi vezi cocoaşa ce-o porţi în spinare?
Cusurul cel mare nu ţi-l simţi din spate
Şi judeci p-al altui, el ţ-e greutate.
Plecînd ea să meargă şi ieşind în tindă,
Zise craiul iară, privind în oglindă:
— Nu a fost minciună ce a zis neştine
Că greu se cunoaşte cineva pe sine!

DESPRE PEDANŢI[1] SAU COPILĂROŞI

Pomul se cunoaşte din roadă
Şi omul din mintea neroadă.
    Că el
Nici în cap ce nu-ţi pocneşte
A vorbi se pomeneşte.
    Şi trînteşte vorba,
Hodorog-tronc! ca o roată
De la o moară stricată.
    Şi
Tot înşiră la gogoşi,
Spuind despre moşi păroşi.
    Şi
Vorbeşte neisprăvite,
La-nşiră-te mărgărite.
    Adică:
Să ni se arate va
Că ar fi ştiind ceva.
    Dar se cunoaşte
Omul prost din vorbuliţă
Şi nuca din uşurinţă.
    Pentru că
Judecata-i e oloagă,
Că-i lipseşte-n cap o doagă.

---

[1] Sensul greşit pe care-l dă Pann cuvîntului *pedant* provine din apropierea cu grecescul παῖς, παιδός — copil.

Om în trup destul de mare
Şi minte de copil are.
Ştie vorbe să îndruge
Parcă tot la ţiţă suge.
Ştie ca calul prost
Să ia hamul de rost.
E bătut la cap
Tocma ca un ţap.
Ştie sfătuiri să dea
Cît ştie şi baba mea.
Ar vrea să facă şi el,
Dar nu ştie în ce fel.
Şi el rosti de să plăti.
Povestea ăluia :
Zile înşirate, fire încurcate,
Pînză rău ţesută şi vreme pierdută.
S-o lovi, nu s-o lovi,
Na-ţ-o frîntă că ţ-am dres-o.
Unde chiorăşte [1] şi unde loveşte.
Cel copilăros totdauna
Gîndeşte-n mintea-i adîncă
Numai el pîine mănîncă,
Şi alţii mănîncă paie
Ca vitele din copaie.
Dar însă
Vorba-n colţuri şi rotundă
Fără cercuri se înfundă.

POVESTEA VORBII

Doi precupeţi tineri se-ntovărăşiră
Şi după negoţu-şi prin ţară ieşiră.
Colindînd prin sate în lunga lor cale,
Odată-nserară la un sat p-o vale,
Şi să mîie noapte au tras împreună

[1] Ocheşte.

La o casă care le-au părut mai bună,
Unde-n bătătură le ieşi-nainte
Un bătrîn de treabă şi foarte de cinste.
Îi priimi bine, îi băgă în casă,
Şi ei îi cerură întîi ş-ntîi masă,
Zicîndu-i : — Tătuţă ! sîntem flămînzi tare,
Fă bine,-ngrijeşte de ceva mîncare.
Bătrînul le zise : — Şedeţi, fiţi în pace,
Că despre mîncare vom face ce-om face.
Pînă cînd dar masa moşul să le puie,
De vro veste nuouă întrebă să-i spuie.
Vorbind una-alta cu toţii-mpreună,
Ca şi unii-alţii cîndva cînd s-adună,
Ieşind din ei unul afară la treabă,
Moşul găsind vreme pe cellalt întreabă,
Zicîndu-i : — Jupîne ! voi fraţi sînteţi poate,
Că vă văz prea bine semănînd la toate ?
Tovarăşu-i zise cu scîrbă într-însul :
— Aş ! n-aş mai vrea frate să am şi ca dînsul,
Că atît doar are, chip şi trup ca omul,
Dar poţi să-i dai paie ca şi la tot boul.
Vorbind ei, soseşte cel ieşit afară
Şi îndată vorba între ei schimbară.
Puţin daca trece şi acestlalt iese,
Moşul iarăşi, care curios fusese,
Asemeni ş-acestui face întrebare :
— Jupîne ! — zicîndu-i — fraţi sînteţi îmi pare ?
Că semănaţi, uite, la chip cu-ntregime,
Potriviţi întocma şi la înălţime.
Ş-acest iar răspunse : — Ai greşală, tată,
Să-mi fie el frate n-aş vrea niciodată,
Că e măgar mare, care nu mai simte,
Să-i pui să mănînce tărîţe-nainte.

Auzind bătrînul aceste cuvinte,
Către unul-altul nedîndu-şi ei cinste,

Se scoală îndată, caută copaie,
Merge şi o umple pînă sus cu paie,
Mai ia încă una, se duce cu dînsa,
Apucă şi pune tărîţe într-însa,
Şi cu amîndouă intrînd el în casă
Le puse-nainte pe pat fără masă.
Ei, văzînd aceasta, îl întreb dodată :
— De ce ne pui aste înainte, tată ?
— Poftiţi, — el răspunse — că vă dau eu încă,
Boul şi măgarul de aste mănîncă.
Iar ei începură-n ochi să se privească
Şi unul de altul faţa să-şi roşască.

Bătrînul atuncea gura-şi întremează [1]
Şi învăţătura astfel îşi urmează,
Zicînd : — Copii tineri ! rău să nu vă pară
De această glumă ce-o fac astă-seară,
Că, cît are omul în lume viaţă,
Tot mereu învaţă şi nu se învaţă ;
Şi voi de aceasta aveţi trebuinţă,
Numai d-aţi lua-o cu bunăvoinţă.
Deşi nu-s atîta înţelept, cuminte,
Dar tot poci a zice două-trei cuvinte.
De sînteţi tovaroşi or fraţi, eu n-am treabă
Cum vreţi puteţi zice la cine vă-ntreabă.
Decît zic, e bine că omul vrodată
P-alt să nu defaime, să-i puie vro pată,
Şi mai mult p-acela care-l însoţeşte
Sau altfel cu dînsu-mpreună trăieşte.
Că cine-i de treabă cu prost nu s-adună,
Cinstea cu ocara nu pot fi-mpreună.
Cine îşi defaimă contovaroşia
Îşi arată însuşi necuviosia.
Că fieştecare cu cin' se-nsoţeşte,

[1] Pregăteşte ; *a-şi întrema gura* — a începe vorba.

Ca el prin urmare lumea-l prețuiește.
A umbla pe sine mai bun să se facă,
Defăimînd pe altul nu poate să placă.
Că e o zicală mai de toți vorbită:
„Omul la om trage și vita la vită."
Atunci luînd moșul copăile date,
Le puse-nainte pîine și bucate
Și îi cinsti bine după cuviință,
Făcîndu-i el asfel greșala să-și simță.
Carii cît trăiră tot îl pomeniră
Și aceasta însuși ei o povestiră.

DESPRE VORBIRE

Îmbucătura mare să-nghiţi
Şi vorba mare să nu o zici.
    Deşi
Îmbucătura cea mare
Se înghite cu-necare.
    Căci
Vorbele celor mari sînt ca zmochinele de dulci,
Iar vorbele celor mici sună ca nişte nuci.
    Zice un înţelept :
Sau taci, sau zi ceva mai bun decît tăcerea !
    Şi
Dacă vei să trăieşti liniştit, să nu vezi, să n-auzi, să taci.
Vorba-şi are şi ea vremea ei,
Iar nu să o trînteşti cînd vei.
    După proverbul turcesc :
Sioileiesem sioz olur, sioilemeiesem dert olur,
    Adică :
De voi zice, vorbă să face, de nu voi zice, venin să face.
    Şi cum zice românul :
Limba vacii este lungă,
Dar la coada-şi tot n-ajungă.

Şi iarăşi,
Sarea-i bună la hiertură,
Însă nu peste măsură.
Că
Unde este vorbă multă,
Acolo e treabă scurtă (puţină).
Totdauna
Cine are limbuţia,
E mai rea decît beţia.
Unul ca acela
Parcă se pune la cioarbă
Una-ntr-altă tot să soarbă,
Asfel nu-ţi dă pas de vorbă.
Pînă-şi găseşte să-i zică :
Stăi, că nu ţ-e gura chioară,
Ţine rîndul ca la moară.
Aici la rîşniţă nu e,
Care cînd o vrea să puie.
Limbutul
N-are cine să-l asculte
Şi el spune,-ndrugă multe.
Şi
Silă de vorbă îşi face,
Tot să troncănească-i place.
Parcă
A mîncat picioare de găină
Ş-îl tot răcăie la inimă [1].
De aceea
Săracul n-are nici haină,
Nici la inimă vro taină.
Totdauna
Vorbele cele ferite
În piaţ ş-în moară-s vorbite.

---

[1] Stomac.

POVESTEA ALUIA

Într-un oraş oarecare,
Ca şi Bucureştiul de mare,
Unde lumea în piaţ iese
Şi-ncoaci-încolo să ţese,
Pintre cei ce vînd producte
Şi fel de feluri de fructe,
Unde răsună haznale[1]
Trîntindu-se pe tablale,
Unde unii iau, dau, număr,
Alţii încarc braţ, mîini, umăr,
Unde glasuri şi guri multe
Nu stau să se mai asculte,
Vorbind orce-n gură mare,
Altul de ei habar n-are,
Unde mulţi casc guri degeabă
Şi de sănătăţi să-ntreabă,
Aci şi-eu ca lumea toată,
Într-o zi umblînd prin gloată
Ş-ascultînd cum vorbea unii
Cu glasuri mari, ca nebunii,
Văzui doi inşi se-ntîlniră
Şi cu zîmbet se opriră,
Căciulile îşi luară
Şi asfel se salutară :
— Bună ziua, măi neavere[2] !
— Îţi mulţămesc, dragă vere !
— Ce mai faci, cum îţi mai pasă,
Sînt toţi sănătoşi p-acasă ?
— Tari, mari, neavere, ca piatră,
Mănînc cenuşe pe vatră.
— Dar tu, măre[3], dragă vere,

[1] Saci de bani, comori.
[2] Sărăcie (pronunţat în trei silabe : *nea-ve-re*).
[3] Măi, bre.

Ai de mîncare, de bere ?
Cum o duci cu sărăcia ?
Ce-ți mai face calicia ?
— Sănătos, voinic sînt, vere,
Şi trăiesc după putere,
De sărăcie nu-mi pasă,
Că șade supt pat acasă,
Au ouat ș-acum clocește,
Ce-o vrea Dumnezeu sporește.
Şi de multă datorie,
Umblu beat de bucurie.
— Ba ca să zici, măi neavere,
Vesel ești, or am părere ?
— Dar or nu vezi ? Ce pustie !
Tu o să mori în prostie.
Apoi, te uită la față
Şi mă-ntreabă de viață.
— Ba te văz cu fața [1] vie
Şi, de deochi să nu-ți fie,
Ești la piele ca curcanul,
Galben de gras ca șofranul.
Dar ce mănînci de ți-e bine
Şi ești numai os și vine ?
Ce bucată îți priește,
Așa de te-ngălbenește ?
— Şi asta mă întrebi încă,
Nu știi omul ce mănîncă ?
— Negreșit, nici fîn, nici paie,
Nici bea apă din copaie,
Ci mămăligă cu ceapă
Şi un căuș, doi, cu apă.
— Ba, ba, vere, mă cam iartă,
Că nu ț-e fasolea hiartă,
Eu am mîncat, ce să cheamă,

[1] Joc de cuvinte : *față* înseamnă și „culoare".

Un mezelic [1] de pastramă
Cu un dumicat de pîine,
De sînt patru zile mîine,
Și uite pe loc mă dete
La o pustie de sete;
Nu faci tu vrun fleac de cinste,
Ca să-mi ud măcar un dinte?
— Bucuros, cu voie bună,
Dar în buzunări nu sună,
Că croitorul, ovreiul,
Mi le-a cusut cu temeiul [2],
S-au spart păn' la săptămîna,
Făr' să bag într-înșii mîna;
Punga, care n-o am iară,
S-a bolnăvit d-astă-vară
Ș-au ajuns într-o slăbire,
De nu-și poate veni-n fire.
Și dintr-asta, cum să vede,
Îți spui dreptul, de m-ai crede,
De cînd n-am văzut paraua,
I-am uitat cum e turaua [3].
— Tpiu! la dracu, pentr-o pungă
Ținuși un ceas vorbă lungă,
Aci în mijloc de cale;
Nu intrarăm colea-ncaile [4]
La acea ospătărie,
Unde pe părete scrie:
„Azi bem și mîncăm bucate
Pe parale peșin date,
Și mîine, fără cîrteală,
Ospătăm pe cicăleală [5]?"

[1] Gustare
[2] *Cu temeiul* — solid.
[3] Efigia sau monograma sultanului.
[4] Încaltea.
[5] Vorbe goale, sporovăială (deci fără plată).

Asfel zicînd, se-mbiară
Ş-a se ospăta intrară.
Mă făcui şi eu cu treabă
Şi-ntrai după ei în grabă,
Să văz ce-o să se urmeze
Şi cum o să ospeteze.
Şezînd dar eu deoparte
Şi ascultînd de departe,
Văz, ei după ce cerură
Mîncare şi băutură
Şi se săturară bine
De toate, cum se cuvine,
Au venit să-i socotească,
Ospăţul ca să-şi plătească.
Neaverea se scoală-ndată
Şi pe perete arată,
Zicînd : — Domnule, azi scrie
Ca să bem pe datorie,
Fiindcă ieri fuse anul
De cînd trîntii colea banul,
De-ţi plătii cum să cuvine
Şi te-ai mulţămit de mine.
— Domnule, — birtaşul zise —
N-ai înţeles cele scrise ;
Ia mai citeşte o dată
Şi vezi, zice ş-azi cu plată
Şi iar ca ieri mai la vale
Că mîine fără parale ?
— Jupîne, — zise neaverea —
Zi orcum ţ-o fi plăcerea
Şi sporeşte [1] cît de multe
Cui o vrea să te asculte.
Nu trebuia să-mi scrii mie
Vorbe cu iconomie,

---

[1] Flecăreşte, sporovăieşte.

Că fiecare cap n-are
C-al dumitale de mare,
Să judece cele scrise,
Că sînt după cum zici zise,
Ci pe şleau le înţelege,
Fără să le mai deslege.
Iacă eu unul sînt care
N-am înţeles ce tîlc are,
De aceea nici n-am vină,
Dumneata eşti de pricină,
De venii făr' de parale
După scrisurile tale.
Că-mi este urît, nu-mi vine
Să port parale la mine,
Ba nici acasă în ladă
Nu-mi plac bani să văz grămadă,
Ca şi acum, bunioară,
Nu e în ea para chioară ;
Dar cîntecul dumitale,
Fiindcă cere parale,
Şi eu iar, deocamdată,
Ţ-oi cînta ceva drept plată.
— Ce spui ? — birtaşul îi zise,
Strigînd (cum se necăjise) —
Să-mi cînţi cîntece pe plată ?
Bani, că te-ncaier îndată !
Eu am dat bani pe bucate,
Nimeni nu-mi dă pe cîntate ;
Haide, zic, parale scoate,
De nu, te despoi de toate.
Neaverea sfecli de frică,
Gîndi, hai, îl ia de chică ;
Şi-ncepu cu binişorul
Să moaie pe negustorul,
Zicînd : — Jupîne, mă iartă,
Aici nu încape ceartă,

N-am plecat pe uş-afară,
Ca să mă iei la ocară;
Stăi, aici e învoială,
Noi să facem o tocmeală,
Să-ţi cînt şi, daca nu-ţi place,
Atunci fă-mi orce-mi vei face,
Iar de-ţi va fi pe plăcere,
Atunci n-ai nimic a-mi cere;
Am un cîntec, s-auzi numa,
E nou, făcut chiar acuma,
Ia să încep şi ascultă,
Că nu e cu vorbă multă.
Aşa el tuşi dodată
Ş-începu să cînte-ndată:

„Toată vara fără treabă,
O pierdui ca un nerod,
Cîţi umbla-nhaitaţi degeabă,
Eu eram cu ei pe pod[1].
  Dacă mi să făcea foame,
  Eu la masă mă duceam,
  De la supă păn' la poame
  Închinam şi chef făceam.
Cîte basne firoscoşii[2],
Undeva spunea-n vileag,
Şi eu ca năbădăioşii
Alergam s-ascult cu drag.
  Dacă mi să făcea foame,
  Eu la masă mă duceam,
  De la supă păn' la poame
  Închinam şi chef făceam.
Îmi plăcea la cîntecele
Să ascult; cînd auzeam

[1] Stradă.
[2] Filozofii, înţelepţii.

Frunză verde trei lalele,
Alţi cînta, eu chiuiam.
    Dacă mi să făcea foame,
    Eu la masă mă duceam,
    De la supă păn' la poame
    Închinam şi chef făceam.
Nu-mi venea să şez în casă,
Nici de lucru să m-apuc,
Lumea unde sta mai deasă,
Mă grăbeam iar să mă duc.
    Dacă mi să făcea foame,
    Eu la masă mă duceam,
    De la supă păn' la poame
    Închinam şi chef făceam.
Cîţiva bani ce-aveam în ladă,
Să-i păstrez nu mai gîndeam ;
Tot luam des din grămadă,
Cheltuiam, galant eram.
    Carne cumpăram şi poame
    Şi acasă le duceam,
    Dacă mi să făcea foame,
    Beam, mîncam şi chef făceam.
Vreme bună pe cît fuse,
Eu la iarnă n-am gîndit ;
Cînd din pungă tot să duse,
Iacă şi ea a sosit.
    Dacă mi să face foame,
    Privesc masa cînd mă duc,
    Nu e supă, nu e poame,
    N-am o dată să îmbuc.
Ies pe poduri, viu acasă,
Văz ca şi afară frig,
Nu e pîine, nu e masă,
N-am ce să fierb, ce să frig.
Nevasta acum îmi strigă :
«Bărbate, lemne, mălai»,

Pruncii: «pîine, mămăligă»,
Îmi zbier toţi ş-îmi fac alai."

*

Sfîrşind cîntecul, neaverea
Întrebă să-şi dea părerea
De i-a plăcut cîntecelul,
Iar de nu, să-i schimbe felul.
Birtaşul îi zise iară:
— Bani, bani, şi curînd afară!
De cîntec nu-mi pasă mie,
Plăteşte-mi cu omenie,
Iar de nu, ieşi cu necinste!
Ai înţeles de cuvinte?
Scoate colea pungulița,
Fă-o să-şi caşte gurița,
Să verse din gît dulci glasuri,
Soprani, secunde şi basuri [1],
Să vezi cum mă-mpaci cu ele,
Iar nu cu seci cîntecele.
Neaverea nu zăboveşte,
Ia punga ş-o descreţeşte
Binişor cu două deşte,
Cîntînd vorbele aceste:
— Deşchide-te, punguliță,
Cască draga ta guriță,
Răsună frumos din corde
Ale tale dulci acorde
Şi scoate acele glasuri,
Soprani, secunde şi basuri,
Birtaşului cum îi place,
Ca cu mine să se-mpace.
El încă nu isprăvise,

[1] Supţiri, de mijloc şi groase (n. aut.).

Dar birtașul sărind zise :
— Ha, vezi, ast cîntec îmi place,
Asta pentru mine face,
Dar nu d-alde pierde-vară,
Fire-ai cu el de ocară !
La aste vorbe, neaverea
Sare îndată cu verea [1]
Ș-apucă pe uș-afară,
Zicînd : — Ne plătirăm dară.

Este o zicală :
Boul se leagă de coarne și omul de limbă.

---

[1] *Verea* denumește pe al doilea prieten („dragă vere").

DESPRE VORBIRE IARĂŞI

Din vorbă în vorbă, vorbă se deschide.
Din vorbă în vorbă iese adevărul.
Din vorbă se face fapta şi din fapta vorba.
Cuvîntul e ca vîntul, nu să ajunge nici cu armăsarul,
nici cu ogarul.
De multe ori limba taie mai mult decît sabia.
Limba oase n-are şi oase sfăramă.
De aceea
Pune-ţi frîu la gură şi lacăt la inimă
Căci
Gardul are ochi şi zidul urechi.
Vorba rea să duce ca glonţul.
Ce să naşte p-întunerec trebuie să se vază la lumină.
Şi boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.
De aceea
Taci, să-ţi fie casa casă şi masa masă
Glumele să-ţi fie ca sarea-n bucate.
Ca să nu-ţi zică cineva :
Vorbe bune dar nesărate.
Nu e meşteşug a găti mîncare, ci e meşteşug a o
potrivi din sare.
Limba îndulceşte, limba amăreşte.
Cu rîma mică să prinde peştele mare.
Vorba dulce mult aduce.

Doi călători într-o vreme merindele isprăvind
Şi lîngă un sat p-o vale cu caii lor poposind,
Zise unul : — Tu şezi, vere, şi mai ia seamă de cai,
Că eu mă duc l-acea casă să cer o pîine încai,
Că d-alde alte bucate crez că aici nu găsim,
Ci cu ce vom putea astăzi să şedem şi să prînzim.
Mergînd el, vede muierea în mîini cu un făcăleţ
Stînd, judecîndu-şi bărbatul cu răstiri, cu grai semeţ ;
Iar bărbatu-i se vîrîse pe supt pat, de frica ei,
Şi se bocea cu glas mare, ca pruncii cei mititei.
Călătorul, de la uşă această scenă privind,
Între multa lui mirare zise muierii grăind :
— Ucigă-te crucea, drace ! (Şi se închina mereu.)
Ia stăi, fămeie, aşteaptă, ce faci, pentru Dumnezeu !
Cum poţi tu să-ţi baţi bărbatul ? Oaie e el, vacă, ţap ?
Au nu ştii că el îţi este dat ţie să-ţi fie cap ?
— Tocma d-aceea — ea zise — de-mi voi bate capul eu,
Cui ce-i pasă ? Că poci face ce voi vrea cu capul meu :
De-l voi lovi de perete or de vreun bolovan,
La aceasta n-are treabă să mă judece Nan, Bran ;
Dar tu ce cauţi aicea, ia cară-te din ăst loc,
C-apoi încarc făcăleţul în spinarea ta pe loc.
— Am venit — el îi răspunse — ca să te rog de ceva,
Să ne dai turtă or pîine, de vei fi avînd cumva,
Că am isprăvit merindea ce o aveam pentru drum,
Nici aţă n-am tras prin gură de aseară pîn-acum.
— Piei d-aci ! — zise muierea — dacă ai fost cerşetor,
Ce ai venit la casa mea să te faci judecător ?
Şi cu zicerea această, asupra-i se repezi,
Ca să-l facă mai cu poftă în acea zi a prînzi ;
Care de nu fugea-ndată, precum venea ea să dea,

Vro cîteva făcăleţe în spinare-i grămădea.
Ducîndu-se el în fugă şi la celalt ajungînd,
Cîte i se întîmplase le spuse toate pe rînd;
Iar tovaroşul său rîse ş-îi zise: — Geaba trăieşti!
Nu ştii să te porţi, frăţie, cu firile omeneşti;
Şi cu tine mor de foame! Dar şezi tu, eu să mă duc,
Şi să vezi acum îndată bucate cum îţi aduc.
După ce zise el asfel, plecă ş-acolo mergînd
Găsi pe muierea încă pe bărbatu-şi judecînd.
Stînd el şi privind din uşă, zise: — Ba prea bine, zău!
Eşti bună de-l laşi să plîngă ş-îngădui să-ţi stea buzău[1];
Dar nu ca la satul nostru, cînd îl vede supt pat tras,
Ţi-l împoldeşte ş-îl bate pănă nu mai scoate glas,
Ba încă îi porunceşte şi îi zice hotărît
Să-i cînte şi cocoşeşte cum stă acolo vîrît.
Cum îl auzi muierea, lăsă acel făcăleţ
Ş-începu să-l împoldească cu un băţ mai lunguleţ,
Dînd şi strigînd către dînsul: — Dar nu taci, mă, n-auzi tu?
— Nu tac, fă, nu, — el răspunse către ceea ce-l bătu —
Că nu-s muiere ca tine, ci-s inimă de voinic,
Bate-mă orcît îţi place, că asta eu tot o zic.
— Iartă-l, — îi zise streinul — e sirmanul nătărău!
Nu ştii că este o vorbă, degeabă baţi fierul rău!
Tu îi zici rasă, el tunsă, şi niciodată nu poţi
Prostia cea din născare din capul lui să o scoţi.
Pe cînd zicea el acestea, femeia stînd ş-ascultînd
Se-ntoarse către bărbatu-i ş-îi zise cu cuvînt blînd:
— Ai văzut tu om de treabă, cuminte şi înţelept?
Ai auzit vorbe bune? Asculţi cum judecă drept?
De ce nu avusei, Doamne, parte d-asfel de bărbat,
Să mă las el să mă bată, iar nu eu să stau să-l bat?

[1] Bosumflat.

Văzînd streinul acuma că femeia s-a-mblînzit,
Socoti că este vremea să-şi capete de prînzit
Ş-îi zise : — Te-aş ruga, dragă, de ţi să-ntîmplă cumva
Vro bucăţică de pîine, or turtă, or altceva,
Să-ţi faci pomană cu mine, că ş-aseară n-am cinat,
Am avut ceva merinde, dar cu drumul s-au mîncat.
— Bucuros, ea îi răspunse şi scoase turta pe loc,
Îi dete totdeodată şi friptura după foc.
— De vei — urmă ea a-i zice — aici să şezi să prînzeşti,
Îţi dau lapte dulce, acru şi zmîntînă de pofteşti.
— Ba, ba destul — el îi zise — şi îţi foarte mulţămesc,
Calu-mi este la păşune ş-acolo merg să prînzesc.
Aşa el de la femeia prînzuleţul cîştigînd
Şi la tovarăşul care îl adăsta ajungînd,
— Iacă, prietine, — zise — dacă ştii cum să te porţi,
Bucăţica chiar din gura lupului poţi să o scoţi.

De aceea zice :
Cu o lingură de miere mai multe muşte prinzi decît cu o bute de oţet.
Nu te amesteca nepoftit în vorba altora.
Că
Nepoftitul scaun n-are.
Unde nu-ţi fierbe oala, nu-ţi băga lingura.
Nu te amesteca ca mărarul în toate bucatele.
De multe ori gluma înjură muma.
Şi
Gura aduce ura.
Nu vorbi pe dintregul ca baba chioara.
Că să găseşte vreunul de
Îţi umflă ceafa de pumni şi spatele de ciomege.
Şi
Pîn' la împăratul, rabzi încăieratul.

Ş-apoi
Bătaia şi ocara nu se întoarce niciodată.
Şarpele, pînă nu-l calci pe coadă, nu să-ntoarce să te
muşce.
Furnica cît e de mică şi tot, dacă o calci pe picior,
capul îşi rîdică şi te pişcă.
Însă
Să vorbească şi nea Chilom, că şi el e om.
Dar
Toată paserea pe limba ei piere.

POVESTEA VORBII

O slugă flecară pe unde slujise
Toţi tot îl bătuse şi tot îl gonise,
Încît dintr-aceasta prea rău ajunsese,
Hainele pe dînsul toate să rupsese.
Un negustor asfel portul prost văzîndu-i,
Odată-ntîlnindu-l l-a-ntrebat, zicîndu-i :
— Ce o fi pricina de nu-ţi merge bine ?
Că eu te ştiu încă de copil pe tine,
Beţiv, curvar nu eşti, cărţi nu joci, îmi pare,
Cum putuşi ajunge-n aşa proastă stare ?
De ce nu-ţi vîri capul la vrun om de treabă
Şi tot umbli razna pe drumuri degeabă ?
— Jupîne, — el zise — nu-mi e altă vina
Decît căci spui dreptul e toată pricina.
Minciuna nu-mi place, vorbesc adevărul.
D-aceea orunde mă pisez [1] ca mărul
Şi mă dau îndată pe poartă afară,
De nu-mi găsesc locul şi pacea în ţară.
Îi zise lui omul, auzind aceste :
— Că spui adevărul nici un rău nu este,
Aşa slugă mie chiar îmi trebuieşte
Şi de vei, d-acuma vin' de te tocmeşte.
Să tocmiră-ndată şi se învoiră,

[1] Mă pisează sau (pasiv) sînt pisat.

În două-trei vorbe zapisu[1] -ntăriră.
Deci îl luă omul ca să-l procopsească
Şi plecă cu dînsu-n piaţ să tîrguiască.
Cumpără, îi dete un codru slănină
Şi într-o hîrtie puţină făină,
Zicîndu-i : — Na, du-le acestea acasă
Şi zi să gătească ceva pentru masă.
El, dacă se duse la a sa stăpînă,
Să uită la dînsa, dîndu-i-le-n mînă,
Şi văzînd că cată cam pieziş din fire,
Începu să-i zică ei şi să se mire :
— Aolio ! cum cauţi chiar ca o găină,
C-un ochi la făină şi alt la slănină !
Ea cum îl aude, luînd furca, sare
Ş-îl încarcă bine cu ea pe spinare,
Strigînd : — Auzi vorbă ! auzi fleac odată !
Tocma un ca tine de min' joc să-şi bată !
Afară ! afară ! slugă blestemată,
Să nu-mi calci în curte, că-ţi sparg capu-ndată.
El fugind pe poartă în drum se opreşte,
Iacă şi stăpînul său îl întîlneşte.
Îl întreabă : — Ce e ? Că l-a gonit zise,
Scărpinîndu-şi locul unde îl lovise.
— Dar de ce pricină ? — stăpînul întreabă —
Pe bună dreptate, or aşa, degeabă ?
— Văz eu, — el răspunse — e cum se vorbeşte :
Cine spune dreptul loc nu-şi mai găseşte.
Auzind stăpînul din ce i-a fost plînsul,
Începu să zică asfel către dînsul :
— Ba nu-ţi e, sirmane, niminea de vină,
Ci gura-ţi, flecara, este de pricină ;
Să spui adevărul altă să-nţelege,
Nu de unul ş-altul omul să se lege ;
Gura ta te bate ş-o să te mai bată
Daca ea îţi este flecară odată.

[1] Contractul.

DESPRE MINCIUNI ŞI FLECĂRII

Omul care e flecar
Troncăneşte ca un car.
    Îl auzi numai :
Hodorog-tronc ! vorba îndată,
Ca moara cînd e stricată.
    El
Pentr-un şoarece se-nnoadă [1]
Şi jură că n-are coadă.
    Şi
Încornorează ţînţarul
De ţi-l face cît magarul.
    Sau
Vei, nu vei, el cu d-a sila
Face musca cît camila.
    Şi
Purecile cînd îi place
Cît un elefant [2] îl face.
    Da însă
Cu minciuna or prînzeşti, or cinezi,
Pe amîndouă nu le închelbezi. [3]

---

[1] Se ia la ceartă.

[2] *Fildiş* ; turceşte însă să zice numai *fil*, iar nu şi *diş* ; căci *diş* va să zică *dinte* ; de aceea şi zic *pieptine de fil-diş*, adică *pieptine de dinte de elefant* (n. aut.).

[3] Nu reuşeşti să le faci.

Căci
Vremea cu încetul poate
Să le descopere toate.
Şi mai vîrtos
Minciuna are[1] şi ea pe unde să trece[2].
Povestea ăluia :
Umblă la grădinar crastaveţi să vînză,
Şi lui de dînşii îi este acră rînza.
Minciuna ca glonţul în apă se afundă
Şi îndată ca frunza iese în undă[3].
Şi
Suliţa orşiunde
Nu să poate ascunde.
Dar însă
Mincinos pe mincinos nu poate înşela.

POVESTEA VORBII

Un mincinos stînd odată zise altui mincinos :
— Prietine, vezi tu turnul acel nalt şi luminos ?
— Da, acesta îi răspunse ; şi iar îl întrebă el :
— Dar vezi tu tocma în vîrfu-i cum umblă un şoricel ?
— Ce mai minciună cu coarne, — zise prietinul său —
Că eu abia zăresc turnul, necum şorecelul tău ;
Însă îl auz prea bine cum umblă-n tropot, încît
Parc-ar bubui o toabă ş-ar avea clopot la gît.
— Te crez, acel îi răspunse, văzîndu-se înfundat,
Fiindcă nu-şi găsi omul cu minciuni de înşelat.
După proverbul ce zice :
A umblat cît a umblat,
Dar acum i s-a-nfundat.

---

[1] *Are* lipseşte în ediţia originală.
[2] Infinitiv (are pe unde trece, are pe unde să treacă, să-şi facă loc).
[3] Suprafaţa apei.

Un împărat mare către răsărit,
Care în vechime a fost prea vestit,
Avînd moștenire de la moși-strămoși
Un inel în deget din cei mai prețoși,
A căruia piatră făcea la minuni,
Tămăduia boale, vindeca nebuni;
D-aceea-mpăratul purtîndu-l cu drag
Și fiind în toartă puțintel cam larg,
Jucîndu-i în deget, într-o zi căzu
Cine știe unde, și el nu văzu;
După ce-n palatu-i cătînd obosi
Și nu fu putință de loc a-l găsi,
Puse om îndată cu un trîmbițaș
Ca să publiceze[1] strigînd prin oraș
Cum că împăratul, pe uliți umblînd,
A pierdut inelul, din deget căzînd;
Și acela care îl va fi găsit
Cu-mpărătești daruri va fi dăruit,
Îi va da și aur orcît va voi
Și c-un palat mare îl va dărui.

Acestea pristavul[2] pe cînd le striga
Și lumea s-auză spre el alerga,
Un cîrpaci de cizme prea sărac fiind,
Care aci-n piață sta-ntr-un colț cîrpind
Și copii o spuză împrejuru-i stînd,
Precum și nevasta-i cu dînșii șezînd,
Așteptau să vie niscai vechituri
Și să ia parale după cîrpituri,
Ca să nu mai țipe, să cumpere pîini,
Pre toți să-i împace, dîndu-le prin mîini;
Auzind atuncea pre pristav strigînd,

[1] Să facă cunoscut, să anunțe (vezi și mai jos: *publicui*).
[2] Crainicul.

Ş-împrejur copiii de foame plîngînd,
Le dete o gură să tacă din plîns,.
Să-nţeleagă lumea pentru ce s-a strîns,
Ş-în urechi sunîndu-i că publicuiesc
De inel şi darul cel împărătesc,
Începu să strige : — Nu mai publicaţi,
Eu îl ştiu inelul, nu-l mai căutaţi.

Ei cum aud gura-i, cu toţi îl apuc
Şi la împăratul îndată îl duc.
Iubita-i nevastă-n urma lor să ia,
Să roagă să-l lase, zicînd, vai de ea :
— N-ascultaţi la gura-i, nu credeţi de el,
Că nimic nu ştie de acel inel.
Ei însă la vorba-i nici n-au ascultat,
Ci la împăratul l-au înfăţişat,
Zicînd că acesta a mărturisit
Precum că inelul el l-ar fi găsit.
Iar cîrpaciul care era cu aceşti,
— Împărate ! — zise — mulţi ani să trăieşti,
Nu că-l ştiu inelul, nici l-am găsit eu,
Ci-l poci ghici numai cu zodiacul[1] meu :
Să ţi-l spui anume cine l-a găsit
Din minutu-n care din deşti ţ-a lipsit ;
Decît nu să poate să-ţi ghicesc pe loc,
Ci patruzeci zile cer să-mi dai soroc
Şi pe toată ziua să-mi dai şi tain (mertic)[2] ,
Adică pe lîngă pîine, rachiu, vin,
Ş-un gîscan cu varză, gras, fript la coptor,
Atît docamdată îţi cei ajutor ;
Ş-în sorocul care îl orînduiec
Cu încredinţare hoţul ţi-l ghicesc.

---

[1] Carte de zodii (n. aut.).
[2] Porţie, raţie.

Acestea dar cereri care le-a propus
Porunci-mpăratul ş-în faptă s-au pus;
Rîndui pe unul regul-a păzi
Să-i ducă merticu-n fiecare zi.
Şi mergînd cîrpaciul la bordeiul său,
Începu nevasta să-l ţie de rău,
Zicînd: — Vai de tine! Ce-ţi veni să laşi
Să ţipe de foame bieţii copilaşi,
Să sari ca nebunii, în nevoi să-ncapi,
Să-ţi răpui viaţa şi mormînt să-ţi sapi?
Că-n urma veniră muşterii vro trei,
Avînd să-şi cîrpească, parale să iei.
El curmîndu-i vorba: — Ci ia taci, — i-a zis —
„Cine ce-o să tragă, la cap îi e scris“;
Taci de cîrpăcia cu al ei venit,
Sînt sătul de dînsa, eă m-a-mbătrînit;
De azi înainte nu-mi suna-n urechi
Ca să-mi cîştig pîinea din cîrpituri vechi;
Cîrpaci nu-mi mai zice, ci zi-mi ghicitor,
C-o să mănînci gîşte fripte la coptor;
Că-n toată viaţa am muncit mereu
Ş-un gîscan cu varză n-am mîncat şi eu,
Dar cum zisei astăzi că ştiu să ghicesc,
Cîştigai merticul cel împărătesc;
Patruzeci de zile soroc am cerut
Să ghicesc inelul care l-a pierdut.
Îi taie ea vorba: — Dar ce, nebun eşti?
Şi de unde naiba ştii tu să ghiceşti?
Tocma pe-mpăratul s-amăgeşti te pui,
N-ai gîndit că viaţa o să ţ-o răpui[1]?

— Tocma chiar d-aceea — îi răspunse el —
Voi să-mi fie moartea prin acel inel,
Că ce-mi e folosul dacă am trăit,

---

[1] Pierzi.

Alt decît necazuri, ce am dobîndit ?
Ca sărac necazuri iarăşi o să strîng,
Ştiu că nu voi rîde, ci tot o să plîng ;
Decît s-am viaţă patruzeci de ani,
Jinduit[1] de toate ca un fără bani,
Patruzeci de zile mult mai mult plătesc[2],
Cînd vor fi trăite după cum doresc ;
Aşadar vro jale n-o să am că mor
Mîncînd fripturi grase, ca un ghicitor.

— Şi pentr-o mîncare — îi răspunse ea —
Te lepezi de suflet, laşi dracii să-l ia ?
Pentru o friptură pe Dumnezeu laşi
Şi fără de milă pe ăşti copilaşi
Să umble pe drumuri flămînzind sirmani
Şi să te blesteme cît vor avea ani ?
— Ia lasă, nevastă, — îi răspunse el —
Poate să va-ntoarce roata în alt fel,
Patruzeci de zile avem la mijloc,
Cîte nu să schimbă pînă la soroc ?!
Tatăl meu în viaţă cînd orce făcea,
Îl auzeam numai că sta şi zicea :
„Cînd va vrea norocul să-şi întoarcă pasul,
Nu aduce anul ce aduce ceasul."
Aşadar (zic poate) va da Dumnezeu
Cumva să-l găsească, şi iacă scap eu.

Cînd vorbea cîrpaciul cu nevasta sa
Şi gîndea la gîşte fără a-i păsa,
Vizirul atuncea prea era-ngrijat
Pentru ghicitorul care s-a aflat,
Căci găsind inelul unul din slujbaşi,
Au putut să-l vază şi alţi vro cîţivaşi,

[1] Lipsit.
[2] Valorează.

Mai pe urmă ş-altor dacă l-arătat
Mergînd la vizirul cu toţii l-a dat,
Patruzeci la număr fiind toţi aceşti
Supt vizir ai curţii cei împărăteşti ;
Îndată vizirul la toţi daruri dînd
Îi şi sfătuise, către ei zicînd :
— Să tăceţi ca muţii dintr-acest minut,
Cin' vă-ntreabă, ziceţi : nu ştiu, n-am văzut.
Pentru că inelul, după cum era,
Să-l mai dea din mîna-i nu se îndura.

D-aceea vizirul era prea-ngrijat
Pentru ghicitorul care s-a aflat,
Nu cumva să spuie că acel inel,
Slujbaşii găsindu-l, e ascuns de el.
Şi aşa vizirul la întîia zi
Rîndui dintr-înşii a se repezi
Un slujbaş d-aceia l-acel ghicitor,
Să-i ducă gîscanul cel fript la coptor
Şi să vază dacă zice vrun cuvînt,
Căci nu-i venea parcă să dea crezămînt
Că va fi cîrpaciul vreun ghicitor,
Trenţeros văzîndu-l ca un cerşetor.

Mergînd dar trimisul cel dintr-acea zi,
Cum intră pe uşe, alt nu auzi
Decît zise numai : — Iacă-n căpătîi
Ne veni pe uşe numărul întîi,
Şi păn' la patruzeci, numărul bătrîn,
Trei zecimi [1] şi nouă încă ne rămîn.
Adică cîrpaciul asta o zicea
Numărînd gîscanii carii aducea.

Dar trimisul altfel vorba i-a-nţeles,
Ca cel cu pricină fiind mai ales ;

[1] Zeci (de fapt „decade").

Şi mergînd îndată foarte îngrozit
Vizirului spuse că : — Am auzit
Zicînd eu sînt unul ce ştiu de inel
Şi treizeci şi nouă încă ştiu de el,
Şi că din aceşti toţi care mai rămîn,
Tocma cel din urmă este mai bătrîn.
Auzind vizirul pe acest trimis
Cum că ghicitorul în asfel a zis,
A crezut îndată cum că negreşit
Ghicitorul este mag desăvîrşit ;
Şi cuprins de groază stînd tot se gîndi
Ce o să se-ntîmple de s-o dovedi,
Cum că împăratul pe el şi pe toţi
O să-i pedepsească ca pe nişte hoţi ;
Socotind acestea, se înfiora
Şi în neodihnă prea mare era ;
Dar ca să se-ncrează şi mai cu temei,
A doua zi altul trimise din ei
Să ducă gîscanul cel fript la coptor
Şi să fure vorba de la ghicitor.

Deci mergînd trimisul ş-în casă intrînd,
Auzi îndată cîrpaciul zicînd :
— Ei iacă, nevastă, şi numărul doi
C-a venit cu cinste în casă la noi :
Din patruzeci dară dacă îi scădem,
Treizeci şi opt tocma încă mai avem.
După ce se-ntoarse şi acest trimis,
Vizirului spuse : — Iacă ce a zis,
Că am rămas tocma treizeci şi opt noi,
Ş-am intrat în casa-i pîn-acuma doi.

Auzind vizirul şi acest cuvînt,
Şi fără-ndoială dîndu-i crezămînt,
După proverbul ce zice :
„L-a mai îngrozit o toană.“

„I s-a făcut fața ca pămîntul."

„A-ngălbinit ca turta de ceară."
    C-acel care
„Să știe cu cuiul la inimă."
    Zicînd :
„S-a îngroșat gluma."
„Și de [1] este glumă, dar nu e bună."
    Deci,
Hotărî vizirul ca a treia zi
Să vază și însuși ce va auzi,
Și de gînduri multe tot fiind muncit,
Toată nopticica de loc n-a dormit ;
Iar de ziua-ndată cum s-a luminat,
În necunoscute haine s-a schimbát,
Și, luînd gîscanul cel fript la coptor,
Se duse cu dînsul el la ghicitor.
Ghicitorul iarăși ca și pîn-aci,
Cum intră vizirul, capul își suci
Și văzînd gîscanul în gheveci adus,
Aburit, fierbinte ș-înaintea-i pus,
Zise : — Iacă astăzi să făcură trei,
Și treizeci și șapte mai avem din ei,
Pîn-o veni vremea sorocului meu
Să ghicesc inelul, bun e Dumnezeu.

Auzind vizirul, negreșit gîndi
Că taina ascunsă o va dovedi,
Ș-începu a zice : — Jupîn ghicitor !
Eu te văz prea bine că ești știutor,
Dar sînt la mirare de ce prelungești
Și nu vrei îndată lucrul să-l ghicești.

[1] *Și de* — deși.

— Şi eu mă mir singur — îi răspunse el —
De tăinuitorul acelui inel,
Cum de prelungeşte ş-îl ţine ascuns,
Sau cum i se pare că va da răspuns
Cînd mîine-poimîine îl voi spune eu,
Oare nu gîndeşte că-i va fi cu greu ?
Eu n-am vrut dodată să-l arăt, gîndind
Că-l va scoate singur, vremea prelungind.

Iar vizirul care sta ca slujitor :
— Prea bine faci, — zise — jupîn ghicitor.
Dar dacă, spre pildă, ar veni cumva
Să-şi dea taina ţie-n vrun fel cineva,
Adică să-ţi spuie că ar fi găsit
Undeva inelul şi l-a tăinuit,
Şi acum de frică ar voi să-l dea,
În vreo pedeapsă spre a nu cădea,
Vrun mijloc ai face ca să nu-l vădeşti,
Făr-a-i spune faţa[1] şi să-l izbăveşti ?

— O, Doamne ! — răspunse bunul ghicitor —
Eu o ştiu pricina, frate slujitor,
Şi tocma d-aceea vremea prelungesc,
Că îmi este milă lumea să muncesc ;
Dar puteam inelul să-l ghicesc pe loc
Şi băgam d-atuncea pe mai mulţi în foc ;
Ci crez omenirei, că om sînt şi eu,
Şi greşim adesea toţi lui Dumnezeu ;
Dar el ne aşteaptă să ne pocăim,
Nu ne pedepseşte-ndată cum greşim,
Într-acest chip nouă pildă vrînd a da
Că şi noi asemeni să putem răbda,
Şi cu bunătate să ne folosim,
Să nu grăbim rău-n grab să-l pedepsim.

[1] Identitatea.

Umilit, vizirul zise către el
(Scoţînd totdodată şi acel inel):
— Iată dar inelul, că l-am găsit eu,
Şi mă-ncrez în tine ca în Dumnezeu;
Ţi-l dau d-acu-n mînă făr' să mă sfiesc
Ş-o pungă de galbini iacă-ţi dăruiesc,
Să faci cum vei face să nu mă vădeşti,
Că eu sînt vizirul cu care vorbeşti,
Şi încă mai multe daruri o să vezi,
Num-această taină-n tine s-o păstrezi;
Îi vei da inelul or în ce chip ştii
Şi cu mine d-astăzi prieten să fii.

Îi zise cîrpaciul: — Banii poţi să-i laşi,
Să mîngîi cu dînşii acesti copilaşi,
Iar inelul ţine-l în păstrarea ta
Ş-în ce chip vom face îţi voi arăta.
Numai de-mpăratul des seamă să bagi
Cam ce fel de lucruri mai mult îi sînt dragi,
Adică ce vite în curtea sa sînt,
Sau ce fel de păsări plăcerea-i încînt.
Răspunse vizirul: — Să-ţi spui şi acum:
Alte la plăcerea-i nu sînt nicidecum,
Decît în grădină lebăde avînd,
Merge, le priveşte cu drag cînd şi cînd.

— Vezi, în ele,-ntr-una — îi răspunse el —
Vei băga pe gîtu-i pierdutul inel,
Însă tocm-atuncea cînd ţ-oi zice eu,
Aproape de ziua ghicitului meu;
Şi făcînd aceasta după cum îţi zic,
Să nu mai ai grije mai mult de nimic,
Rămîne asupra-mi orşice cuvînt,
Te-ncrede pe mine, că copil nu sînt.

Deci plecînd vizirul de la ghicitor,
Împăcat de gîndul cel îngrozitor,
Păzi ziua, ceasul cel orînduit
Să bage inelul cum l-a sfătuit ;
Şi cînd fu cîrpaciul chemat la palat
Şi la împăratul s-a înfăţişat
Zise : — Împărate, mulţi ani să trăieşti,
Am ghicit inelul prin zodii cereşti ;
Nu e de om însă în vrun fel aflat,
Ci-ntr-o zi-n grădină cînd te-ai preumblat
Ţ-a căzut din deget de nici n-ai simţit
Ş-o lebădă-ndată de jos l-a-nghiţit.

Zîmbi împăratul vorba-i ascultînd
Ş-îl întrebă iarăşi, cu blîndeţi zicînd :
— Prea bine, să poate să nu fi simţit,
Dar vei putea spune care l-a-nghiţit ?

Răspunse cîrpaciul : — Mai mult dintr-atît
Nu poci, împărate, să-ţi spui hotărît,
Căci una cu alta seamănă-ntr-un fel,
Destul că la una e acel inel.

Porunci-mpăratul să taie de rînd
Şi să le despice, în ele cătînd ;
Tăind slujitorii cum a poruncit,
Să găsi inelul care s-a ghicit,
Şi de bucurie bunul suveran
Pe cîrpaciu-ndată îmbrăcă-n caftan [1],
Şi încălecîndu-l pe un armăsar
Care şi p-acesta i l-a dat în dar,
Cu cinste, cu pompă l-au dus omenit [2]
La palatul care i-a făgăduit.

---

[1] Caftanul era semnul demnităţilor oficiale.
[2] Onorat, respectat.

Deci scăpînd cîrpaciul de traiul cel rău
Şi trăind domneşte în palatul său,
Cu averi destule şi cu bogăţii,
Să vesti de dînsul l-alte-mpărăţii,
Cum că-n toată lumea nu poate fi alt
Ca el să ghicească aşa de înalt.

Tot în acea vreme un alt împărat,
Care cu hotarul era-nvecinat,
Pierduse din pieptu-şi la primblarea sa
O cavalarie[1] şi nu o găsea;
Căruia îndată cum i s-a vestit
Despre ghicitorul cel prea procopsit[2],
Trimise scrisoare c-un tatar aci,
Poftindu-l să vie şi lui a-i ghici
Şi pre împăratul rugînd a-l lăsa,
Arătînd pricina şi paguba sa.

Ajungînd tatarul l-acest împărat
Şi pe loc scrisoarea cum i-a-nfăţişat,
Trimise îndată pe un slujitor
Şi chemă să vie-naltul ghicitor,
Căruia îndată îi şi porunci
Ca fără zăbavă să mearg-a ghici,
Şi chiar curierul care a venit
Conductor să-i fie la călătorit.

Plecă ghicitorul cu acel tatar,
Dar prea trist cu totul şi plin de amar,
Mirîndu-se-n sine cu ce meşteşug
Ş-acolo să-ntoarcă vreun vicleşug;
Nu contenea ziua, noaptea, a gîndi,
Ce să facă dacă să va dovedi

[1] Decoraţie.
[2] Învăţat.

Că n-are ştiinţă şi e un om prost
Şi prin viclenie în cinste a fost ;
Socotind acestea, se călătorea
Ş-îşi veştejea faţa de inimă rea ;
D-altă parte iarăşi vedea pe tatar
Stînd şi el pe gînduri şi oftînd amar
Şi i să părea că lui îi ajuta,
Cu dînsul dodată văzînd că ofta,
Şi ca cînd pe dînsul tot îl tînguia,
Ştiindu-i sfîrşitul care o să-l ia.

Asfel împreună ei călătorind
Ş-în poarta cetăţii aproape viind,
Aci cu-ntîmplare dînd ei printr-un lac,
Să răsturnă-ntr-însul micul lor olac [1]
Şi să-nnomoliră atît de urît,
Încît să umplură mai pînă la gît ;
Acum ce să facă ? La o casă trag,
Şi stînd se dezbracă d-anteriu, nadrag.
Pun pe o femeie, le spală pe loc,
Le-ntinde la soare toate într-un loc ;
Le venea să rîză d-asfel de voiaj,
Dar de întristare nu avea coraj,
Să primbla prin curte cu ochii în jos
Şi el şi tatarul să uita mijos [2].

Asfel ghicitorul pe cînd se primbla
Privind că ceacşirul [3] vîntul îl umfla,
Începu să zică : — Ei, ceacşir, ceacşir !
Te primbli tu acuma, te mîndreşti în şir,
Dar te-oi vedea mîine cum te vei umfla
Şi care răspunsuri le vei răsufla.
El zise acestea, dar bietul tatar,

[1] Căruţă de poştă.
[2] Cu ochii pe jumătate închişi.
[3] Un fel de pantaloni largi.

Ce a fost anume Ceacşir chemat chiar,
Căzu la picioare-i, cu amar plîngînd
Şi cu rugăciune către el zicînd:
— O, prea înţelepte jupîn ghicitor!
Aibi milă de mine, fii îndurător,
Nu aduce pîră pentru capul meu,
Că cavalaria am găsit-o eu,
Ş-avînd pietri scumpe mi-a dat a gîndi
S-o ascunz, că poate nu s-o dovedi;
Şi văzînd c-acuma pe nume mi-ai zis,
M-ai trezit îndată tocma ca din vis,
Dîndu-mi a cunoaşte că geab-o ascunz,
Cum că tu ghicind-o eu ce-o să răspunz?
Ci îţi fă pomană, nu mă arăta,
Na cavalaria d-azi în mîna ta,
Şi cînd te va pune ca să i-o ghiceşti,
Fă-te că o cauţi cumva ş-o găseşti.

Văzînd ghicitorul ce nici n-a gîndit,
Îi înflori faţa şi i s-a-nzîmbit,
Zicîndu-i: — Ceacşire, — către curier —
Eu ştiam prea bine chiar d-alaltăieri
Că cavalaria e în mîna ta,
Dar n-am vrut d-atuncea a mă arăta;
Cu toate aceste, bine ai făcut
De o spuseşi singur şi n-o ai tăcut;
Şi îmi este milă, nu voi să te spui,
Ce-o să-mi folosească dacă te răpui?
Ci numai îmi spune, de vei şti cumva,
De are-mpăratul amor la ceva,
Însă dintre vite, precum cîini, pisici,
Sau niscaiva păsări, dar mari, nu prea mici.
— Da, — el îi răspunse — are un căţel
Şi de drag ce-i este umblă tot cu el.
— Aşadară — zise către curier —
Eu, mergînd, trei zile soroc o să-i cer,

Şi pînă atuncea tu or în ce fel
Vei pune prin taină mîna pe căţel
Şi cavaleria-n grab numaidecît
Cu ceva unsoare să i-o-ndeşi pe gît;
Ş-apoi fii în pace, grije să nu ai,
Că n-ai pentru dînsa răspuns să mai dai.

Isprăvindu-şi sfatul, luînd s-a-mbrăcat,
S-au pus în trăsură şi iar au plecat,
Şi unul şi altul bucuraţi acum
Sfîrşiră-ntr-o clipă rămasul lor drum,
Şi sosind dodată veseli la palat,
Mergînd la-mpăratul s-au înfăţişat.
Împăratul, care era doritor
Să vază-n persoană p-acest ghicitor,
Cum îl văzu-ndată mult s-a bucurat
Ş-îl trimise-n pompă la un alt palat,
Să se odihnească cîtva timp aci
Ş-în urmă să-l cheme lucrul a-i ghici.

Iar tatarul care era îngrijat
Pînă să se vază de belea scăpat,
Păzind, găsi vreme pe căţel să-l ia
Prin salon în braţe spre a-l mîngîia,
Şi cavaleria el numaidecît,
Gura-n grab căscîndu-i, i-o dete pe gît;
Dup-aceea-ndată să duse ca-n zbor
Şi isprava-şi spuse către ghicitor.

Sosind dară ceasul să fie chemat
Şi adus cu cinste ghicitorul nalt,
Cum şi toţi miniştrii într-această zi
Viind s-adunase spre a-l auzi,
Ghicitorul nostru gura ş-a deschis
Şi către-mpăratul în asfel a zis:
— Slăvite-mpărate, mulţi ani să trăieşti.

Ș-în zile senine să îmbătrînești ;
Iar pentru ghicirea ce sînt chemat eu,
Asfel să arată în zodiacul meu,
Cum că ai un cîine aici în palat
Și cavalaria de el s-a mîncat ;
Care și acuma e-n stomahul său,
Și de dînsul poate să vă pară rău,
Că-n alt chip s-o scoateți din el nu puteți
Decît fără milă de vreți să-l tăieți.

Cît era-mpăratul mult de bucurat,
Pe atît de tare acum s-a-ntristat
Cînd auzi-ndată zicînd de cățel
Că cavalaria să află în el.
Ar fi dat în sumă ce i-ar fi cerut
Numai pe cățelul să nu-l fi pierdut,
Că era un cîine care mult făcea,
El știa ca omul orce îi zicea,
La săltări și jocuri pereche n-avea,
D-aceea-mpăratul prea mult îl iubea ;
Să muncea de gînduri ce a hotărî,
A lăsa cățelul, or a-l omorî !
Sta la îndoială, nu să împăca,
Nu crede-așa lucru cîine a-l mînca ;
Dar să-ntorcea iarăși cu un cuget alt,
Că de unde știe cum s-o fi-ntîmplat,
Și răspunzînd zise către ghicitor
C-un cuvînt stătornic și hotărîtor :
— Dar dacă în cîine nu o voi găsi,
Priimești cu moarte a te pedepsi ?
— Capu-mi să se taie, — îi răspunse el —
De nu vei găsi-o acum în cățel.

Atunci împăratul chemă pe gelat [1]
Și dete pe cîinele nevinovat

[1] Călău.

Să-l junghe îndată ca p-un mieluşel,
Cum şi despicîndu-l să caute-n el;
Care totdodată porunca-mplinind
Şi cavalaria într-însul găsind,
Să miră-mpăratul, rămîind uimit
Pentru ghicitorul cel prea procopsit,
Cum putu el asfel numa-ntr-un cuvînt
Să ghicească lucrul tocma ca un sfînt!
Pentru care foarte mult îi mulţămi
Şi bogate daruri dîndu-i îl cinsti.

La plecarea-i însă din palat de sus,
Tatarul atuncea care l-a adus,
Parcă îi şoptise la ureche drac,
Şi o vulpe vie băgînd într-un sac,
O puse la scară ş-în grab alergînd
Drept la împăratul, îi spuse zicînd:
— Îmi pare,-mpărate, c-acest ghicitor
Un prost o să fie şi amăgitor,
Ci am pus o vulpe la scară-ntr-un sac,
Vrînd un haz să faceţi, glumă să vă fac,
Şi d-aveţi plăcere, puteţi întreba,
Să vedeţi, ghiceşte ce este au ba?

Împăratul dară fiind îndemnat,
Ca spre o cercare l-a şi întrebat,
Zicînd: — Filosoafe, vei putea ghici
Ca ce lucru este în ăst sac d-aci?
Iar el, clătind capul cel de tot prostesc,
Ş-a zis singur luişi proverbul obştesc:
„Ai umblat tu, vulpe, pe cît ai umblat,
Dar tocma acuma ţi s-a înfundat!"
— Bravo! — împăratul zise către el —
Ai ghicit, aşa e, mergi sănătoşel.

Deci dar ghicitorul la ţara-i plecînd
Şi daruri cu sine multe aducînd,

Cum sosi, îndată la palat s-a dus
Şi la împăratul scrisoarea au dus,
În care scrisese cellalt împărat
Despre ghicitorul cîte s-au urmat,
Ş-îl lăuda foarte că e procopsit,
Cum ş-în ce chip toate frumos i-a ghicit.

D-aci ghicitorul la casa-i mergînd,
Spuse întîmplarea nevestii pe rînd,
Şi şezînd cu dînsa la vorbă şi sfat
Îşi deteră planul în chipul urmat,
Zicînd : — Întîmplarea ne-a făcut bogaţi,
Cu bani, cu avere şi destui argaţi ;
Acest noroc însă care l-am avut
Poate să mă surpe numa-ntr-un minut,
Ba şi să-mi aducă peire de cap,
Să nu poci nici starea, nici viaţa să-mi scap ;
Că cumva-mpăratul iar d-o porunci
Ca şi pîn-acuma ceva a-i ghici
Şi n-oi putea lucrul cumva a-l brodi,
Toat-a mea prostie să va dovedi ;
Că acuma, uite, cu tremurături,
„Scăpai scurt de coadă, printre picături" ;
„Că minciuna poate pînă la un loc,
Şi ea ca şi toate este cu soroc ;
Întîi te ardică ca fulg din gunoi
Ş-în urma te-aruncă ca glonţu-n noroi" ;
Că n-are nici aripi pe sus a zbura,
N-are nici picioare pe jos a umbla,
Ci noi mai-nainte să ne pregătim
Şi de rău viaţa să ne o scutim.

Chibzuind acestea, mut toate pe loc
Ş-în patru părţi casii îi pun noaptea foc ;
Apoi stînd la uliţi strig, zbier şi răcnesc
Că să ard cu totul şi să sărăcesc ;

Sare lumea-ndată, tulumbe[1] alerg,
Toți, cu mic, cu mare, ca să stingă merg,
Vine ș-împăratul răul a vedea
Și la ghicitorul mîngîieri să dea;
El iar cum îl vede să făcu pe loc
Că voiește-n grabă să sară în foc.
Strigînd: — Vai de mine! sînt stins, sărăcit,
Că-mi arde în casă cartea de ghicit.
Puse împăratul oameni a-l opri
Ca nu-n desperarea-i în foc a sări,
Zicînd către dînsul: — Dar ce, nebun ești,
Vei pentru o carte să te prăpădești?
Iar el striga iarăși: — Dar cum să ghicesc,
Și în care case să mai locuiesc?
Împăratul zise: — N-ai ce să-mi ghicești,
Ș-îți fac alte case să te odihnești.

Asfel el cu planul care-l născoci
Scăpă și de grije de a mai ghici,
Și cîștigă iarăși dar împărătesc,
Palate și alte cîte-i trebuiesc.

*

Mulți săraci în lume cred în ghicitori,
Fără să-i cunoască că-s înșelători,
Fiindcă se-ntîmplă cu vreun cuvînt
Ceva să ghicească zicînd numa-n vînt;
Dar vor lua pildă din acest cîrpaci
Prin ce uneltire s-a vestit dibaci,
Și să nu mai puie-n ghicitori temei,
În bobi și cărți date de proaste femei.

---

[1] Pompe de incendiu, cu furtun.

DESPRE MINCIUNI IARĂȘI

Cîte le zice omul sînt toate vorbe.
Și minciuna este vorbă.
    Dar
Vremea descoperă adevărul.
A mînca usturoi și gura a nu-ți puți nu se poate.
    Însă
O minciună bine ticluită plătește mai mult decît un adevăr.
Cu o minciună boierească treci peste granița nemțească.
Cînd vede omul nevoia, vorbește ce nu-i e voia.
    Dar și
Cine a mințit o dată nu să mai crede cînd spune și adevărul.
Își mănîncă credința, ca țiganul biserica.
Cine se învață mincinos, cînd spune adevărul, se bolnăvește.
    Însă
Cine poartă plosca cu minciunile nu o duce mult.
Își sparge dracu opincile.
Tigva nu merge de multe ori la apă, că or să sparge, or crapă.
Cu gogoși de tufă [1] nu se-nnegresc sprîncene.

[1] *Gogoși de tufă* — excrescențe produse de înțepătura unor insecte pe ramurile tinere ale tufei (specie de stejar) ; spre deosebire de *gogoșii de ristic*, din care se extrag coloranți, gogoșii de tufă nu au nici o întrebuințare practică.

Mai bine şezi strîmb şi vorbeşte drept.
Dacă nu ştii să văpseşti, nu te pune să mînjeşti
Mai lesne e a vorbi adevărul decît minciuna.

POVESTEA VORBII

Un ţigan furase două gîşte grase
Şi să le ascunză-n desagi le băgase,
Gîndind întru sine ce minciuni să zică
De-l va-ntîlni-n cale vreun românică.
Merse dar cît merse, îl şi-ntîlni-n grabă
Un român c-o bîtă şi stînd îl întreabă,
Zicînd : — Spune, ce ai în desagi, ţigane ?
El răspunse : — Icea am nişte ciocane.
— Dar dincolo ce ai ? El întîi minţise,
Dar greşindu-i gura : — Altă gîscă, zise.

Gura păcătosului adevărul vorbeşte.
Ş-a pierdut cumpătul ca găina umbletul.
L-a luat gura pe dinainte.
Minciuna are loc şi ea pe unde se trece.

POVESTEA VORBII

Alt ţigan odată a intrat să fure,
Cînd iată stăpînul în mîini c-o secure.
— Ce cauţi, ţigane, (îi zise)-n grădină ?
— M-a aruncat vîntul, nu sînt eu de vină.
— Te-a aruncat vîntul ? Asta nu te scapă,
Dar ce caută gheara-ţi înfiptă în ceapă ?
— M-apucai de dînsa să nu mă ia vîntul.
— Degeabă, ţigane, nu ţ-ai găsit sfîntul !
Dacă e aşa dar, de ce-ţi umpluşi traista ?
Apoi, românico, vezi, asta e asta !

Dracu a mîncat plăcintele și cărpătorul[1] stă de față.
Minciună negîndită.
Minciună cît Colțea[2] de mare.
Minciună cît toate zilele de mare.
Minciuna sparge și case de piatră.

POVESTEA VORBII

A fost o-nsoțire ce trăia-n iubire,
In pace, în ticnă ș-în mare unire.
Ei nu știa ceartă vrodată-n viață,
Ci-și da unul altui vorbe cu dulceață.
In scurt, într-atîtă trăia acești bine,
Incît de poveste era la orcine.
Dracul însă, care-n casnici coada-și vîră
Și face să-nceapă-ntre ei gîră-mîră,
Să sili p-aceștia cu neîncetare
După a sa voie să-i aducă-n stare.
Intinzînd el dară cursele lui toate
Și ca să-i supuie văzînd că nu poate,
Căută o babă, auzind că ele
Il întrec pe dînsul la drăcii și rele.
S-a găsit pe una, Vișana anume,
Intîia drăcoaică dracilor din lume.
Se duce la dînsa, pricina îi spune,
Că n-a fost putință pe ei a supune,
Zicînd: — Știi că este un grai de cînd vacu[3]
„Că-și sparge cu vreme opincile dracu";
Ia numai privește opincile mele
Că să trențuiră în mici peticele,
Și tot nu poci încă să bag între dînșii

[1] Taler de lemn pe care se servește la masă.
[2] Turn înalt zidit în 1715 în apropierea bisericii Colțea și dărîmat în 1888.
[3] Veacul (expresia înseamnă „de cînd lumea").

O intrigă mică şi să-mi rîz de dînşii ;
Dacă dar poţi face mai mult decît mine,
Arată-ţi puterea, te rog, fă-mi un bine.
Ea clăti cu capul-ş-între rînjitură
Îşi arătă colţii cei pociţi din gură,
Zicînd : — Ei, copile ! vezi că e pricina
Că nu ştii pe unde să udă găina.
Îţi trebuie încă să înveţi la şcoală,
Deşi eşti diavol, dar ţ-e tigva goală.
O bătrînă asfel cum mă vezi pe mine
Nici la degetu-mi ăl mic nu te pui pe tine.
Zise el : — Să poate, pe vorba-ţi să vede,
Dar pîn' nu văz c-ochii, nu-mi vine a crede.
— Ei bine, dar ce-mi dai ? — bătrîna întreabă —
Că, pe capul tatii, nu mă duc degeabă.
— Bucuros, — răspunde — pe loc voi fi gată
Să-ţi dau o pereche papuci galbeni plată.
— Nu m-aş fi dus, — zise — dar cu aste toate,
Merg ca să vezi numai Vişana ce poate.
Deci începu baba adese să meargă
La acea femeie, căşcioara să-i spargă.
Găsi ea mijloace s-o-mprietenească,
Cu una, cu alta ca să o momească.
Şi precum pescarul undiţa-şi întinde
Şi cu rîmă-nşală peştele de-l prinde,
Aşa îşi întinse planurile sale,
Spre ea ca s-o tragă cu vorbe morale,
Pînă cînd văzu că prinse ea putere
Şi are mijloace ac să bage-n miere.
Aşa-ntr-o zi-ncepe femeii să zică :
— Of, fetica mamii ! cum eşti frumuşică,
Cum îţi văz purtarea, cum te văz cinstită
Şi cum eşti de blîndă, cu firea ticnită,
Trăieşti încai bine şi cu bărbăţelul,
Or ca pisicuţa (gîr-mîr) cu căţelul ?
Dar să nu-ţi prea pese, că toate-şi au leacul,

Eu am meşteşuguri să-mblînzesc pe dracul,
Să ţi-l fac să fie blîndişor ca mielul
Şi să-l joci cum joacă mîţa şoricelul.
— Nu-mi trebuie, mamă, — tînăra îi zise —
Soarta mea un prea bun bărbat îmi trimise;
Drag mi-a fost ş-îmi este, el iar mă iubeşte,
Şi ca noi îmi pare că alt nu trăieşte.
De ceva de-l supăr, îmi crede, mă iartă,
Căci maţele în om încă tot să ceartă.
Sînt prea mulţămită cum trăiesc în viaţă,
Numai sănătate Sfîntul să trimeaţă.
— Orşicum, fetico, — îi răspunse baba —
Cînd îl vei supune, altfel merge treaba,
Că usturoi dulce şi bărbat iar moale
Nu să poate-n lume, el nu poartă poale.
Cît de bun să-ţi pară, tot el ciocan este,
C-aşa l-e ursita bietelor neveste:
N-ai să-ţi deschizi gura să-i dai vro poruncă,
Că-ndată asupra-ţi ura îşi aruncă;
Numai a lui vorbă-n seamă să se ţie,
El ca undelemnul dasupra să fie;
Să-ţi fac eu un lucru, ascultă la mine,
Să trăieşti cu dînsul încă şi mai bine.
Îl îmbrobodeşti, ştii, chiar ca p-o muiere,
Îi pui în cap ţestul [1] şi rabdă-n tăcere.
Tînăra aceste auzind să pleacă,
Ş-ascultaţi pe baba, ce-nvaţă să-i facă:
— Na ăst brici, — îi zice — că-i vrăjit de mine,
Şi la prînz bărbatu-ţi acasă cînd vine
Şi cînd după-masă o vrea să se culce,
Tu du-te la dînsul cu firea-ţi cea dulce,
Prefă-te că îl iei, în cap a-i ucide,
Şi cînd vezi c-adoarme şi ochii închide,
Atunci scoate briciul (vai ce amăgire!)

[1] Un fel de capac cu care se acoperă pîinea pusă la copt.

Și cruciș din păru-i taie patru fire,
Și mai către seară firele acele
Mi le vei da mie să le pui la stele ;
Apoi să vezi viață, să vezi fericire,
Să vezi trai atuncea și să vezi unire !
Proasta tinerică briciul în sîn bagă,
Dorind să se facă soțului mai dragă.
Baba d-altă parte la bărbatu-i merge,
Intră-n prăvălia-i, sudoarea își șterge,
Din ochi îi clipește, îl mișcă de haină,
Să face că are să-i spuie o taină.
El vrînd iar să afle ce o să-i vorbească,
Se puse să-i spuie și ea să-i șoptească,
Zicînd : — Dragul mamii, of, ce te așteaptă !
Ce nenorocire ți s-a pus în faptă !
Soția ta astăzi, perechea-ți iubită,
O să te răpuie cu moarte cumplită :
Că ea cu un tînăr are înclinare,
Pe care-l iubește mai de mult, îmi pare,
Și el un brici dîndu-i o-nvăță, dușmanul,
Ca să-ți taie capul, asfel dîndu-i planul :
Astăzi cînd vei merge să prînzești acasă,
O să ia să-ți cate în cap, după-masă,
Și viindu-i bine mîna o să-și puie
Ca să-ți taie gîtul și să te răpuie,
Și dac-a mea vorbă necrezută-ți pare,
Prefă-te că nu știi de nici o urmare,
Ș-ei vedea cu ochii gîndul cum îi este,
Să zici bogdaproste că îți dedei veste.
Omul, cum aude, speriat peste fire,
Stă la îndoială ș-în nedomirire,
Se muncea cu gîndul, cum a lui soție
Într-atît tirană [1] asupră-i să fie !
Și cum să-ndrăznească la o așa faptă,

[1] Ticăloasă, dușmană.

Cu totu-mprotivă și neînțeleaptă!
„Nu gîndește urma! nu gîndește răul!
Și acel ibovnic al ei, nătărăul,
Cum putu s-o-nvețe ca să mă omoare?
Nu știe că-i ocnă și spînzurătoare?
Și ea, ticăloasa, nu putea să-mi spuie,
Căci dragoste-n silă niciodată nu e.
Să-mi fi zis: eu, frate, mă duc de la tine,
Că nu ești pe gustu-mi, n-ai nimic cu mine,
Ș-îi dam voie însumi să meargă în pace,
Cu el să trăiască pe unde îi place;
Pesemne păcatul și ața îi trage
Amîndoi viața în nevoi să-și bage.
Ce zic nici eu nu știu, așa e, se vede,
«Vorba de rău omul prea lesne o crede.»
Deci dar mă voi duce și mă voi preface
Că nu știu nimica, să văz ce se face."
Judecînd aceste, se duse acasă,
Ca și altă dată se puse la masă;
Mîncînd în tăcere ș-întristat cu totul,
Se dete p-o pernă, răzimîndu-și cotul,
De necaz și ciudă foc ieșea dintr-însul;
Iată și nevasta veni lîngă dînsul,
Îi aplecă însași capul pe genuche:
— Stăi să văz, — zicîndu-i — ai vreun păduche?
Așa el se lasă să vază ce-o face
Și ca cînd adoarme mijind să preface.
Ea atuncea briciul încet din sîn scoate
Ș-asupra-și pornește urgiile toate:
Că el, cum o vede, în picioare sare,
Îi ia din mîini briciul, zicînd cu strigare:
— Tirană muiere, asta-ți este dorul!
Asta-ți e credința, asta-ți e amorul!
Asta-ți e virtutea cea nelegiuită!
Asta-ți e morala cea afurisită!
Cum din cer nu cade fulger să te arză,

Să te mistuiască, tresnet să te piarză,
Cum nu să despică locul ce te ține
Și să te înghiță de vie pe tine!
Fugi! Piei, nemilostivo! nu-mi sta înainte,
Nu-ncape-ndreptare, nu ascult cuvinte!
Du-te de trăiește cu cine îți place,
Dintr-această clipă pleacă d-aci, drace!
Că mi-ai voit răul, nu-ți fac răsplătire,
Bogdaproste babii, că mi-a dat de știre!
Ar fi vrut săraca să-l încredințeze,
Dar cine-i da pas ei ca să se-ndrepteze?
Geaba ea acuma făcea jurăminte
Că cutare babă a scos-o din minte:
Ș-a pierdut credința ca și Eva raiul,
Și ca pin-aicea nu le-au mai fost traiul.
Care săvîrșire văzîndu-o dracul,
S-a speriat cu totul de baba, săracul!
Atît îi fu frică de acea bătrînă,
Încît nici papucii nu-i dete în mînă,
Ci i le întinse c-o prăjină lungă,
Ca nici răsuflarea-i la el să ajungă
Și ca d-o aspidă să se otrăvească,
Să-l facă în lume să se pedepsească.
Iată dar minciuna ce face în lume,
D-a cării pricină istorii sînt sume.

DESPRE NARAVURI RELE

Cu șchiopu-ntr-un loc șezi,
Te-nveți să schiopetezi.
    Și
Cineva cînd locuiește
Cu magarul cel trîndav,
Or păr din el să lipește,
Or că vreun alt narav.
    Și
Cu păcurarul cînd trăiești
Trebuie să te mînjești.
    Și
Naravu-nrădăcinat
Nu poate fi vindecat.
    Pentru că
Cine orce învață
Nu uită în viață.
    Fiecare știe că
Buba cap nu face
Pînă nu să coace.
    Și
Rana dacă să deschide,
Anevoie se închide.
    Și de multe ori
Din zgăibulița cea mică
Bubă mare să ardică.

Totdauna
Foc după foc, rău după rău.
Dar însă
Toate tot după neam merg,
La tulpina lor alerg.
Din rădăcina cea rea
Odrăslește smicea[1] rea.
Mulți zic:
Meserie are bună,
Însă ea nu schimbă firea,
Nici stîrpește nărăvirea.
Pentru că
Pomul lesne să-ndreptează,
De mic pîn' să-ncovoiază.
Căci orce,
Cînd o dată să strîmbează,
Anevoie să-ndreptează.
Și
Firile cînd să-ncurcă
Anevoie se descurcă.
De aceea
Dă-i, să nu se nărăvească,
Nu-l lăsa să se sfințească[2].
Că,
Pămîntul pînă nu-l calcă,
Oale nu poate să-l facă.
Și
Copilul nepedepsit
Rămîne neprocopsit.

POVESTEA VORBII

Povestesc că într-o vreme, dar nu să știe-n ce ani,
Că-ntr-un oraș oarecare ar fi fost niște golani,

[1] Vlăstar, mlădiță.
[2] Să iasă biruitor, să-i reușească.

Vagabonţi, crai, haimanale, ş-alt orcum vreţi să-i numiţi,
Oameni fără căpătîie, şarlatani neprocopsiţi ;
Era de aceia carii părinţii că îi iubesc
Îi ţin tot pe lîngă dînşii şi la pieptul mumii cresc,
Lăsîndu-i într-a lor voie pînă se fac mari, ştrengari,
Ş-ajung în cele din urmă desfrînaţilor stegari ;
Că în loc să se apuce de negoţ sau meşteşug,
Ei p-alţi asemeni cu dînşii găsind fac prieteşug
Şi apuc prin mahalale împreună înhaitaţi,
Umblă, miroasă pe uliţi ca nişte învierşunaţi ;
Orce zboară li să pare că îl vor putea mînca,
Întind felurite curse, în mînă a-l apuca ;
Răsipesc fără de milă părintescul lor rămas,
Dau, pînă numai în piele şi în cămaşă se las ;
Apoi rămîind goi puşcă, or măcar şi îmbrăcaţi,
Neavînd ce să mai toace, după cum era-nvăţaţi,
Or se apuc de hoţie, or de înşelătorii,
Ş-în cele din urmă intră în ocne şi puşcării.

De asfel de caractere era ş-aceşti trei golani,
Marţafoi[1] porniţi spre rele şi de faţă hoţomani,
A cărora istorie vrem aici s-o povestim,
Care, precum ni să pare, nu strică ca să o ştim ;
Că vom vedea-n haine bune nişte oameni îmbrăcaţi
Umblînd cu meşteşugire ş-înşelînd lumea prin piaţ.
Într-o zi ei se adună ş-încep a se întreba
Cum şi ce fel să înşele acum iar pe cineva.
Aşa zise din ei unul : — Eu de peşte îngrijesc.
Al doilea zise iarăşi : — Şi eu untdelemn găsesc.
Iar al treilea răspunse : — Dacă este aşa dar,
Eu trebuie să iau pîine orcum de la vrun brutar.
— Dar pentru vin ce vom face ? întrebă unul din ei.
— N-ai grije, — răspunse altul — îţi găsesc cît vrei să bei.

[1] Tineri spilcuiţi, pierde-vară, netrebnici.

Deci plecînd cel pentru pîine și trei parale avînd,
Merge la brutar cu ele și le dă-n mîna-i zicînd :
— Poftim aceste parale, datoria să-ți plătesc,
Și pentru că avui credet îți prea foarte mulțămesc.
Întrebă brutarul : — Ce fel ? dator cînd îmi rămăseși ?
— Nu știi, alaltăieri, — zise — o pîine cînd îmi dedeși
Ș-asupră-mi neavînd parale de tot să ți o plătesc,
Ț-am zis mîine sau poimîine cusurul[1] ți-l împlinesc ?
Brutarul se gîndi-n sine : — Ce știu, poate i-oi fi dat,
Și precum se vede treaba nu țiu minte, am uitat ;
Dar bravo ! om drept, săracul, cu frica lui Dumnezeu !
O datorie uitată plăti fără să-i cer eu.

După ce dete parale acela, chip a-i plăti,
Și puțin încoaci-încolo după ce se învîrti,
Veni la brutarul iarăși, se făcu a cumpăra,
Fără să aibă în pungă măcar o chioară para ;
Zise către dînsul : — Frate ! eu azi cu grabă plecînd,
Am uitat pe masă punga, niște socoteli făcînd,
Ci te rog iarăși fă bine ș-îmi dă în credet trei pîini,
Și mîine de dimineață îți dau paralele-n mîini.
— Bucuros, — zise brutarul — mă-ncrez la un om cinstit,
Că văz ceea ce uitasem ai venit și mi-ai plătit.
Așa brutarul se-nșală c-uneltitul meșteșug,
Nu-i da prin gînd c-o să-i joace un asfel de vicleșug.

Cel cu undelemnul iară, un mare ulcior luînd
Și pe gură un burete înlăuntru lui băgînd,
Se duse la băcănie cu dînsul numaidecît
Și poruncește să-l umple cu untdelemn pînă-n gît ;

[1] Restul.

După ce-l umple băcanul, el atunci cu grai semeţ
Îl întrebă ca să-i spuie cum îl vinde, cu ce preţ.
— Preţul — răspunse băcanul — chiar să ştii şi singur poţi,
Trei lei îi este ocaua [1], precum îl vindem la toţi.
— Trei lei ? — acesta îi zise — toarnă-l înapoi, nu-l iau,
Cu aşa preţ niciodată n-am cumpărat, nici nu-ţi dau ;
Îţi dau doi lei jumătate pe oca ; de-l dai, să-mi spui.
— Nu poci mai jos, — îi răspunse — mai bine-napoi îl pui.
Şi zicînd aceasta-ndată l-a-ntors cu fundul în sus,
De necaz multe zicîndu-i, înapoi în chiup [2] l-a pus ;
Atuncea înşelătorul luînd ulciorul s-a-ntors
Şi, spărgîndu-l, din burete destul untdelemn a stors.

Al treilea, ca şi ceilalţi, în pescărie mergînd
Şi la un loc un crap mare ca de opt oca văzînd,
Porunci (ca un om mare) să-l atîrne în cîntar ;
După ce-l cîntări, zise : — Acum să faci bine dar
Să-mi dai un om să mi-l ducă acasă să-i şi plătesc,
Fiindcă n-am bani la mine atîţia cîţi trebuiesc.
Pescarul „bucuros“ zise şi îi dete un fecior,
Spuind cîţi lei să-i răspunză [3], cel [4] gîndit de negustor.
Luînd peştele feciorul ş-abia ducîndu-l de greu,
Merge după el în curtea unuia arhiereu
Şi aci-ntr-un loc oprindu-l, îi zise : — Stăi puţintel
Să mă duc să spui în casă cîţi bani să-ţi dea pentru el.
Rămîind sluga afară, el intră l-arhiereu
Şi zise : — Venii, preasfinte, cu un biet frate al meu,

[1] Ocaua echivala cu aprox. 1,3 kg, ca unitate de greutate, şi 1,5 litri, ca unitate de capacitate.
[2] Borcan mare de tinichea, de lut sau de lemn, în care se păstrează untdelemn, untură etc.
[3] Achite.
[4] Preţul.

Să-ţi faci pomană cu dînsul, vro molitfă[1] să-i citeşti,
Că prea mult se bîntuieşte de supărări diavoleşti ;
Alte răutăţi nu face, nici nu dă cu bolovani,
Ci tot vorbeşte de peşte şi să ceartă, cere bani.
Îi zise arhiereul : — Unde e ? Adu-l aici,
Şi sluga mea ca să-l ţie să vie-n casă să-i zici.

Pescarul biet, ca tot prostul, în casă dacă intră,
De cîteva vorbe groase ca să-i zică se păstră[2],
Ş-îndată : — Părinte ! — zise — hai mai curînd de-mi daţi bani,
Că n-o să stau eu aicea să vă aştept zece ani !
Ţ-a spus peştele cît face ? Este tocma opt oca,
Mi-am rupt mîinele cu dînsul, dar era proaspăt, mişca.
Cuviosul om crezuse că-n adevăr e nebun
Şi chemînd doi inşi îndată, iau cu sila, jos îl pun,
Cere-n grab un molitfelnic şi începe a-i citi,
Iar pescarul striga tare peştele a i-l plăti ;
Pe care, neascultîndu-l, îl ţinură jos mereu,
Pînă-i citi o grămadă bătrînul arhiereu ;
Apoi afară scoţîndu-l, el iar bani cerînd striga,
Iar slugile îi ziseră să tacă, că-l vor lega.
Atunci pescarul se-ntoarse la scaunul[3] său, necăjit,
Şi spuse că pentru plată o molitfă i-a citit.

Iar acel-,amăgitorul, luînd peştele porni
Şi mergînd cît mai în grabă cu ceilalţi se întîlni,
Sfătuiră împreună cum şi ce fel a-l găti
Şi vreun meşteşug iarăşi pentru vin a unelti.
Aşa cu toţii dodată la un cîrciumar mergînd
Îi deteră-n mînă toate, învăţîndu-l şi zicînd
Crapul să-l cureţe bine, să-l cresteze frumuşel,

[1] Rugăciune pentru „dezlegarea păcatelor".
[2] Se stăpîni.
[3] Prăvălie.

Să-i puie piper şi sare, ş-untdelemnul peste el,
Şi cu o tavă să-l ducă să se frigă la coptor,
În loc de apă turnîndu-i pe dasupra vinişor,
Şi că ei ceva prin piaţă pînă se vor învîrti,
O să vie să mănînce, după ce să va găti.

După ce dar s-a fript crapul, cîteşitrei s-au adunat
Şi au şezut în odaie la un chef îndelungat:
Vin, rachiu, pelin băură pînă cînd n-au mai putut,
Şi cînd voiră să plece, socoteală au cerut;
Stăpînul, dînd socoteala unui băiat ce-l avea,
Îl trimise în odaie zicînd atîţi lei să dea.
Dînd băiatul socoteala, ei pe loc s-au apucat
Şi fieştecare mîna în buzunar au băgat,
Zicînd cu toţii-ntr-o gură: — Eu plătesc, ba eu plătesc!
Se fac că unul pe altul a se lăsa nu voiesc;
Sfădindu-se ei în asfel ca la un minut de ceas,
Dintr-înşii se sculă unul şi zise cu mare glas:
— De vreme ce fiecare avem poftă să plătim,
Ce trebuie într-atîta să stăm şi să ne sfădim?
Ci s-aruncăm sorţi mai bine, şi pe cine va cădea,
Atuncea toţi să se tragă şi numai unul să dea.
Răspunse altul: — Prea bine, bravo! aşa vom urma,
Să legăm pe cîrciumarul la ochi bine c-o basma,
Şi din noi din trei pe care mîna îşi va pune el,
Să numere banii-ndată şi să plătească acel.
Şi cu-nţeles se-nvoiră, cum şi făcură aşa,
Cînd la ochi legat băiatul prin odaie se-nfăşa,
A şters-o toţi cîte unul, pe uşă în grab ieşind,
L-a lăsat să dibuiască, încoaci-încolo pîşind;
Într-acestea iacă vine stăpînul său după el
Să vază ce zăboveşte şi nu vine nici un fel;
Iar băiatul, care parcă de mijă [1] umbla jucînd,

[1] De-a baba oarba.

Puse mîna-n grab pe dînsul : — Tu, tu să plătești !
strigînd.
Iar stăpînul său îi trase cîteva și îl bătu,
Zicînd : — Eu plătii o dată ș-acum o să plătești tu.

L-această-nșelătorie celor trei li s-a-nfundat,
Că în mîna stăpînirii, prinzîndu-i, legați i-a dat ;
Unde și de alte multe, cercetînd a dovedit
Și prin judecată dreaptă la ocnă i-a osîndit.

*

Ce nu ar face crăimea de n-ar fi stăpînitori !
De n-ar fi temnițe, ocne și n-ar fi pedepsitori !
De aceea totdauna trebuie să mulțămim
Stăpînirii cei înalte, cării supuși ne numim :
Căci prin marea sa-ngrijire privighează pentru noi,
Ne apără, ne ferește, ca și păstorul pe oi,
Care-și îngrădește turma cu cîini vioi ș-învățați,
Ziua, noaptea s-o păzească de lupii înverșunați.

DESPRE NĂRAVURI RELE IARĂŞI

Năravul din fire n-are lecuire.
Lupul părul îşi leapădă, dar năravul nu ş-îl lasă.
Ce iese din pisică şoareci mănîncă.
Toate merg după neam.
Peştele de la cap se împute.
Poama nu cade departe de tulpina ei.
Dintr-un răsur iese şi trandafir, şi mărăcine.
Copilul e ca maimuţa: ce vede, face.
Ce a făcut mama şi tata, o să facă fiul şi fata.
Unde a sărit capra, mai presus sare iada.
Prost să naşte, prost creşte, prost moare.
Cine fură azi un ou mîine fură şi un bou.
Cine fură azi un ac mîine fură un gînsac.
Calul fără căpăstru cade în prăpăstii.
Unde nu e pisică, şoarecii steag rîdică.
    Însă
Nelegiuitului îi vine de hac necredinciosul.
Ţiganul pînă nu fură nu se ţine om.
Unde găseşte pus rău, el pune bine.
Ovreiul pînă nu înşală nu mănîncă.
Găseşte sat fără cîini, umblă fără ciomag
Îşi ia inima în dinţi şi funia în traistă.
Nu judecă urma, iasă unde o ieşi.
    Dar
Este ac şi de cojocul lui.
Rău faci, rău găseşti.

Bătaia e din rai totdauna.
E răsfăţat înaintea bătăii cu cîteva palme.
Că
Unde să găseşte frîul, să cere şi calul.
Unde să găseşte şaua, să cere şi ipîngeaua [1].
Deşi
Vinovatul negonit fuge.
Însă
Fuge de ploaie şi dă de noroaie.
Hoţul fură şi jură.
Dar geaba,
Încotro şovai [2], tot de belea dai (zisa ţiganului).
Că
De n-ar fi hoţii, n-ar fi nici puşcării (temniţe).
De n-ar fi păgubaşi, n-ar fi nici hoţi.
Adică :
În putina cu argăseală.

POVESTEA VORBII

O vulpe rău stricătoare,
Ducîndu-se în vînătoare,
Întîlni în drum p-o vale
Pe cumătru lup în cale
Ş-îi zise, rînjind măsele :
— Cale bună, cumetrele !
— Dar încotro, pînă unde ?
— Ia, pîn-aci, — îi răspunde —
Mă duc pîn' la o vecină
Să-ngrijesc de vro găină ;
Dar tu ce ţi-ai lăsat casa ?
— Am plecat să dau cu plasa

[1] Pătură care se pune sub şa.
[2] Cuvînt ţigănesc cu etimologie discutată ; sensul este „te îndrepţi".

Colea-n acea coteneaţă,
Să văz, n-oi vîna vro raţă ?
Zise astalaltă iară :
— Aideţi împreună dară,
Şi găini, raţe or oau,
Le vom împărţi în doau.
— Bine, aide ! Şi plecară,
Vînară pe cît vînară,
Şi după ce împărţiră
Toate cîte le hoţiră,
Cînd cu ele să-ncărcară
Şi pe la casa-şi plecară,
Începură să-şi ureze
Sănătoşi să ospăteze :
— Noapte bună, cumetrele
Feri-te-ar Sfîntul de rele !
— Îţi mulţămesc, cumetriţă,
Domnul bine să-ţi trimiţă,
Ne-am folosit astă-seară,
Dar unde ne-ntîlnim iară ?
Zise ea : — Fără greşală,
La putina-n argăseală.

*

Drept este şi prea fireşte
Că hoţ cu hoţ să-ntîlneşte
Mai lesne în puşcărie
Decît în negustorie.
Dar beţiv cu beţiv unde ?
Iacă şi el ne răspunde :
— Unde-mi toarnă să-mi ud gîtul
Şi îmi mai petrec urîtul.
Aşa şi alt, prin urmare,
Mai lesne-ntîlnirea-şi are
Unde-l trage pe el aţa
Ca să-şi petreacă viaţa.

DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU

La orce te vei pricepe,
Te închină și începe.

Fă orce în legea ta
Și la alți nu te uita.

Omul care e stricat,
Nu să teme de păcat.

Cine înjură de cruce,
Ca ea o să se usuce.

Cine legea nu-și cinstește
Fără lege se numește.

Cine-ntr-altă lege sare
Nici un Dumnezeu nu are.

Omul trebui să cinstească
Legea lui cea părintească.

Fiecare cum apucă,
Asfel trebuie s-o ducă.

Crede-n Domnul cinstind sfinții,
Cum te-a învățat părinții.

Din cele ce-ţi scrie-n carte,
Nu te duce mai departe.

Fă-n viaţa ta tot bine,
Chiar şi legilor streine.

Binele de rău te scapă,
Să-l arunci chiar şi în apă.

Omul d-unde nu gîndeşte,
Binele se răsplăteşte.

Dumnezeu cînd te ajută,
Plumbul ţi să face plută.

Cînd Dumnezeu va cu tine [1],
Şi dracul cu colaci vine.

Munca cînd ţ-o cauţi bine,
Şi Dumnezeu e cu tine.

Cînd se trudeşte săracul,
Dumnezeu îi umple sacul.

Cine-n lene se tîreşte,
Dumnezeu îl părăseşte.

Cînd rogi pre Domnul, munceşte,
Că atunci te miluieşte.

Mergi, munceşte ca să ai
Şi la un sărac să dai.

Cînd dai la cei neavuţi,
Pe Dumnezeu împrumuţi.

---

[1] *Îţi este binevoitor.*

În bani nu te gurguia[1],
Că Dumnezeu dă şi ia.

Toată fapta e-mprumută,
Şi cea rea şi cea plăcută.

Astăzi faci rău cuiva, orce,
Mîine altul ţi-l întoarce.

De faci astăzi cuiva bine,
Mîine de la altu-ţi vine.

Dumnezeu două scări are,
Să suie şi să coboare.

Pe săracu-n nevoi crude
Numai Domnul îl aude.

Cine pe alţii blesteamă
Urgii asupra îşi cheamă.
    Căci
Dumnezeu tiran nu este,
Binele la toţi voieşte.
    Ci
Roagă-te pentru orcine,
Ca să-ţi dea şi ţie bine.

Cînd vrun cuget te-mboldeşte,
Întîi la păcat gîndeşte.

Scriptura şi sfînta lege,
D-a-ndoasele n-o-nţelege.

---

[1] Nu te înălţa, nu te făli.

Mulți dacă aud cuvinte din scriptură ș-alte cărți,
După neroada lor minte le strîmbez în alte părți.
Popa satului odată la biserică-nvățînd,
Și țiganul, cum e dată, cu toți atunci ascultînd,
Dacă sfîrși cele scrise din învățătura sa,
Ca un duhovnic, mai zise și de ceea ce-i păsa.
Adică : să îngrijească mic și mare, bun și prost,
Ca să se ispovedească (fiind atuncea în post).
După vorbele aceste le mai zise la sfîrșit :
„Și să știți că iertat este păcatul mărturisit."
Însă pentru tot păcatu-i zece pomeni de va da,
Miluind săraci din satu-i, or de prin altundeva.
Așadar țiganul, care în biserică era
Și aceasta predicare de la preot auzea,
Gîndind, zise întru sine : „Asta nu e lucru greu,
Dacă este așa, bine ! împac eu pe Dumnezeu."
Și asfel mergînd el face și milostenii și rău,
Că popii așa îi place, gîndind în cugetul său.
Apoi, făcînd el aceste, în minte iar i-a venit
Că păcatul iertat este, dacă e mărturisit.
Așa la preot se duce să-și spuie al său păcat,
Și-n mînă ceva îi duce din cele ce a furat,
Zicîndu-i : — Eu, părințele, după cum ai cuvîntat,
Am făcut bune și rele și crez că voi fi iertat.
— Dar ce ai făcut ? îi zise preotul, privind la el[1] ;
Răspunse el : — D-ale scrise pentr-un ca mine mișel[2].
Că d-o face ceva rele, după cum am făcut eu,
Ș-o da pomeni pentru ele, îl iartă și Dumnezeu.
— Dar ce lucru făcuși, drace ? — duhovnicul
l-a-ntrebat —
Să văz, lui Dumnezeu place cele ce tu le-ai lucrat ?
— Apoi să vezi, părințele, — îi răspunse el tușind —
O dată-n zilele mele, la biserică viind,

[1] Tipărit : *la el privind.*
[2] Sărac, nenorocit.

Brodii cînd citeai p-o carte, of! Doamne! cum
îmi plăceai!
Că eu cum stam de departe am auzit cînd ziceai:
Tot păcatul iertat este, dacă e mărturisit.
După ce ziseşi aceste, stînd puţin, iar ai grăit:
Dar însă să împărţească zece pentru un păcat,
Să dea ca să-l răsplătească şi aşa va fi iertat.
Eu, biet, pîn' la acea vreme furam şi nu prea furam,
Că mă temeam de blesteme, să fac pomeni nu ştiam,
Iar de atunci pîn-acuma drept am furat ş-am hoţit
Şi ascultă să-ţi spui numa ce pomeni am împărţit:
Aci-n sat într-o grădină, văzînd un pom pîrguit,
Zburai după o albină şi sus pe el m-am suit;
Mîncai cît mîncai de foame, şi apoi m-am apucat,
N-am lăsat pe dînsul poame, tot cu traista
le-am cărat.
Şi ca vro zece din ele la unul-alt împărţii,
Însumi cu mîinile mele, cu care le şi hoţii,
Ca să-mi mîntuiesc păcatul, dupre cum am auzit,
Ş-apoi mergînd făcui altul şi iarăşi am împărţit.

Popa făcîndu-şi răbdare, după cum şi trebuia,
Îi zise blînd: — Spune-mi care? El însă
cam şovăia.
Văzînd însă că nu-l lasă şi să spuie îl silea,
Răspunse: — Apoi îmi pasă, să nu dau de vro belea.
Popa zise: — Nu te teme, eu nu sînt judecător,
Ci Dumnezeu după vreme îţi va fi răsplătitor;
De aceea spune toate, de vei de păcat să scapi,
Ca să văz eu de să poate în iad în munci să nu-ncapi.
— Apoi, — zise — părinţele, găsii un bou rătăcit
Şi văzîndu-l bun la piele, l-am tăiat şi l-am belit[1];
Carnea o făcui parale, la alt sat dacă trecui,

[1] Jupuit.

Ca stăpîn pe ale sale, pielea opinci o făcui,
Şi zece perechi din ele am luat, am numărat
Mai slabe, mai supţirele şi de pomană le-am dat.
— Proclete [1], — popa îi zise — of! vai de
sufletul tău!
Că-nvăţăturile scrise le-ai tălmăcit aşa rău.
Ce ai socotit, ţigane, pe Dumnezeu s-amăgeşti,
Amar de tine, sirmane! Iadul o să moşteneşti!
Pentru una să dai zece ai uneltit meşteşug!
Dar să ştii că nu să trece la Dumnezeu vicleşug.
De vreai să furi cuiva bunul, trebuia să înţelegi
Să dai zece pentru unul, nu opinci, ci boi întregi.
Asta-mi era-nvăţătura în biserică atunci,
Aste mi le-a rostit gura, ca să vă feresc de munci;
N-am zis să furi, să faci rele şi pomeni să împărţeşti,
Ci să te fereşti de ele, să nu le obicinuieşti.
Cu asfel de datorie să nu te însărcinezi,
Că lesne nu o să-ţi fie păcatul să-ţi uşurezi.

— O, vai de mine, săracul! — zise el, dîndu-şi
în cap, —
Cît de rău mi-a şoptit dracul, în mîna lui ca să-ncap!
Eu cînd le făceam aceste gîndeam că mă folosea,
Dar acum văz fără veste ieşind altfel la văpsea.
Sînt rătăcit, părinţele, învaţă-mă ce să fac,
Că pentru faptele rele n-am ce să dau, sînt sărac.
Dă-mi un canon [2] cum îţi place şi eu să mă pocăiesc,
Că doar îl voi putea face, de iad să mă mîntuiesc.
— Fătul meu! — preotul zise — canonul l-ai auzit,
Pe cînd citeam cele scrise şi tu altfel le-ai sucit.
Dar canoanele mai grele alţi ţi le vor da, nu eu,
Că orcine face rele, îi dă în cap Dumnezeu.
Stăpînirea temniţi are, cum şi ocne pentru hoţi,
Pe lîngă bătaia mare ce-o dă drept canon la toţi.

---

[1] Blestemate.
[2] Pedeapsă, penitenţă.

DESPRE FRICA LUI DUMNEZEU IARĂŞI

Ochiul lui Dumnezeu nu doarme.
Dumnezeu nu răsplăteşte ca duşmanul, ci goneşte cu anul.
Pe omul rău îl însemnează Dumnezeu.
Păcatul îşi caută vinovatul,
De aceea nu asculta la carii zic :
Păcatul nu e cît mînzatul, ca să-l vază tot satul.
Şi
Cine crede în cruce ca crucea se usucă.
Sau
De ce să-mi plec capul sănătos la Evanghelie.
Sau
Nici să văz vrodată drac, nici cruce de el să-mi fac.
Ci
De oameni răi să te închini şi să fugi ca dracul de tămîie.
Fă-ţi crucea mare pe sîn, că dracul este bătrîn.
Dracul nu are treabă, nici nu şade degeabă.
Dracul nu face punţi şi biserici, ci întinde curse şi piedici.
Omul are şi moarte şi viaţă.
Moartea nu vine cînd o chemi, ci te ia cînd nu te temi.
Păcatul mărturisit este iertat.

Dar
Nu linge unde ai scuipat.
Fă ce îți zice popa și nu face ce face el.
Căci
Să întîmplă să cază în cursă și cine învață să te
păzești de dînsa.
Unde e înțelepciune scurtă, și nebunie multă.
Vulpea cît e de vicleană, și de multe ori cade în
cursă cu toate picioarele ei.
Calul de e cu patru picioare, și tot să poticnește.
Nimenea nu e ușe de biserică.
Cine este sfînt pe așternut moale nu doarme.
Dar
Cine nu roagă pe Dumnezeu?
Nimenea nu zice „ia-mi, Doamne", ci „dă-mi,
Doamne".
Însă
Rugăciunea omului beat Dumnezeu nu o priimește.
În loc de dobîndă, se pomenește cu osîndă.
Ș-apoi
Pe lîngă lemnul uscat, arde și cel verde.

POVESTEA VORBII

Doi cu picioare oloage mergînd ș-ajungînd un deal,
Unu-ncepu să se roage cînd se odihnea supt mal:
— Doamne, dacă ai putere să faci minune din cer,
Împlinește a mea vrere la păsul meu ce îți cer:
Sloboade de sus acuma înaintea mea un cal,
Să-ncalec pe dînsul numa pînă voi sui ăst deal.
Cellalt începu să zică: — Ce spui, prietenul meu?
Nu îți este ție frică și mînii pe Dumnezeu?
Vai! nu-ndrăzni, frățioare, asfel de vorbă să zici,
Vrun tresnet să nu pogoare să ne omoare aici.

Tocma cînd vorbea aceste, dodată s-au pomenit
Că-n spate-le fără veste un înarmat a venit,
P-o iapă slabă călare, c-un mînz bolnav după ea
Și îi sili ca-n spinare pe bolnavul mînz să-l ia,
Dînd cu un bici, ca mai tare să-l puie pe acel deal
Ș-așa, în loc de călare, ruga-l făcu pe el cal.

DESPRE PROSTIE

Prostia şi nerozia
Se rudesc cu nebunia.

Prost din prost care se naşte
E ca vita, doar nu paşte,
Prost trăieşte, fără nume,
Prost se duce şi din lume.
    Căci
Din orşice lemn îţi place,
Fluier nu să poate face.
    Spre pildă :
Fă om dintr-un lemn de tei
Şi îl botează Matei.
    Prostul zice :
Tot, tot am numai o minte,
De vară întîi să-mi fie,
Or de iarnă ? (ce prostie !)

Prostul uită din natură
De la mînă pîn' la gură.
    Zic unii :
Prea e tînăr, n-are minte,
I-o creşte d-aci-nainte.
    Şi
E tînăr şi s-o mai face
Tigva de i să va coace.

Prostul
Pune-l să stea să-ţi vorbească,
De vei să te păcălească.
Căci
Or gura, or văgăuna,
Prostului este totuna.
El
Umblă ca să prinză roiul
Ş-îşi întoarce înapoiul.
Şi
Cată traistă să găsească,
Vrînd desagii să-şi golească.
Şi
Vrea să umple-n puţ galeata
Cu gaura neastupată.
Şi
Se căzneşte d-adineaură
Să facă în năsip gaură.
El
Nu ştie unde-l mănîncă
Şi zice : Scarpină încă.
Prostul,
Îl mănîncă-n altă parte
Şi scarpină-n altă parte.

Prostul, cît să-i dai bătaie,
Face capul cît îl taie.
De aceea,
Unde nu te înţelege,
Nu mai umbla să dai lege.
La uşa surdului
Or bate, dacă îţi pasă,
Or mai bine fugi, te lasă.
Prostul
Să cumpere carne merge

Şi pecea [1] vacii alege.
Acum
A pornit în cale lungă
Şi va-ndată să ajungă.
Şi
Ca să scurteze din cale,
De cu seară a plecat
Şi în tindă s-a culcat.
Prostul este ca
Orbul cînd dă de părete
Tocma aci socoteşte
Că lumea se isprăveşte.
Sau
Tocma cînd s-a repezit,
Şi lumea s-a isprăvit.
Prostul este :
Ţine capra ş-îl punge,
Iar altul stă şi o mulge.
Adică
El poartă ponosul
Ş-altul roade osul.
Căci
Cine nu să află la nunta-i acasă,
Atunci altu-n locu-i joacă cu mireasa.
Ş-apoi
Lumea prin tîrg o vorbeşte,
Şi el taină o gîndeşte.
Prostul îşi zice singur :
Şi altul are cap, da,
Dar ca al meu ba-ba-ba !
Sau cum a zis una :
Cap d-avea, n-avea, el ştie,
Dar ş-a cumpărat tichie.

---

[1] Membrana care înveleşte intestinele, prapur.

POVESTEA VORBII

Trei neghiobi mergînd p-o vale
Şi zărind un urs din cale
Cînd suia cu groază-vie [1]
Şi intră în vizunie,
Zise unul : — Ai să-l prindem
Şi la vrun ţigan să-l vindem.
Altul a zis : — Cum să poate
Din vizunia-i a-l scoate ?
— Iacă cum, — altul iar zise
Şi îndată se descinse —
Daţi brîiele fiecare,
Să facem un lung şi mare,
Şi legîndu-mă pe mine
Cu el de picioare bine,
Să ţineţi strîns cu tărie
Cînd voi intra-n vizunie,
Ş-apucînd pe urs dodată,
Să mă trageţi voi îndată,
Şi apoi d-aci scoţîndu-l
Facem cu el ce n-e gîndul.

Asfel dacă sfătuiră,
Brîiele îşi înnădiră,
De picioare îl legară
Ş-în vizunie-l băgară.
Cînd vru mîna să întinză
Pe urs de urechi să-l prinză,
Ursul de cap îl apucă
Şi cu totul i-l îmbucă ;
El strigînd într-a sa gheară,

---

[1] *Grozăvie.* Pann modifică adesea forma cuvintelor după apropierile etimologice, mai mult sau mai puţin glumeţe, pe care le face. Scrierea cu liniuţă de unire confirmă această interpretare.

Ceilalţi cum l-a tras afară
Stau, se uită cu mirare,
Văzîndu-l că cap nu are,
Să-ntreb, zicînd : — Frăţioare,
Avut-au Vladu cap oare ?
Unul zise : — Nu ţiu minte,
Altul iar alte cuvinte,
Şi nedomiriţi l-aceasta,
Au mers să-ntrebe nevasta.

Aşa ei pe mortul lasă
Şi mergînd la ea acasă,
O-ntreb : — Stano, ia ne spune,
Că vrem să ştim a minune,
Bărbatul tău ce fel fuse,
Acum cu noi cînd se duse,
Avea cap ca fiecine,
Or nu, că tu ştii mai bine ?
Ea, gîndind puţin în sine,
Le răspunse : — Nu ştiu bine,
Dar la Paşti îmi par' şi mie
Că ş-a cumpărat tichie.

DESPRE PROSTIE IARĂȘI

Ce-mi e prostul, ce-mi e nebunul !
Ce-mi e Rada Badea, ce-mi e Badea Rada !
Ia pe unul de picioare și lovește pe cellalt în cap.
Cine să apucă să învețe pe nerodul nu să osibește de nebun.
Prostu-nvață barberie la capul tău.
Îi dai un ban să te rază și doi să te lase.
Cu nebunul să nu-ți pui nici în clin, nici în mînică.
El nu știe ce e laie, nici ce e bălaie.
Nebunul nu asudă nici la vale, nici la deal.
Tu îi faci cu ochiul, el îți face cu capul.
Prostul este :
Caută Nan iapa, și el călare pe ea.
N-au ajuns la rîu și s-a rădicat poalele la brîu.
Nu-l priimise în sat și el întreba de casa pîrcălabului [1].
Cine își pune mintea cu nebunul este mai nebun.
Pe nebunul nu-l aduci la cunoștință.
E anevoie să tai pom și să ciopleşti om.
Ziua bună de dimineață se arată.
Vițelul după baligă se cunoaște ce bou o să se facă.
Puica pe creastă se cunoaște ce neam o să iasă.
La satul ce să vede, călăuză nu trebuie.
Din coada pisicii sită de mătase nu să face.
În tigvă seacă cît să sufli, nu poți să o umfli.

---

[1] Perceptorului

Mintea de ar creşte pe toate cărările, ar paşte-o şi măgarii.
Orbului degeabă îi spui că s-a făcut ziua.
Prostul face ce vede şi ce aude crede.
Îi pare că cîte zbor să mănîncă.
Surdului degeabă îi cînţi de jale.
El este :
— Bună ziua, nea Istrate ! — Doi boboci de raţă, frate.
— Mă Istrate, tu eşti surd.
— Mai era colea un cîrd.
Unde dai şi unde crapă !
Tu ce îi cînţi, şi el ce îţi descîntă ?
Tu îl trimiţi la foc, şi el îţi aduce busioc
Tu îl trimiţi la surcele, şi el îţi aduce floricele.

POVESTEA VORBII

Un neghiob cu totu,-n vremea mai demultă,
Ca să-şi ia nevastă făcînd şi el nuntă,
De masă, bucate în gînd îi venise,
Dar cu ce să fiarbă de loc nu-ngrijise.
Socrul, ca şi dînsul, văzînd că nu-s lemne,
Aleargă la horă pe tineri să-ndemne,
Strigînd : — Cine este mai voinic de ducă,
Să meargă îndată, lemne să aducă ?
Ginerele sare, ia car şi secure :
— Mă duc eu, răspunde şi pleacă-n pădure.
Ajungînd să uită la un copaci mare :
— Să-l duc întreg, — zise — ce de mai haz are !
I-aş face îndată pe toţi ca să-mi zică :
„Hop o dată, măre ! ce mai ginerică !"
Dar numai el singur în car cum să-l suie ?
Ş-îi veni-n gînd carul alături să-l puie,
Ca tăind să-l culce, drept în car să cază

Şi aşa să-l ducă, nuntaşii să-l vază.
Făcînd dar el asfel şi tăind stejarul,
Cum căzu, îndată îi turti jos carul.
Acum ce să facă ? Fluieră, priveşte,
Ş-într-o parte ş-altă stă şi se suceşte !
Văzînd că nu-s boii, să-i caute pleacă,
Cu securea-n umăr şi cu hîrca [1] seacă,
Şi nemaigăsindu-i, că i-a pierdut crede ;
Iacă ş-într-o baltă nişte raţe vede.
Nu-i venea prin minte că o să mai paţă,
Azvîrli securea să dea într-o raţă.
Nu înnemereşte, raţele zbor, scapă,
Şi securea cade bîldîbîc în apă.
Pe loc se dezbracă, se aruncă-n baltă,
Negîndind nerodu c-o să paţă ş-altă.
Pe cînd el cu totul se da-n afundare,
Să scoaţă securea din apa cea mare,
Vine oarecine în ascuns, pe taină,
Ş-îl fură de-l lasă fără nici o haină.
După ce rămase gol numai în piele,
Privind împrejuru-şi văzu floricele,
S-a pus să culeagă zicîndu-şi : „Nu-mi pasă,
Cu mîinele goale tot nu merg acasă."
Ş-aşa numa-n piele se duse cu ele,
În loc de surcele ducînd floricele.

---

[1] Craniul, ţeasta.

DESPRE NEROZIE

Eu îi cer ca să-mi dea mie,
Şi el îţi întinde ţie.
    Pentru că
Nerodul şi cu nebunul
Amîndoi sînt fraţi ca unul.
    Sau
Unul ş-altul tot un drac,
Amîndoi un ban nu fac.
    Precum e o vorbă :
S-a-ntîlnit în drum Pacala
Cu frate-său, nea Tîndala.
    Totdauna
Nerodu-ntîi o croieşte
Ş-în urmă să socoteşte.
    Şi
Nerodul la orce fie
Pe loc zice că îl ştie.

Nerodului i se pare
Că toate-n palmă le are.
    El e
Barbă lungă pînă-n burtă
Şi minte pînă-n gît scurtă.

Cîte le gîndeşte,
Rău le isprăveşte.

POVESTEA VORBII

Un nerod odinioară,
Cu mintea lui cea ușoară,
Se scoală, își ia magarul,
Îi pune-n spate samarul,
S-aruncă-ndată pe dînsul,
Dă cu nuiaua într-însul
Și pleacă către pădure,
În mînă cu o săcure,
Ceva lemne se doboare,
Din copaci crăngi uscăcioare.
Pădurea din întîmplare
Se afla pe un deal mare
Și jos în poalele sale
Spumega un rîu la vale;
Aci el dacă se duse,
A privi pe sus să puse
La toți copacii d-a rîndul,
Pironindu-se cu gîndul.
La toată învîrtitura
Belea ochi și căsca gura,
Ca să vază crăngi uscate
De propietar iertate,
Fiind verzile oprite
C-obiceiuri legiuite.

Deci privind el spre o parte,
Văzu-n vale, nu departe,
Un copaci gros la tulpină,
Uscat pîn' la rădăcină,
Carele crăcile sale
Le pleca spre apă-n vale.
Aleargă-n grab, îl privește,
Se bucură și zîmbește

Că i-a ajutat norocul
Să-şi încarce dobitocul.

Nu ştia-n grab cum să saie,
Să se urce ca să taie ;
Cum să urcă sus îndată,
Craca-ntîia fu jos dată
Pe loc p-a doua loveşte
Ş-o doboară voiniceşte ;
Apoi se urcă la altă,
După aceea la mai-naltă,
Taie, nici una nu lasă,
Vrînd să le care acasă.

Cînd lăsă lemnul prăjină,
Se uită jos la tulpină,
Să vază grămada dată,
Cum stă la pămînt culcată.
Şi uitîndu-se, săracul,
S-a închinat ca de dracul,
Văzînd că crăngile sale
Se ducea pe rîu la vale :
Că toate în el căzuse
Şi de apă au fost duse.
Acuma dar ce să facă ?
Nu mai rămăsese cracă,
Trebuia acea tulpină
S-o taie din rădăcină ;
Se dă jos şi să gîndeşte,
În tot chipul chipzuieşte,
Ce fel să o nemerească,
Nu cumva iar să greşască ;
Că vrea el cu vreo pază
Copaciul spre deal să cază ;
Căci şi el căuta încă
Spre prăpastia adîncă.

Dar gîndirea i-a fost scurtă,
Că nu pierdu vreme multă,
Ci pînă scobești un dinte,
Ce să facă-i veni-n minte.
Și luînd funia-ndată
Cea de la samar legată,
Mai ia căpăstru, brîu scoate,
Leagă una d-alta toate,
Face o funie lungă
Mai departe să ajungă.
Apoi urcă dobitocul
Unde era mai sus locul,
Apucă funia,-nnoadă
De samaru-i despre coadă ;
D-acolo-n copaci se suie,
Vrînd pe voia-i să-l supuie,
Țapîn de vîrfu-i o leagă
Și face o faptă-ntreagă.

D-aci în grab se pogoară
Ca o pisică ușoară,
Apucă securea lată
Ș-începe să saie-ndată.
Taie, mii de ori lovește,
Stă puțin, se odihnește.
Și iar ia securea-n grabă,
Ca un ager l-a sa treabă.
Taie pînă nu mai poate,
Așchii peste așchii scoate ;
Cînd s-apropie să cază,
Aștepta spre deal să-l vază,
Dar, unde ? copaciul mare
Nu vrea să-i dea ascultare.
Ci începînd să trosnească
Și spre vale să pornească
Rîdică în zbor magarul,

Cum era cu tot samarul,
Şi în vederile sale
Îl aruncă peste vale.

Iar el, privind la-nălţime
Măgaru-n zbor cu iuţime,
Căzu îndată pe vine
Şi începu să se-nchine,
Zicînd : — Ce minune mare,
Din cele în lume rare !
De ce muri bietul taica
Şi nu trăi draga maica,
Să vază măgar cum zboară
Ca o pasăre uşoară ?
Ieri de muream, Doamne bune,
Nu vedeam astă minune !

IARĂŞI DESPRE NEROZIE

Nerodul
Toată a lui nerozie
E de la părinţi moşie.

Îşi pune capul cel sec
Cu-nţeleptul la întrec.

Tu stai să-l înveţi de bine
Şi el te-nvaţă pe tine.

C-o ţiu de coarne se uită
Şi tot strigă că e ciută.

Pe nerod la treabă-l mînă,
Dar s-aibi zburătura[1]-n mînă.

Cu nerodul cînd vorbeşti,
Bastonul să-ţi pregăteşti.

Unde-s ochii-nţeleptului,
Este mîna nebunului.

Ş-în pat şi c-ochii pe foc,
I se pare tot un loc.

---

[1] Bucată de lemn cu care se aruncă în ceva ; se foloseşte de obicei pentru a culege fructele din pomi.

Nerodul
Gură are de vorbit,
Şi cap n-are de gîndit.
El
Strigă de la munte ca să-l auză
Şi de la Dunăre va să-i răspunză
Şi zice că :
Este tare de urechi,
Că n-are două perechi.
De aceea
La poarta surdului
Poţi să baţi orcît de mult,
Că el îţi va şedea mut.
Şi
Nu-ţi încerca vadul cu nerodul.
Nerodului
Zi-i tu lui orcît îţi place
Că el tot ce ştie face.
După proverbul vechi :
Să-i dai gură de Tîrgovişte.
Dar însă
Şi măgarul cîteodată
Binişor şi el să poartă.

Pe măgar la nuntă cînd îl pofteşte,
Acolo or lemne or apă lipseşte.

Nerodul cînd e-ntrebat :
„Cine e mai mare-n sat ?“
El pe loc răspunde : „Eu !
Că-ntărît cîinii mereu.“
Dar de multe ori
Să găseşte cîte-o mînă
Să-l scuture de ţărînă.

Lupul flămînd leşinat
Nendrăznind să intre-n sat
Şi vrînd să afle cumvaşi
De are în el vrăjmaşi,
— U ! mă ! — 'ntreabă prin urlat —
Cine e mai mare-n sat ?
Cîinele dulău bătrîn,
Cu botul băgat în sîn,
Îi răspunde nemişcînd :
— Eu nu ştiu ! nu ştiu ! zicînd.
El iar strigă cu urlat :
— U ! cine-i mai mare-n sat ?
Bătrînul iar nemişcînd
Răspunde : — Nu ştiu ! zicînd.
Iar javra, căţelul prost,
Sărind de supt adăpost,
Începe a alerga
Şi : — Eu ! eu ! eu ! a striga.
Lupul auzind asfel,
Netemîndu-se de el,
Sare asupră-i pe loc
Şi îi rupe din cojoc.
Prostul căţeluş atunci,
Mursicat [1] scăpînd din munci,
Fuge strigînd : — Aoleu !
Şi : — Nu ştiu ! nu ştiu nici eu.

[1] Muşcat.

DESPRE NEROZIE IARĂŞI

Nerozia are
Cheltuială mare.
    Căci nerodului
În mîna-i ce pică
Sparge tot şi strică.
    Şi
Umblă gură-cască,
Pînă să-ţi vorbească,
    Înserează
    Ş-înnoptează.

Pînă să zică bou breaz,
Vine soarele l-amiaz.

Întreabă ce ai ascuns,
De vei să-ţi auzi răspuns.

Din gura corbului n-auzi decît „cra!"

    Şade şi el între noi
    Ca magarul între oi.

La orce îi sare glasul
Şi rîde nebun cu ceasul.
    Şi încă
Face ceva nerozeşte

Şi fluierînd îl priveşte.
Zicînd :
Eu îl lau şi el se rade.

POVESTEA VORBII

Un chirigiu [1] cu tocmeală,
Încoaci-încolo umblînd,
Şi luni întregi primeneală
Şi spălare nevăzînd,

Cum se întoarse din cale
Şi la casa sa veni,
Porunci nevestii sale
A-l la şi a-l premeni.

Nevasta lui mai în grabă
Căldarea la foc puind
Şi el umblînd după treabă,
De caii lui îngrijind,

Îşi întrebă pe nevasta :
— Puseşi, dragă, ce făcuşi ?
Ea îi răspunse l-aceasta :
— Da, da, bărbate, acuşi ;

Este caldă, mi să pare,
C-am pus-o de multicel.
— Ia-o ş-o ado mai tare,
Strigă către dînsa el.

Ea scoţînd apa afară,
El se dezbracă pe loc,
Se-nfăşură, ca la ţară,
Cu cămaşa la mijloc,

---

[1] Cărăuş, căruţaş.

Să pleacă ş-îi porunceşte
Ca să-i toarne acolea
(Precum se obicinuieşte
Pe la sate să se lea).

Ea umple oala prosteşte,
Nencercînd apa de fel,
Ş-îi toarnă de-l opăreşte,
Tocma ca pe un purcel.

El, biet, cum era zăpadă,
Totdodată alergă
Şi aci într-o grămadă
Capul în grab îşi băgă,

Şi cînd îl trase afară
Părul în ea i-a rămas,
Ca cu brici tăios de pară
Într-o clipă fuse ras.

Nevasta l-acea-ntîmplare
Începu a se-nchina,
Zicînd cu mare mirare:
— Uită-te acuma, na!

Tot să stai şi să-ţi faci cruce
De poznaşul meu bărbat,
Că prin cîte ţări se duce,
Vine cu una-nvăţat!

Eu îl lau şi el se rade,
Cu brici fără să mai dea,
Părul lui de sine cade,
Ce avui a mai vedea!!

DESPRE NEROZIE IARĂŞI

Negîndind nici socotind,
Se pomeneşte vorbind.
Că
Cine mi-a umplut izmenele ?
Şi
Cine mi-a luat banul din gură ?
Tu îl pui să-ţi toarne, el te-ntreabă :
Cîţi se spală, toţi prînzesc ?
Cum a zis unul :
Unde-l trimiţ, unde-l mîi,
Umblă fără căpătîi,
Şi
Umblă cătînd[1] din pom în pom,
Ca căscatul din om în om.

POVESTEA VORBII

Un nerod, să zic, sau prost,
Că înţelept el n-a fost,
Temîndu[2]-şi muierea rău,
Ca un neghiob, nătărău,
Într-o zi un om văzînd,
Mergînd pe drum şi căscînd,
Şi nevasta-i s-a-ntîmplat

---

[1] Tipărit : *căscînd.*
[2] Fiind gelos.

În acel ceas d-a căscat ;
El intră în bănuieli,
Că au amîndoi tocmeli
Şi d-aceea a căscat,
Prin căscat răspuns i-a dat.
Asfel necăjit el foc,
Vrînd s-o spînzure pe loc,
Făr-a zice către ea,
O funie-ndată ia
Şi o cheamă după el,
Zicînd : — Ai colea niţel.
Deci împreună mergînd
Şi în ogradă intrînd,
Din loc în loc o purta
Ş-un pom lesnicios căta ;
Ea gîndu-i necunoscînd,
Stînd îl întrebă, zicînd :
— Ce mă porţi din pom în pom
Ca căscat din om în om ?
— Dar ce, — o întrebă el —
Căscatul umblă asfel ?
Zise ea : — Dar au nu ştii ?
Geaba dar eşti între vii !
El privind-o a răspuns :
— Aşa, bine că mi-ai spus,
Că eu asta n-o ştiam
Şi să te spînzur umblam.

DESPRE NEVOIAŞ[1]

Ţine-mă, Doamne, încai
Dacă vei să mai mă ai.
Nevoiaşul este
Slugă oloagă
După dîrloagă[2].
Sau
Loază-mbăierată[3],
Viţă încălţată.

Cînd umblă prin poticele,
Parcă e luat din iele.

Te uiţi la dînsul şi parcă
Tot prin străchini goale calcă.

Umblă parcă treieră la mărăcini.

Cînd te uiţi la el şi trece,
Parcă este în chiostece[4].

Umblarea-i e-ncovoiată
Ca la pisică plouată.

---

[1] Netrebnic, răuvoitor, leneş.
[2] Mîrţoagă.
[3] Om de nimic.
[4] Piedică care se leagă de piciorul calului.

La o treabă cînd se scoală,
Parcă are oau în poală.

Pîn-a se găti mireasa,
Ochii ginerelui iasă.

A visat că s-a-nghimpat
Şi-umblă la picior legat.
Fata mamii
Şchiopetează mititica,
Că a călcat-o pisica!

Vorbeşte cu mormăitură,
Parcă are mămăligă-n gură.
Şi
Parcă are orbul găinilor.

Vorbeşte vorba-ngînată,
Parcă-i e gura legată.

Mamă, und-eşti să mă vezi,
Că şi eu am tot ochi brezi?

De ar muri moşul, să-i apuc toiagul.
Şi
De ar muri tata, ca să-i iau briceagul.

De ar muri socru,
Ca să-i apuc locu.

Lă-mă, mamă, şi pe mine
Şi mă fă frumos ca tine.

Trimite pe nevoiaş
Să-ţi slujească la cevaşi,
Dar pleacă şi după el,

Că nu-ţi face-n grab altfel.
El este
Cîine surd dus la vînat,
Cal şchiop pus la alergat.

Nevoiaşul la toate
Zice că nu poate.
Că, uite,
O trag, nu vine, o-mping, nu merge.

POVESTEA VORBII

Puind pe săteni la clacă oarecare arendaş,
S-a-ntîmplat în ei să fie şi un leneş, nevoiaş,
Care de-l punea la sapă, adormea în mîini cu ea,
De-i da coasa să cosească, nu ştia cum să o ia,
De-i da securea să taie, înnopta pînă să dea,
Abia stînd şi ardicîndu-şi cioarecii carii cădea.
Văzînd, gîndi arendaşul că, nevoiaş cum era,
Doar o să poată din curte nişte gunoi a-l căra;
Îl chemă, îi dete roaba, el o luă, se uită,
Ş-începu să o încarce, după cum îi arătă,
Dar văzîndu-l arendaşul că-n mîini după ce o ia
O ţine-n loc încărcată şi stînd se uită la ea,
Începu la el să strige, ca să care mai curînd;
Iar nevoiaşul răspunse, către arendaş zicînd:
— Apoi uite, „o trag, nu vine, o-mping, nu merge".

Atunci puind arendaşul asupra-i un dorobanţ,
Tot sărind o ducea roaba, ca cînd parcă juca danţ,
Zicînd: — Vezi ce uşor merge, ajutat de băţul meu?
— Apoi — zise nevoiaşul — aşa, cu rău, ştiam eu.

DESPRE LENEŞI

Lenea e cocoană mare
Care n-are de mîncare.

Toţi copacii înfrunzesc,
Dar mulţi din ei nu rodesc.

Plopul e destul de mare,
Dar pe dînsul poame n-are.
Pe nevoiaşul şi leneşul
Cu o funie să-i legi
Şi p-amîndoi să-i îneci.

Parcă-i e gura-ncleştată
Şi de ielele luată.

De lene ochii-şi închide
Şi buzele îşi deschide.

I-e lene să şi vorbească,
Dar încă să mai muncească!

După cum a fost sădit,
Astfel a şi răsărit.

Umblă drumurile-n rînd,
Podinile[1] numărînd.

Toți pretutindenea sapă,
El duce cîinii la apă.

Parcă pentru-o vorbă vie, gura îi cere chirie.

Rumegă vorba ca oaia iarba.

Leneșul fuge de danț
Ca și cîinile de lanț.

De lene și de urît
Tocma supt pat s-a vîrît.

Așteaptă îmbucătura
Să i-o dea mură în gură.
Însă
Mai bine ar tot mînca
Decît ceva ar lucra.
El
Joacă danț pe mamaligă
Ș-îi ajunge cît cîștigă.
Cînd în cea după urmă
La o pomană-nghesuit,
Băut, sătul a murit.
A mîncat pînă încît
I-a venit pînă la gît.
Leneșul
Are gură-mpiedecată,
Dar taina o spune-ndată.
Și
De vei sfat la vreo treabă,
Mergi pe leneșul întreabă.

---

[1] Scîndurile cu care se pavau drumurile.

El
Altora le dă povaţă,
Dar pe sine nu se-nvaţă.
Leneşul zice :
Mamă, zi să vină nenea
Ca să-mi mai scuture lenea.
Sau
Ast lucru l-aş face-ndată,
Dar n-am cine să mă bată.

POVESTEA VORBII

Căldura după ce trece
Şi începe vîntul rece,
Ţiganul uşor în pene
Nu-şi făcu bordei de lene ;
Acum vede că îi pasă
Dar lenea tot iar nu-l lasă ;
Iarna iar nedîndu-i pace,
Ia şi el, un plocon face
Ş-în sat la zapciu [1] se duce,
Grăbind din somn să-l apuce ;
Cînd el în mîini cu ploconul,
Iacă ieşi şi coconul.
— Ce vei, ţigane ?-l întreabă.
— Te rog, cocoane, d-o treabă !
Dă-mi un dorobanţ, fă bine,
Ca să stea astăzi de mine,
Cum o şti să nu-mi dea pace,
Un bordei pînă mi-oi face.

Deci luînd el dorobanţul,
Jucă într-acea zi danţul,
Că, cînd începu a-l bate

[1] Funcţionar poliţienesc şi fiscal (în vechea administraţie românească).

Cu gîrbacele[1] pe spate,
Bordeiul gata îi fuse
Şi în el copii-şi puse,
Zicînd : — Bogdaproste, frate,
Mă cam borduşişi în spate,
Dar îţi mulţămesc de casă,
Că acum de frig nu-mi pasă.
Dar însă
Lenea cînd este mai mică
Tot ştie şi ea de frică.
Dar cînd este lenea mare,
Vede arzînd pe el casa
Ş-îi e lene ca să iasă.

POVESTEA VORBII

Să zice că oareunde un împărat curios
Vrea să afle-n ce chip este omul cel mai lenevos,
Şi porunci să-i adune cîţiva din ţinutul său,
Însă de cei mai de frunte, ce să lenevea mai rău.
După ce dar îi găsiră şi după ce i-au adus,
Tocma-n marginea cetăţii să şază-ntr-un loc i-a pus.
Cîtva timp aşa ţiindu-i, fără să facă nimic,
De la curtea-mpărătească le da bucate, mertic,
Şi întrebînd împăratul cum petrec ei şi ce fac,
Îi povestiră slujbaşii cum că toată ziua zac,
Şi cînd le dă de mîncare, o mănîncă răsturnaţi,
L-e lene gura să-şi caşce, parcă-s nişte leşinaţi.

De aceasta împăratul auzind, la ei s-a dus
Şi de la uşe privindu-i, să dea casii foc a pus,
Ca să vază ce vor face, vor şedea tot nemişcaţi,
Sau, văzînd focul, îndată o să fugă toţi speriaţi ?

[1] Bicele.

Dar văzînd că privesc focul şi nu se mişcă din loc,
Puse un slujbaş să strige : — Ieşiţi, că ardeţi în foc !
Iar unul din ei răspunse : — Nu — ţ—e — le—ne — să — vor—beşti ?
Şi aşa să prăpădiră, arzînd în foc, toţi aceşti.

DESPRE BEŢIE

Popa toacă şi îi cheamă
La biserică să meargă,
Ei la cîrciumă aleargă.

Cu oala de dimineaţă
Să tămîie-n toată viaţă.
    Şi apoi
Porunceşte ş-îi aduce
Atît cît nu poate duce.

Bea, pipota îşi îneacă,
Altul ca să nu-l întreacă.

Ieri vinu-l bătu la spete
Ş-azi iar merge să se-mbete.
    Căci
El ş-îl bate, ş-îl mîngîie,
Merge iar să se tămîie.

Beat dintr-o cîrciumă iese,
Intră-n alta, fiind dese.

Umblă pe drum beat
Ca cîinele turbat.
    Pentru că
Omul d-ar fi cît de bun,

Vinul îl face nebun.

Omul bețiv nu știe
Ce face la beție.
Sau
El ce face la beție
Se căiește la trezie.
Însă
Beția o vindecă sapa și lopata..

Noaptea cînd însetoșază
Sticle și oale visează.
Se pomenește strigînd :
Mai dați cu udătura,
Că mi s-a uscat gura.
În adevăr,
Beția este ușa tutulor răutăților.
Precum vedem că
Cine bea vin își bea punga și mintea, ba și sănătatea.
Bețivul
De mic și mare în sat
E cu deștul arătat.
Uite-l, zice,
Privește la el
Ș-îl scrie la fel.

Fluieră în bute și suge cep.
Mustățile îi caută [1] a oală.
A suflat în fundul oalei.
S-a afumat cu luleaua.
L-a bătut cărbunii la cap.

Picioarele nu-l mai țin
Și tot strigă : Ado vin !

---

[1] Tînjesc după ceva, doresc ceva.

Însă
Beţia tinereţii întrece pe a vinului.
După proverbul ce zice:
Cine umblă pe drum cu gîndul acasă îşi pierde căciula în tîrg.

De aceea,
Să fii treaz nemîncat, de-ţi va zice lumea că eşti beat, mergi de te culcă.

DESPRE BEȚIE IARĂȘI

Cine bea în cinste or în dator se îmbată de două ori.
    Că
Una gîndește cîrciumarul și alta bețivul.
    Cîrciumarul zice :
Băutura e unde e, mîncarea e o fudulie.
Apa nu e bună nici în cizmă.
Vinul e pentru noi, nu e pentru boi.
Cu vinul și cu somnul uită grijile omul.
Vinul e toiagul bătrîneților și nebunia tinereților.
    Însă
Vinul bun și nevasta frumoasă sînt două otrăvi dulci
la om.
Tu îl beai pe dînsul și el te bea pe tine.
Tu îl bagi în mațe și el iese în față.
Cît să dai ocol, tot te dă de gol.
Mergi pe cărare lină și dai drept în tină.

POVESTEA VORBII

Un ungurean[1] oarecare
Ce n-au prea avut umblare
Și nici vie nu văzuse,
Nici vrodată vin băuse,
Și văzînd odată vie,

[1] Ardelean.

Bînd şi vin pîn' la beţie,
P-alt ungurean întîlneşte
Şi cu el astfel vorbeşte:
— Măi soaţe, văz't-ai tu ghie?
— Am văz't, măi, — zise — ş-o mie.
— No, da cum îi? de-i văz't, spune.
— Da au îi, măi, vo minune?
— De n-ai văz't cred pot' să-ţi pară.
— No, mă, să-ţi spun cum îi dară:
Îi albă şi ste-n chişoară [1]
Răscăcănată la soare.
— No, minţ tu, că n-ai văz't ghine,
Să-ţi spun io, cată la mine:
Ghia aie-i pi-un deal pusă,
Tot cu ţepi pin ea împunsă,
Şi cochile [2], voinici tună [3]
Poama ei de i-o adună,
Şi supt chicioare, împarcă,
Să-i cure zeama, o calcă.
Apoi p-aceea zeamă dragă
O botez ghin şi o bagă
În o scorbură întinsă,
Cu bete [4] d-alun încinsă;
De-aci mere o boreasă [5],
Ce îi zice cîrjmăreasă,
Şi chiamă ghinul pi-o boartă,
Ţînînd o cofă cu toartă,
Şi ţi-l dea de-l beai cu oala.
Mă, da-i şelău [6] ghinul ala!
Că, cînd îl beai, te îmbună,

[1] Picioare.
[2] Copile.
[3] Intră.
[4] Cingători.
[5] Femeie măritată.
[6] *Celău* — înşelător.

Pînă banii ţ-îi adună
Şi să duce, nu-i mai pasă,
Cu punga goală te lasă ;
Şi să vezi cum, num-ascultă
La hiclenia-i a multă :
Io beui din el odată
O oală ghine-ndesată,
Şi pîn' grăii trei cuvinte,
Mă luă un chic de minte,
Cînd plecai să meri pe cale,
Drumu oblu-m părea vale.
Că el se ţinea de mine
Ş-îmi da ghes să caz pe vine,
Io dam pe poteca lină,
El mă da-n lături pin tină.
Dac-am văz't că joc îşi face,
Vrui să-l ghirui, să-mi dea pace,
Dar el m-o trîntit în tină
Şi mă dete pe hodină.
Cînd m-o deşteptat o tuse,
Mă uit, să vezi ce-mi făcuse !
La gura-mi se băligase,
Banii din pungă-mi luase
Şi să dusese la dracu
Şi unde i-o fost lui placu.

Vinul, ţuica cui îi place n-are cu ce să se-mbrace.
Beţivul cînd trece pe punte închide ochii să nu vază apa.
Arama omului la beţie se arată.
Hoţu-nvaţă la hoţie şi beţivul la beţie.
Să bei pîn' ţ-o ieşi păru pîn căciulă şi cămaşa pîn izmene.

Dar
Cine să ia după muscă ajunge la bălegar.

Că
Cine bea pîn' la-mbătare nume bun în lume n-are
Şi
Decît să-ţi iasă nume rău, mai bine ochii din cap.
Spune-mi cu cin' te-nsoţeşti, ca să-ţi spui eu cine eşti
Cine te vede intrînd în cîrciumă nu zice că ai intrat
să te-nchini
Omul a intra în baie şi a nu se îmbăia nu se poate
Omul este ca oaia, lesne să ia după altul, nu judecă
nevoia.

POVESTEA VORBII

Un grec oarecare, din sate plugar,
Plecă şi se duse cu al său magar
Pînă la o rudă ce-i era cumnat
Şi avea şederea departe l-alt sat.
Cumnatu-său, care prea mult îl iubea,
Ş-în casa-i văzîndu-l o dată abia,
Îl priimi vesel, cum i s-a căzut,
Şi seara la cină cu el a şezut,
Cu vorbe, cu glume tot s-a îndemnat,
Ş-a dat cu paharul pîn' s-a îmbătat.
Culcîndu-se astfel şi dormind ceva,
A doua zi capul grozav îi urla,
Îi părea mai mare de cum era-ntîi
Ş-îl trăgea să-l puie iar pe căpătîi;
Îl punea, şi geaba, orcum nu-i trecea,
Îl atîrna, parcă locul nu-i plăcea,
Necăjit se scoală, greaţa a-şi scuipa,
Vrînd şi dobitocul a ş-îl adăpa,
Şi dacă se duse în sat la ceşmea,
Fluiera din buze, silindu-l să bea.
Dobitocul însă, dacă a băut,
Îşi ardică capul ş-în loc a stătut.
Deci văzînd ţăranul pe al său catîr,

Că la fluierarea-i nu face hatîr
Şi de îmbiere n-are nici habar,
Ca o picătură să-nghiţă măcar,
Zise (clătinînd capul) : — Hai, dobitoc, hai !
Tu mai multă minte decît mine ai !
De făceam aseară ca tine şi eu,
Nu era să-mi fie astăzi aşa greu.

Fiindcă şi următoarea poveste este a rădăcinei beţiei, o alăturăm aici.

Cînd a fost odată pre pămînt aleasă
Nobila Gutuie poamelor crăiasă,
Dînd oblăduire şi peste legume
Celor ce se află în întinsa lume,
Tronul îşi pusese sus la înălţime,
Întinzîndu-şi cortul în acea lăţime,
Sta înconjurată ca crăiasă mare
De destule poame pînă-n depărtare ;
Iar în jos pe vale sta în şir supt coaste
Feluri de legume drept vitează oaste.
Astfel dar regina, nobila Gutuie,
Vru în rînduială tronul său să-şi puie
Şi după talente ce ea cunoscuse
Pe vestita Chitra [1] cap a fi o puse ;
Rodia alese cum şi pe Lămîia,
Piersica, Naramza [2] pentru treapta-ntîia ;
Iar a doua treaptă rîndui pe Părul,
Cu Cireşa, Vişina [3], Zarzăra şi Mărul ;
Iar pe supt aceştia Coarna şi pe Pruna,
Cum şi dopotrivă Nuca şi Aluna ;
Cu aceştia dară împlinindu-şi suma
Despre toată poama şi despre leguma.
Sta din înălţime, se uita în vale,

[1] Fruct exotic, asemănător cu lămîia.
[2] Portocala.
[3] În două silabe (scris *Vişîna)*.

Răspîndind la toate poruncile sale
Prin Migdalul tainic, ce îi sta la spate
Ş-îi avea credinţă a păzi dreptate.
Deci bubosul Strugur, ce-şi avea şederea
Pe lîngă crăiasa cu apropierea,
Pîrcălab [1] să fie cinste avusese,
De această slujbă vrednic s-alesese;
Însă el zavisnic către celelalte,
Care ocupase slujbe mai înalte,
Începu cu ură multe pîri se facă,
Socotind reginei astfel să se placă,
Şi pe d-altă parte poamele sărace
Nu avea de dînsul niciodată pace:
Nu-nceta în lături tot să se întinză,
Să se mai lungească, loc să mai coprinză;
S-atîrna de une, sugruma pe alte,
N-avea păs în sine de porunci înalte,
Bătăios, zburdalnic dintr-a sa natură,
Supăra pe toate prea fără măsură,
Îi plăcea să-şi bată joc de fiecare,
Ameţea o lume ca cu fermecare;
Într-aceste ş-alte cu semeaţă faţă,
Înfoiat în haine, răsucind mustaţă,
Plin de nebunie, cu arţag în sine
Se ardică-ndată, la crăiasa vine
A aduce pîră despre celelalte
Ş-într-acest chip zice cu strigări înalte:

— Mă închin, stăpînă, cu supus raport,
Cum am şi poruncă-n slujbă să mă port;
Eu umblînd cu toate-n bun prieteşug,
Am aflat în ele mare vicleşug!
Multe din legume rele uneltesc,
Rînduielii bune să împrotivesc;

[1] Funcţionar administrativ şi fiscal.

Mai cu seamă Varza, cea-ngîmfată-n foi,
Umblă să aducă-n toate mari nevoi;
Ceapa cea bărboasă d-altă parte iar,
Ea înlăcrămează prunci și mume chiar;
Prazul iar, mojicul, cu obrazul tras,
Are niște fumuri de rup parcă nas;
Cînd e Usturoiul, el și mai grozav
Turbură văzduhul cu al său nărav.
Aști protivnici dară n-au de tine păs,
Ci pre celelalte toate le apăs;
Eu acela care am puteri de mac
Ș-ameţesc simţirea ca un tiriac[1],
Ei mă veninează cu spirtosul duh,
Și pe loc m-apucă tusea cu năduh;
Despre care astăzi veste ţi-am adus,
După datorie, ca un mic supus.

Auzind crăiasa vestea cea adusă
De mustosul Strugur, sluga-i cea supusă,
Zise către dînsul: — Ai tu mărturie
Ca să stea dovadă după datorie?
— Am, — el îi răspunse — și nu o dovadă,
Ci îţi poci aduce chiar și o grămadă,
Nu persoane proaste[2], ci de cinste-n lume,
Și mă rog ascultă să le spui anume:
Am întîi dovadă pe Piperul care
E la fiecine prea la cinste mare;
Am și după dînsul pe Ienibaharul,
Chimenul, Molotrul[3], Cimbrul și Mararul,
Capera, Maslina, care sînt de frunte
Și întîi poftite la oaspeţi și nunte;
Pe lîngă acestea am și pe Ciuperca
Și cu preacinstita sora-i Minaterca,

[1] Un fel de leac popular, pe bază pe opiu.
[2] Simple, de rînd.
[3] Plantă leguminoasă, cu flori albastre.

Mazărea, Năutul, cuvioasa Linte,
Care totdauna e la mulţi în cinste;
Bobul, stingătorul de orce duhoare,
Postnica Fasole, cea prea umflătoare;
Am şi preacinstitul verdul Crastavete,
Agreşele, cum şi Coacăzele fete,
Şi ghebosul Roşcov, cel supus poruncii,
Cu Smochina care lesne-mpacă pruncii;
Am şi pe Curmaua cea în sîmbur tare,
Cum şi pe Castana cea cu miezul mare;
Am şi pe Stafida, soru-mea cea mică,
D-o fi priimită la ceva să zică;
De voieşti, aceştia gata sînt să vie
Ca să stea să spuie care orce ştie.

Cum simţi aceasta Ceapa totdodată,
Cum e din natură foarte veninată,
Se-mbrăcă îndată, iute, cu mînie,
Douăspre'ce haine puse de dimie [1],
Şi cămăşi atîtea albe, supţirele,
Îmbrăcînd binişul [2] roşu peste ele,
Pieptenă şi barba-şi albă şi bătrînă,
Scuturînd-o bine de pămînt, ţărînă,
Pleacă necăjită-n toat-a ei putere,
Veninînd văzduhul de cătran şi fiere,
Pe pămînt tîrîndu-şi barba sa cea lată,
Sus în deal ajunse la crăiasa-ndată.
Cum intră de faţă gura îşi deschise
Şi cu îndrăzneală într-acest chip zise:
— Să trăieşti, stăpînă, pe înaltu-ţi tron,
Să ne fii la toate pururea patron,
Să-nfloreşti ca măru-n fiecare an,
Aibă-ţi chipul vesel faţa [3] de şofran,

[1] Ţesătură groasă, de lînă sau de bumbac.
[2] Manta lungă.
[3] Culoarea.

Rog cu plecăciune pînă la pămînt
Multa-ți bunătate, pentru crezămînt;
Mincinosul Strugur multe ne-a pîrît,
Că-ntr-a noastră slujbă ne-am purtat urît,
Dar aceste toate cîte le-a vorbit,
Însuși de la sine el le-a născocit.
Te încrede mie, adevăru-ți zic,
Că am barba albă, nu sînt copil mic;
Poci să-ți fac îndată orce jurămînt,
Spre a te încrede la al meu cuvînt.

Cînd porni din gură Ceapa jurămîntul,
Zgudui îndată toată frunza vîntul,
Cît de groază multă jos se scuturară,
Paserile-n aer de prin crăci zburară.
Ascultați și ce fel fuse jurămîntul,
Carea ca un ritor[1] ș-au urmat cuvîntul:

— Jur cu dreptu-mi cuget să n-am parte eu
Într-această lume de tot neamul meu
Și să nu mă bucur ca d-acel noroi
De al meu iubitul frate Usturoi,
Cum și în osîndă să ajung să caz,
Ca să plîng de moartea socrului meu Praz;
Să se stingă neamul cuscrului meu Hrean,
Să-l mănînce viermii viu chiar în ăst an;
Să îngrop în viață și să tînguiesc
Fiicele-mi Ridiche, care le iubesc;
Cum și al meu unul ginere Ardei
Praf să se prefacă-n fiece bordei;
Să ajung eu însumi unchiului meu Nap
Și mătușii-mi Sfecla groapa să le sap,
Nici să am în lume parte-n ochii mei

[1] Retor, orator.

De nepoții Morcovi și de Pătrunjei ;
Să se rătăcească-n lunci și prin cîmpii
Verele-mi drăguțe Broajbe[1] și Gulii,
Și să n-am iar parte de Cartoful văr
De nu spui de față dreptul adevăr ;
Și bubosul Strugur de n-o fi mințit,
Moartea mea să fie de tăios cuțit,
Cum și să mă facă-n mici bucăți pe loc
Și să mă prăjască în tigăi pe foc.
Rog dar ca să fie Strugurul adus,
Ce-a bîrfit de mine și minciuni a spus,
Voi prin judecată ca or eu, or el,
Să ni să aleagă dreptul la un fel ;
Voi aci acuma la-ntrebări să stea
Și minciuna spusă-n față să se dea.

Auzind crăiasa aste jurăminte,
Porunci Salatei, ce îi sta-nainte,
(Zic) către Marulă[2] și către Lăptucă,
Că aci de față legile s-aducă,
Și sobor[3] s-adune-ndată prin chemare,
Frunte stînd Dovleacul cel cu capul mare,
Pepenile verde lîngă el să şază,
Și slujbași să aibă împrejur spre pază
Pe Patlagelele-n roșu îmbrăcate
Și pe cele-n vînăt, ce sînt veninate ;
Bamiile încă, Loboda și Știrul
Să se afle față, să-mplinească șirul.

Deci acestea toate cum se adunară,
Pe mustosul Strugur îl înfățișară,
Cumpăna, balanța aducînd porniră
Și pe cele spuse drept le cumpeniră.

---

[1] Napi.
[2] Varietate de lăptucă.
[3] Adunare, sfat.

Astfel dar pe Strugur l-au găsit cu vină
Şi că însuşi numai este de pricină;
Iar vinosul Strugur începu să plîngă
Şi ceru din partea-i mărturii să strîngă,
Dar şi fură-n spate-i trei ce îl iubiră
Şi să-i pàrtineze singure veniră:
Pepenile galben, Pierseca, Caisa,
Dar nu ascultară a acestor zisa,
Ci îl osîndiră toţi ca dintr-o gură,
Cum şi hotărîrea dintru-ntîi făcură.
Pepenile, care părtinire puse,
Se crăpă în două, c-auzit nu fuse,
Piersica asemeni şi Caisa iară
De necaz şi ciudă-n loc să despicară;
Iar Urzica care sta aci zbîrlită,
Vrînd să ias-afară iute, necăjită,
Urzică-mprejuru-i pe cîţi îi atinse
Şi dintr-asta mare zarvă se aprinse;
Dar crăiasa foarte-n sine supărată
Cu urgie mare se porni îndată
Pe sirmanul Strugur prea greu să-l blesteme
Şi asupra-i toate relele să cheme,
Zicînd:
— Tu-n a ta viaţă, ca un blestemat,
Tot de lemne-n lume să fii spînzurat,
Soare să te arză, să te bată vînt,
Şi să nu-ţi ajungă trupul de pămînt;
Ochii ciori să-ţi scoaţă ş-alte paseri mici
Şi de bruma toamnei în bucăţi să pici,
Şi apoi în urmă prin cuţit tăios
Trupul tău să fie dat d-acolo jos,
Şi să n-ai pe nimeni a se umili [1]
Ca să-ţi tragă clopot sau a te jeli,
Ci cu rîs, cu cîntec a te arunca,

---

[1] A se milostivi.

Cum şi supt picioare-n danţ a te călca;
După ce dar astfel, cum zisei, te calci [1]
Şi în mici fărîme dacă te prefaci,
Sîngele să-ţi stoarcă, trupu-ţi tescuind,
Şi să-l bea voinicii veseli chiuind;
Cu strigări şi jocuri a se bucura,
Cu oalele bîndu-l, bunuri a-şi ura,
Grijile să-şi uite în acel minut,
Să se socotească cei mai cu avut;
Unii iarăşi limba a-şi împleteci,
Iar neîndrăzneţii a se-nvoinici;
Alţii iar, tăcuţii, cînd îl vor gusta,
Filosofi la vorbe a se arăta;
Alţii cînd dintr-însul vor ceva sorbi,
La arţag să prinză-n certuri a vorbi;
Alţii iar să meargă pe două cărări,
Cîinilor pe drumuri dînd întărîtări,
Cum şi ca nebunii vîntul ocărînd,
Să se tăvălească în noroi căzînd;
Alţii iar, cei lacomi, or pe unde mîn,
Îndărăt să-l toarne şi să-l verse-n sîn;
Alţi cu neruşine a se dezbrăca
Şi golaşi piperu[2]-ntr-alţii a juca;
Alţii iarăşi bîndu-l, dintr-al lui plecat
Să se bolnăvească şi să zacă-n pat;
Însă toţi aceştia cînd se vor trezi
Stînd să se căiască în ceealaltă zi,
Să se ruşineze chiar de fapta lor,
Nendrăznind să-şi scoaţă faţa la sobor.

Astfel dar blestemul fuse-n acel ceas
Care pînă astăzi îl vedem rămas.

---

[1] Eşti călcat.
[2] Dans popular.

De aceea
Vinul e dat să-l bea voinicii, iar nu toți nevoiașii.
Că
Toată lumea bea vinul, dar nu-și bea mintea.

Își înoată gura în vin pînă dă dintr-însul.

Gîndește să nu mai lase în bute.
Și
Umblă cu ochii logodiți.

Pe unul îl vede ca doi.
Ci
Dacă nu ești vrednic să-l duci, nu te încărca peste măsură.
Cum a zis țiganul :
Daca nenai puterință, la ce chichirezi [1] gîlceavă ?
Iar nu
Toarnă, umple foalele,
Pînă-și udă poalele.
Și
Vede că nu mai încape
Și toarnă pînă să crape.
Ardică paharul strigînd :
Dumnezeu să-l înmulțească
Ca și pe piatră să crească.

---

[1] Provoci (țig.).

DESPRE MÎNCARE

Omul trăieşte cu ce bagă în gură.
Pîntecele omului n-are fereastră ca să i să vază ce
a mîncat.
Pîine cu sare e gata mîncare.
Dintr-o ridiche patru feluri de mîncări se face: rasă
şi nerasă, cute[1] şi felii.
Cine caută gurii i să dezgoleşte turii.
Cine mănîncă puţin mănîncă mai de multe ori.
Cine mănîncă mult mănîncă mai de puţine ori.
Omul nu trăieşte să mănînce, ci mănîncă să trăiască.
De aceea
Mîncarea de dimineaţă lasă-o pentru seară.
Şi
Lucrul de seară nu-l lăsa pentru dimineaţă.
Gura omului e iad, cît să-i dai, tot zice „ad'".
Astăzi să mănînci cît un bou, mîine ceri să mănînci
cît doi.
Însă
Şi un nebun mănîncă nouă pîini, dar e mai nebun
cine i le dă.
Orce lucru cînd e mai puţin să pare mai cu gust.
Găina cînd să vede în grămadă, rîcăie cu picioarele.
Păduchele cînd se satură iese în frunte.

---

[1] Creastă (de ridiche).

Iar
Flămîndul codri visează şi vrabia mei.
Posteşte robul lui Dumnezeu, dacă nu găseşte tot mereu.
Că
Cine poate oase roade, cine nu, nici carne moale.
Cine are bea şi mănîncă, cine nu, stă şi să uită.
Omul care este harnic totdauna are praznic.
Iar nevoiaşul şi prostul şi în ziua de Paşti postul.
Că
Astăzi cînd are parale mănîncă zaharicale.
Şi
Cînd se caută mîine, n-are cu ce să-şi ia pîine.
Azi are, satură zece, şi mîine flămînd petrece.
De aceea
Gîndeşte de astăzi şi pentru mîine.
De ai venituri mititele, mai opreşte din măsele.

POVESTEA VORBII

În Ţarigrad este un han (auzim)
Căruia turceşte-i zic Sanchi-iedim,
Fiindcă acela care l-a făcut
Prea sărac fusese, cu nici un avut ;
Făr' de venit mare, cu cîştig puţin,
Îşi ţinea viaţa ca toţi cum ş-o ţin,
Decît pe nimicuri bani nu cheltuia,
Deş-îi zicea gîndul ce vedea să ia ;
Dar cu înfrînare mai mult petrecînd,
Îşi stăpînea pofta, în sine zicînd :
„Pe cutare lucru atît o să dau ;
Cînd poci făr' de dînsul, pentru ce să-l iau ?
Ia să pui eu banii bine, cei de dat,
Şi să zic în gîndu-mi că l-am cumpărat."
Cînd mergea în piaţă şi vedea vînzări,

Pometuri, dulceţuri şi alte mîncări,
Întreba de toate cu cît să vindea,
Şi numărînd preţul ce era să dea,
Într-o altă pungă băgînd îl strîngea,
Ş-îl lăsa într-însa, nu-l mai atingea,
Zicînd întru sine: „Iacă că luai
Şi zic (sanchi-iedim [1]) ca cînd şi mîncai".
Astfel el tot strînse pînă grămădi
Ş-în Ţarigrad hanul, cum am zis, clădi.

---

[1] Sensul expresiei turceşti este dat de Pann în cuvintele imediat următoare: „ca cînd şi mîncai".

DESPRE SĂRACIE

Decît toată bogăția
E mai scumpă sărăcia,
Că pînă nu-și va da toate
Să o capete nu poate.

Sărăcia cînd ț-e-n vatră,
E ca o stană de piatră.

Sărăcia pretutindinea
Să întinde ca pecinginea.

Necăjita lui viață
Să ține-ntr-un fir de ață.

De sărăcie nu scapă,
N-are după ce bea apă.

De foame i să lungesc urechile.

De sărac, nici unghii n-are
La vreme de scărpinare.

N-are cer, n-are pămînt,
Șade ca într-un mormînt.

Trage neîncetat
Vetrela[1] pe uscat

E îmbrăcat ca un nap,
Din călcîie pîn' la cap
Haina lui
Mai mult ață decît față

De la cel ce e de milă
N-ai ce lua nici cu silă.

Într-un hambar gol, și șoarecile să cază, capul o să-și spargă.

N-are casă, n-are masă.

Unde înserează, acolo doarme.

Casa săracul o are
Toată ca melcu-n spinare,
Își ia oaule și cuibul.

N-are în lume săracul
Unde să-și plece nici capul.

S-ars, s-a stins într-un ceas,
Numai cu deștul a rămas.

L-a luat sărăcia după urmă
Ca o oaie rătăcită din turmă.

Și făină ș-aluat tot împrumut le-a luat.
Dacă moare juncul, se răpune jugul.

---

[1] Unii zic *trage verde pe uscat,* însă nu e bine, ci *vetrela,* care se înțelege „pînza corăbii" (n. aut.).

Să rupe zagazul, îi stă și sfîrleazul[1].

I-ai luat apșoara, a stătut și moara,
Îi zmulgi aripioara, d-aci nu mai zboară.

De foame se învîrtește,
Supt călcîi locul găurește.

Arzînd numai doi tăciuni,
Nu să pot face cărbuni.

Numai într-un tăciune
Nu să face mamaligă,
Nici poate ceva să frigă.

Herghelie de o iapă ciufă[2]
Și braniște[3] numai de o tufă
Nu să face niciodată.

Murătură din mură nu să face.
Însă
Cînd n-are cu ce săracul,
Răbdarea îi este leacul.

Să strînge ca melcul în coaja lui.

Cînd îmbrăcat, cînd despuiat.

Cînd mîncat, cînd nemîncat.

Înghite la noduri cît pumnul
Și sufere în nas fumul.

---

[1] Placă metalică sau de lemn, fixată pe o axă, cu ajutorul căreia se determină direcția vîntului
[2] Cu părul nețesălat.
[3] Pădure.

Surdul n-aude, dar le potrivește.
Tot omul
Are ochi, mîini și picioare,
Poate munci cu sudoare.
Dar
Vara cine își cîștigă,
Iarna nu se încîrligă.
Săracul de ce e sărac ? Că
Nu crede ce e în carte.
Ci crede-n lucruri deșarte.

N-are nici ce se îmbrace
Și șade, sărbători face.

POVESTEA VORBII

O femeie sărăcuță, c-o roche pe ea capot,
Veche, ruptă, peticoasă și cîrpită peste tot,
Mai mult ață decît față se vedea în al ei port,
De cînepă, in și lînă și de tot felul de tort.
Fiind astfel îmbrăcată, nici mai bine, nici mai prost,
S-a dus să se spovedească la un duhovnic în post.
Și mai întîi decît alte începu acest cuvînt,
Zicînd : — Cinstite părinte ! Nu căci mă vezi precum sînt,
De săracă sînt săracă, dar or pe unde am fost
M-am păzit ca de otravă și n-am spurcat sfîntul post.
Ba și în zile de dulce lăsate de Dumnezeu,
Neavînd să-mi cumpăr carne, am postit iarăși mereu.
Decît numai cîtodată cînd îmi dau oameni streini,
Și cînd prinz vreo găină venită de la vecini,
Atunci dau și eu de dulce, atunci mănînc mai pe plac,
Atunci îmi este Crăciunul, atunci Paștile îmi fac.
Dar tot, cinstite părinte, greșii o dată și eu,
Care păcat ca un ghimpe îl port în sufletul meu.

Că-ntr-o zi, mergînd în piață și prin pescării trecînd.
Îmi veni la îndemînă, și un cosăcel[1] furînd,
Uitai că e sînta lunea, fiindcă nu mănînc des,
Cum mersei pe loc acasă, pornii pe gură să-ndes.
Vai ! cînd mi-am adus aminte că chiar sînta luni a fost,
Cît m-am căit, părințele, că am spurcat sîntul post !
M-am ucis în cap cu pumnii, am băgat degetu-n gît
Și, să ierți, toată mîncarea o turnai numaidecît.
Apoi mai o săptămînă zăcui de inimă rea,
De părea că toată carnea și oasele mă durea.
Așa, cinstite părinte, păcatu-mi mărturisesc,
Și orcum știi rînduiește-mi canon să mă mîntuiesc.
De alde sărbători iarăși nu știu de le-oi fi păzit,
Sînt în iad și de acestea, d-o fi cum am auzit ;
Că este o văduviță, cu care mă-nvecinesc,
Bogată și milostivă, mai mult de la ea trăiesc.
Și nu-i fac vro slujbă mare, ci nimic să zici de vei
Mă trimite să chem numai cît-un prietin d-al ei,
Și alteori iar mă pune de departe să-ngrijesc,
Cînd va fi să vie altul, să mă repez să-i vestesc.
Apoi îmi dă mălai, pîine, bucate, rachiu și vin,
C-un cuvînt, mult bine face la cîți în casa ei vin.
Și este evlavioasă, să ferească Dumnezeu,
Nici călugăriță-n lume ca dînsa n-am văzut eu.
Că nu o văz niciodată lucru în mînă luînd,
Ci orcînd mă duc în casă-i o găsesc în pat șezînd,
Gătită, împodobită, hainele ei ochii-ți ia,
Ferice de bărbățelul ce-o avea parte de ea !
I-am zis odată : „Fetico ! fă bine a mă ierta
Să te-ntreb, pentru ce oare azi nu lucrezi dumneata ?
Or este vro sărbătoare și ții pentru vreun sfînt ?
Spune-mi, mă rog, că știi carte și toate de pre pămînt."

---

[1] Pește de apă dulce, asemănător cu plătica.

Ea îmi răspunse, zicîndu-mi : „Mamă, dacă vei să știi,
Peste toată săptămîna găsești sărbători să ții,
Că lunea sînt sfinții îngeri, marțea sfîntul Ioan,
Carii și în alte zile să prăznuiesc peste an.
Miercurea e ziua crucii, d-aceea și post mîncăm,
Și furca fiind mai mică-nainte-i n-o ridicăm.
Joia sînt sfinții apostoli, cum și sfîntul Nicolai,
Vinerea e sînta Vineri, ș-o ții chiar să n-ai mălai ;
Sîmbătă facem colivă și de răposați vedem,
Dumineca-ncai să știe că trebuie să ședem.
Asta e, mamă, pricina lucru-n mîini de nu iau eu,
Că sînt prea evlavioasă și mă tem de Dumnezeu ;
Iar tu, mamă, ești săracă și nu-ți dă mîna să șezi,
Cu voie și fără voie, trebuiește să lucrezi."
Ș-așa, cinstite părinte, ca o săracă ce sînt,
Nu le-am putut ținea toate tocma dup-al ei cuvînt :
Ci alte sărbători numai, a vro cîțiva mai mari sfinți,
Dintr-a mea copilărie, de cînd eram la părinți,
Cum am văzut de la dînșii, le-am ținut și le-am păzit,
Chiar și cînd n-am avut pîine, să lucrez n-am în-
drăznit.
Vinerea n-am tors cu furca, pilipii [1] toți i-am ținut,
Nouă marți și răpotinii [2] i-am păzit cum am putut.
Joile pîn' la Rusalii eu nu m-am atins de fus,
Și la circovii Marinii [3] mîna pe nimic n-am pus.
Cum și alte ca aceste, după cum am apucat,
Le-am prăznuit, mi-a fost frică să nu caz în vrun
păcat ;
Căci, după ce sînt săracă, să n-ajung să mă slutesc
Să pierz vrun ochi or vro mînă și să mă ticăloșesc [4],

---

[1] Sărbătoare religioasă, nerecunoscută de oficialitățile bisericii (se ține pe la mijlocul lui noiembrie).
[2] Altă sărbătoare „băbească", ținută a treia marți după Paști.
[3] *Circovi* — numele mai multor sărbători nerecunoscute de biserică. *Circovii Marinii* se țin între 16 și 26 iunie.
[4] Nenorocesc.

Şi cu nădejde, părinte, că doar (aceste păzind)
Voi scăpa de sărăcie, să nu umblu flămînzind;
Dar văz că şi cu acestea nu poci să mă procopsesc,
Nu pricep ce o să fie, pentru ce nu izbutesc.
Aşa, cinstite părinte, stau şi mă mir ce să fac,
Că-n loc să-mi meargă-nainte, îmi sporeşte ca la rac!
Nu poci de loc să leg două, c-una mă bălăbănesc,
Mai mă rup şi mă sparg încă, în loc să mă mai
cîrpesc.

— Fiică! — duhovnicul zise — în felul ce te privesc
Puteam, fără d-a-mi mai spune, acestea să le ghicesc.
Chiar portu-ţi mărturiseşte şi te arată curat
C-ai ţinut sărbători multe şi nimica n-ai lucrat.
În deşert dar ţ-e mirarea şi în zadar te ciudeşti
De ce nu-ţi merge-nainte şi de ce nu procopseşti,
Că tocma pentru aceasta, cum zici, toate îţi lipsesc,
N-ai haine, n-ai pîine-n casă ş-alte nevoi te-mbulzesc.
Fiindcă atîtea zile, de sărbători ce le crezi,
Le-ai petrecut în şedere, dormind fără să lucrezi,
Care putea să-ţi aducă îndestul spor şi folos,
Ţ-a pricinuit tot lipsă şi aşa trai ticălos.
Căci Dumnezeu porunceşte şase zile să munceşti
Ş-a şaptea zi, dumineca, din lucru să conteneşti.
Biserica iar opreşte să se ţie osebit
Nişte sărbători alese, ce praznice s-au numit.
Aste trebuie creştinii a le numi sărbători
Şi cu evlavie bună a le păzi sînt datori,
Iar nu răpotini şi pilipi să ţii şi să prăznuieşti,
Or marţi, joi, vineri şi circovi, sărbătorele drăceşti;
Care le ţinea norodul în vremile păgîneşti
Şi să închina la idoli, la dumnezei elineşti.
Lepădaţi, zic, rătăcirea, dacă credeţi în Hristos,
Întoarce-vă-ţi la lumină, fugiţi de drumul noptos.
Lăsaţi credinţa deşartă, depărtaţi acest nărav,

Apucați-vă de muncă și goniți traiul trîndav.
V-ați învățat tot în lene și vă place să ședeți,
Iar lipsa și sărăcia dasupră-vă n-o vedeți.
V-ați deprins în toată vremea la clopote s-ascultați
Ca să tragă în trei rînduri, din lucru să încetați.
N-a mai rămas om să moară, că clopot cum auziți,
Îndată de sărbătoare sunetul îi socotiți.
Apucă-te, zic, de muncă și nu umbla haimănind
Și ușile unei-altei înverigînd și păzind.
Tu zici că nu faci păcatul și de loc nu socotești
Că greșești deopotrivă, altei cînd îl înlesnești.
Îmi spui că ții curat postul și apoi furi la găini,
De pe la pescării pește, ș-altele de la vecini.
Post curat nu să numește cînd furi și faci rău mereu,
Ci spurcat, scîrnav cu totul și urît lui Dumnezeu.
Post zicînd nu să-nțelege numai de a nu mînca,
Ci și poruncile legii să ții a nu le călca.
Nemîncînd și făcînd rele, nu te poți tu mîntui,
În zadar numai cu postul raiul vei nădăjdui.
Postind și făcînd păcate, pe Dumnezeu nu-l împaci,
Că dracii-n veci nu mănîncă și nu se mai schimb din
draci.
Ci cînd postești, fă și bine, nu amăgi, nu fura,
Nu pizmui, nu ucide, nu ocărî, nu jura ;
Nu face nici tu păcatul, nici altui nu-l înlesni,
Și a băga în nevoie pe niminea nu-ndrăzni.
Nu rîvni la păcătoase, în trai mai bun de le vezi,
Ci să-ți aperi cît poți cinstea și sufletul să-ți păstrezi.
Nu cădea ca oaia-n rîpă văzînd p-altele sărind,
Nu face ce face altul, ci îți fă cruce fugind.
Cu al tău te mulțămește, d-al altuia nu dori,
Inima-ți de vro plăcere n-o răni cînd vei zări.
Să vorbești tot adevărul, minciuni să nu limbuțești,
Fugi de fleacuri și de vorbe nebune și nerozești.
Cinstește pe fiecare, pe nimenea nu urî,
Iartă greșalele altor, cu vorbe nu-i amărî,

C-atunci postul îți ajută și atunci te mîntuiești,
Atunci poți fără-ndoială creștină să te numești.
La praznice și dumineci la biserică s-alergi,
Dacă nu te iartă [1] lucrul ș-în alte zile să mergi.
În sărbători mititele, în care poți să lucrezi,
Repede-te de te-nchină și mergi de treabă să-ți vezi;
Că sfîntul nu să cinstește cu șederea, nelucrînd,
Ci cu păzirea de rele și cu bunătăți făcînd.
Sfîntul nu îți poruncește să dormi și să stai pe brînci
Cînd îți lipsește în casă și nu ai ce să mănînci.
Sfîntul nu va cuiva răul, ci va binele la toți
Și nu cere de la tine peste aceea ce poți.
Suflet curat totdauna Dumnezeu și sfinții cer
Și orce faptă vei face, să gîndești întîi la cer.

O asemenea povață ascultînd ea ș-auzind
Și lacrămi de pocăință din ochii ei șiruind,
Cu o inimă înfrîntă și cu suflet umilit
Cînd a plecat să se ducă, într-acest chip a vorbit:
— *O, cît de întunecată și rătăcită am fost!*
O, cît mi-am petrecut anii și viața fără rost!...

---

[1] Nu-ți permite.

DESPRE NENOROCIRE

Cui i să croiește rău,
Rău îi merge tot mereu.

După ce pomul îl bate grindina,
Îl bate și omul, dîndu-i cu prăjina.

Cînd e omului să-i vie
Vreun rău fără să-l știe,
    Or zăbovește
    Pînă-l sosește,
    Or dă fugă
    Să-l ajungă.
În loc să-l scoață din undă,
În vultoare îl afundă.

Fuge de la aoleu
Și dă peste oleoleu.

A vrut să fugă de Stana
Și a dat peste Satana.

Se plîngea d-o întîmplare
Și a dat peste mai mare.
    Căci
Noi unele adăstăm
Ș-altele întîmpinăm.

Plîngînd c-a rămas cu ună,
Pierdu şi pe cea din mînă.

Noi într-un fel le gîndim
Şi în alt fel le brodim.

Să nu mai dea rele Domnul
Cît poate suferi omul.
Dar
Cine n-a gustat amarul
Nu ştie ce e zaharul.

Pe mulţi cai (de cei buni încă)
Hamurile îi mănîncă.

Pîn' nu-i iei şaua din spate,
Nu vezi în ce loc îl bate.

Capul pînă nu se sparge, creierii nu să văd.

Cînd eşti în luciul mării şi tună,
Anevoie o să scapi de furtună.

Marea e plină de talazuri
Şi lumea cu feluri de necazuri.

Nimenea nu să vaietă de gras.
Dar
Se plînge şi ăl de are,
Se plînge şi ăl de n-are.
Căci
Totdauna desfătarea are sor pe întristarea.

Iepuroaica fată şi iepurile de inimă se vaită.
Însă
Nu văita pe sărac de traistă şi de sac.

De nevoie trebuie să se învețe
Să mănînce și pere pădurețe.
Că
La neplouare e bună și grindina.
Căci omul nenorocit
E învățat ca calul cu pofilul[1].
Și
E mîncat ca Alba de ham.
El
E învățat cu greutatea jugului.
Că
E ros ca ceafa boului de jug.
Și
Trage în greu cît poate.
Că nenorocirea
Îi face foc în spinare
Și el sufere-n răbdare.
Mereu
Îi dă necazul de nod.
Și
Curg belele, rabdă-n piele.

Un necaz abia îl trece
Și vin în locul lui zece.
Dar el rabdă, zicînd ca fiecare:
Asta e pe dasupră ca fuiorul popii.
Și
Nu ne ajung c-avem două,
Și ne vin și alte nuouă.
Dar însă
La nenorociri săracul,
Răbdarea îi este leacul.
Că
Răbdarea e totdaună
La orcine cea mai bună.

[1] Curea a hamului, care trece pe sub coada calului.

P-a virtuţilor livede trebuie în căpătîi
Pomul cel scump al răbdării să se afle mai întîi,
Şi dacă din întîmplare natura nu-l va sădi,
Trebuie orcum să facă cineva a-l presădi
Şi să îngrijască bine ca să prinză rădăcini,
Nu cumva să se usuce de ceva-n contră pricini;
Ş-apoi vîrfurile-nalte să le taie nencetat,
Ca să se înrămureze şi să fie mai plecat;
Cum şi vine[1] să întinză l-adîncime în pămînt,
Ca nu cumva să-l doboare vro furtună sau vrun vînt;
Care şi în timpul iernii să nu poată degera,
Deşi toat-a lui verdeaţă să v-atuncea scutura;
Mai vîrtos că nici nu trebui l-aşa timp a se mîndri,
Ci-n frumoasa primavară cînd va-nfrunzi ş-înflori,
Şi în liniştita vară, vesel stînd şi rămuros,
Îşi va da cu belşug rodul cel prea dulce şi gustos.

[1] Aici cu sensul de „rădăcini".

DESPRE LUCRARE

Celui cu meserii multe
Casa-i este fără curte.
Căci
Doi pepeni într-o mînă nu poţi ţinea niciodată.
Nici
Nu poate omul să şază cu curul în două luntrii.
Ci
Ţine-te numai de una, nu sări din una-ntr-altă.
Că
Decît multe şi tot rele, mai bine una şi bună.

Multe ştie, multe croieşte
Şi nici una nu isprăveşte.
Totdauna
Croitorul umblă cu haina descusută.
Şi
Cizmarul umblă cu cizmele sparte.
Însă nu ştie că
Popa cu opinci încălţat
De puţini e ascultat.
Zicînd :
De la un calic nu afli nimic.
Că
Ochii înţeleptului văd mai departe.

Pentru că totdauna
Lumînarea se aprinde pentru cei ce văd, nu pentru cei orbi.

Omul să uită în faţă
Şi îţi judecă viaţa.
Cum a zis oarecine :
Nu ştie bărbatul, pe cît ştie satul.
Că
Nimenea nu întreabă de casa frumosului,
Ci de casa vrednicului.

Vrednicia omului să cunoaşte după port.
Că
Dacă des sărbători faci,
Nu o să aibi ce să-mbraci.
Deci dar,
Munca e blagoslovită,
Cînd te ţii de ea, ai pită.
Omul
Cel înţelept îşi găteşte
Încă pîn' nu flămînzeşte.
Să luăm pildă că
Furnica îşi strînge hrană
De cu vară pentru iarnă.
Şi
Şoarecelui nu-i lipseşte,
Că din vreme-şi grămădeşte.
Iar
Greierele în vremea agoniselii cîntă
Şi iarna cere să se împrumute.
Aşa şi omul nevoiaş :
Vara-ntins la umbră doarme
Şi iarna moare de foame.

Cînd fiertură în oală,
Şi cînd mamăligă goală.

Sau
Cînd florile rodului,
Cînd frunzele pomului.
Pentru că
Cine şade, coada-i cade, cine mişcă, el tot pişcă.
Şi
La tinereţe cine nu lucrează la bătrîneţe rîiază [1].
De aceea zice un înţelept:
Arvunează din vreme pe fericita muncă.
Şi
Scoală-te de dimineaţă şi te culcă mai tîrziu.
Şi
Cine pleacă de dimineaţă departe ajunge.
Pentru că
Un ceas al dimineţii plăteşte cît trei după prînz.
Şi
De multe ori nu aduce anul ce aduce ceasul.
Că
De unde nu gîndeşti, d-acolo sare iepurele.

Toate sînt la vremea lor;
Iar nu
Lasă-ţi lucrul ş-îţi ia mucul.
Pentru că
Vorba lungă e sărăcia omului.
Şi
Cine vorbeşte, lucrul nu-i sporeşte,
Iar cine tace mai multă treabă face.
Nu fii
Bun de gură şi rău de lucru.
Că
Numai cu vorba nu se face ciorba.

---

[1] Capătă rîie.

Şi
Dă din mîini dacă vrei să ieşi la liman.
Mereu
Lucrează pe mult şi pe puţin.
Că
Mai bine ceva decît nimic.

POVESTEA VORBII

Doi ţărani cînd vrură la lucru să plece,
Nevestele-n casă pînă a-i petrece
I-au sfătuit ce fel şi cum să urmeze[1],
Cum să se tocmească şi cum să lucreze.
Una zise : — Frate, vezi de ţine minte
Şi un-a muierii din zece cuvinte ;
Eu nu îţi zic alta decît să ştii cum că,
După cum eşti mare şi vrednic de muncă,
Cînd te tocmeşti, cere să-ţi dea plată bună,
Nu lua în grabă pe nimic arvună,
Să-ţi pierzi surda vremea şi zilele tale
Şi să vii acasă fără de parale.
Iar cealaltă zise : — Bărbate, ascultă,
Lucrează pe plată puţină şi multă,
Cum ţi se întîmplă, nu după plăcere,
Decît să pierzi vremea degeaba-n şedere.
Deci dar ei plecară amîndoi dodată,
Ţiind fiecare sfătuirea dată.
În oraş intrară lucru să găsească,
Veniră ş-îndată oameni să-i tocmească.
Cel cu plată mare nu vru jos să lase,
Nevasta acasă cum îl învăţase.
Ăstalalt se duse, lucră, luă plată,
A doua zi iară la alţii fu gată,
A treia zi încă n-o pierdu degeabă,
În scurt, totdauna se afla cu treabă.

---

[1] Să procedeze, să se poarte.

Iar cellalt tovaroş stînd în aşteptare,
Ca să se tocmească tot pe plată mare,
Mai multa lui vreme era petrecută
Făr' de nici un lucru ş-în deşert pierdută.
Ce lua-n trei zile dintr-o săptămînă,
Da pe d-ale gurii odihnind p-o rînă...

„Ascultă din zece vorbe şi una a muierii."
Dar
„Sfatul muierii muierilor foloseşte."

Deci el cu şederea din zi pînă-n seară,
Se învaţă leneş prin munca cea rară.
Într-aceste vine o văduvă-n piaţă
Şi văzîndu-i trupul şi viteaza faţă
Zise întru sine : „Ce om voinic mare !
Ăsta crez că-n lucru cît trei puteri are."
Ş-îndată cît cere îi dă să nu-l scape,
Îl duce la vie ş-îl pune să sape.
Ea, ca o femeie văduvă săracă,
Să dete doparte bucate să-i facă,
Cugetul zicîndu-i că, plata ca plata,
Pe om întăreşte la muncă bucata ;
Deşi n-am tocmeală să-i dau de mîncare,
Dar văzînd să-ndeamnă mai mult la lucrare.
Stînd însă într-aceast-a ei gîndire bună,
Ascultă şi vede că sapa nu sună,
Aleargă la dînsul : — Ce şezi ? îl întreabă.
— Odihnesc, — răspunse — nu şez eu degeabă.
Se scoală-naintea-i, începe, lucrează,
Şi ea iar se duce mîncarea să vază.
Cum îl lasă însă, stătu totdodată,
Sirmana femeie s-a-ntors iar îndată.
Începu să-l certe, zicîndu-i : ce şade,
Că ea îi plăteşte după cum se cade.
El iar înaintea-i începe să sape,

Ea pleacă la oală să-i ducă să crape;
Dar cînd se întoarse cu strachina-n mînă,
Îl găsi la umbră culcat pe o rînă.
— Ce faci? îl întreabă. El: — Stau după muncă.
— Na, scoal' de mănîncă ș-apoi iar te culcă;
Că pe trupu-ți mare te-am ales pe tine,
Gîndind să-mi iau bine ș-au fost vai de mine!

„Iată omul dară leneș cum să-nvață,
Și de a sa minte și de rea povață."

Deci cînd trece vara și lucru-ncetează,
Plec și ei acasă, copiii să-și vază.
Cel cu plata scumpă duse punga goală,
Trist, galben la față și slab ca de boală,
Iar cellalt umpluse de sfanți[1] chimirașul
Și se duse vesel ca trandafirașul.

De aceea zice un înțelept:
Foamea să uită la poarta omului muncitor și nu îndrăznește să intre.
Iar cel leneș
Pînă să încalță, soarele să-nalță, și pînă să gătește, soarele sfințește.
De aceea,
În casa trîndavului e sărăcie lucie.
Cînd malai are, sare n-are, cînd sare are, malai n-are.
Rămîne în sapă de lemn și în casă fără piemn[2].
Lenea face pe bogatul a i se urî,
Și pe săracul în nevoie a se tîrî.
Într-un papuc ș-o opincă, lipa-lipa, nea Stănică.
Toată vara cu cojoc și iarna cu curul la foc.
Se încălzește la față,
Iar spatele îi îngheață.
Trăiește viață cîrpită cu ață.

---

[1] Monedă (austriacă) de 20 de creițari.
[2] Făină de grîu care se adaugă la mămăligă.

Pică, pară, pică ; dac-ai pica, eu te-oi mînca, iar de nu, acolo ei şede.
Umblă cu capu între urechi, cască-gură, pierde-vară.
Răsare unde nu-l sameni.
Unde sînt doi, cu el trei.
Încîrduit cu terchea-berchea, trei lei perechea.
Şi
Sărăcia de el să ţine ca pulberea după cîine.
Umblă pe drumuri tăind cîinilor frunză.
Casa-i e în trei pereţi şi cu uşa pîn pod.
Sărăcia îi roade urechile.
Umblă gol ca un pistol.
Se-mbracă numai pe dinlăuntru.

POVESTEA VORBII

Unul avea o nevastă,
Leneşe de tot şi proastă
Atît, încît pîn' la guşe
Se tăvălea prin cenuşe.
Haină nu avea, nici treanţă,
Decît o cămaşe zdreanţă,
Ruptă de tot, prăpădită,
În mii de locuri găurită,
Nu să mai ţinea pe dînsa,
I să vedea tot printr-însa.
Bărbatul ei ca ea iară
Umbla capiu [1] pînă-n seară,
Mai mult şedea pe o rînă
Decît lucra-n săptămînă,
Căta tot muncă uşoară,
Numai pentr-o pîinişoară.
Nu-i plăcea trupul să-şi frîngă,
Să lucreze şi să strîngă.

[1] Zăpăcit, năuc.

Amîndoi să potrivise
Şi la toate să unise,
Cîţi îi vedea-n astă stare
Zicea de ei fiecare :
„Ş-a găsit hîrbul capacul, tigva dopul şi lelea
bărbatul."
„N-a spart Dumnezeu două case."

Deci ăst bărbat biet pe sine
Vedea, nu să vedea bine,
Dar văzînd nevasta-şi goală,
Fără preş [1] şi fără poală,
I să părea cu ruşine,
Deşi ea nu simţea bine,
Şi cu-ngrijirile sale
Strîngînd un leu de parale,
Zise ai sale neveste :
— Dragă, o zicală este :
„Bogatul mănîncă cînd voieşte şi săracul cînd găseşte."
„Paştile săracului este cînd îmbracă cămaşe nouă
şi cînd are pe masă oaua."

Şi tu azi dar te găteşte,
Te spală, te curăţeşte,
Că merg să-ţi cumpăr cămaşe,
Ca să lepezi ale faşe.
Deci dar ieşind el din poartă,
Ca să se ducă la boltă [2],
Întîlni în drum pe naşul
Ş-îi ceru la el salaşul [3].
Finul acum ce să zică,
Punga-i era uşurică,
De cămaşe se lipseşte

[1] Fotă.
[2] Prăvălie.
[3] Găzduire.

Şi de masă tîrguieşte.
Găseşte o gîscă grasă,
O ia şi pleacă acasă,
Cu naşii săi împreună,
Săltînd de părere bună.
Copilul său, cum îl vede,
La mumă-sa se repede
Şi de departe o cheamă,
Strigînd vesel : — Mamă ! mamă !
Tata aduce pe naşa !
Tata cu naşul şi naşa !
Ei îi suflă-n urechi vîntul
Şi îi să păru cuvîntul :
„Tata aduce cămaşa"
Sau cum zice pruncul : „maşa".
Şi de bucurie mare,
Pierzîndu-şi cumpătul, sare,
Numaidecît se despoaie
De treanţa ei cea cu soaie,
Ş-aruncînd-o-n foc rămase,
Muma ei cum o fătase.
Şi aşa ca o păpuşe
Iese îndată la uşe,
Să-l adaste să sosească,
Cămaşa să-şi priimească.
Dar cînd în loc de cămaşe
Vede gîscă, naş şi naşe,
Aleargă lipan[1] s-adune,
Rupe, împrejur îşi pune,
Şi tocma ca paparuda
Viind îşi priimi ruda.
Apucă gîsca mai tare,
Ca s-o facă vro mîncare.
Şi pînă ea să gătească,

[1] Plantă cu frunze late şi cu flori galbene.

Nașu-ncepu să vorbească,
Zicînd : — Rea a fost, nevastă,
Sărăcia-n lumea astă !
Despuiata cum aude
Întreabă-ndată pe rude :
— Unde ați văzut-o oare ?
Or astăzi în tîrgul mare ? !

*

Cui i-e frică să se-nsoare,
Să-și ia o nesimțitoare
Ca și această neroadă,
Și nu-i va mai cere modă.

DESPRE SĂRACUL MÎNDRU

Umblă pe drum cu alai
Ş-acasă n-are malai.

Parcă îl scot banii afară din casă.

Pe uliţă Chiriţă
Ş-acasă chisăliţă [1].

După ce are chelie,
Mai are şi fudulie.

S-a văzut cu nişte bale la gură
Şi le socoteşte că sînt untură.

După ce nici n-are de cercei urechi,
Umblă să-şi cumpere şi două perechi.

Nu-i ajunge nas că n-are,
Mai e şi cu curul mare.

Se încearcă la zbor
Ca puii de cocor.

Ca cocoşul se roteşte,
'Ntre găini cînd se priveşte.

---

[1] Zeamă de ştir sau de lobodă, acrită cu fructe necoapte; desemnează aici un lucru fără valoare.

Se umflă în sprîncene,
Ca curcanul în pene.

Se răsfață-n haine lungi,
Ca un ban în două pungi.

N-are pe sine nădragi
Și își cumpără desagi.
Capra
De rîie coada îi pică
Și ea tot sus o ridică.

Și sărac și nesupus,
Umblă cu nasul pe sus.
Dar sărăcia îl întreabă :
— Capră rîioasă, unde ai plecat ? — La oraș.
—Poți merge și mai departe, de te-oi lăsa.

Nu te uita că-i e cămașa albă, că poate în credet este
stăpîn pe dînsa.

Bună e mîneca lungă,
Dar pînza nu va s-ajungă.

Mielul după ce e slab are și coadă lată.

S-a înfoiat ca varza și s-a-ngîmfat ca barza.
Și
Sare ca capra neagră din cloțan[1] în cloțan să meargă.
Săracul mîndru
Să uită la ceilalți ca la niște muște.

Pînă îi ia cineva musca de la nas.

---

[1] Stîncă, colț de stîncă.

Îl întrebi :
— De ce-ţi curg mucii ? — De iarnă. — Lasă că te ştiu
şi d-asta-vară.

Ca păunul se mîndreşte.
Şi
Tot cu laude trăieşte.
Dar
Lauda de sine pute,
Ca vinul rău din bute.
Căci
Mai credincioşi ochii decît urechile.
Pentru că
Alta e a auzi şi alta e a vedea.
Cum a zis una :
Nu crede, bărbate, ce vezi cu ochii,
Ci crede ce-ţi spui eu.
Săracul mîndru zice :
Nu sînt numai cu deştu-n gură, ci cu mîna toată.
El este :
Se laudă oala că va sparge căldarea.
Şi
Potriveşte [1] mirosul trandafirului cu putoarea porcului.

— Corbule, cum îţi sînt puii ? — Frumoşi, pe cît
merge, înnegresc.

Găina cînd va oua
Aude o mahala.

Prepeliţa se ţine că e cu coadă,
Şi ea îi e numai pîn' la noadă.
Aşa e şi săracul mîndru :
Plată dă la om anume
Ca să-l laude în lume.

[1] Compară.

Un june-ntr-o vreme rugă pe oarecine
Peţitor să meargă-n satele vecine,
La o fată care el tot o văzuse
Ş-în inimă dragă cu foc îi căzuse.
Peţitorul, care era iarăşi june,
Priimi să facă acea repejune,
Dar gîndi în sine: „De-oi vedea că-mi place
Vorba pentru mine mai bine voi face."
Acest însă-l roagă şi face tocmeală
Că-i dă ce va cere pentru osteneală,
Numai orcum ştie mijlociri să facă,
Prin laude multe şi el ei să-i placă.
Să zică că este june prea de treabă
Şi are de toate, de orce întreabă:
Car, boi, vite multe şi holdele sale,
Pe lîngă acestea, are şi parale.
Dar ca să se-ncrează ce o să-i răspunză,
Să-nvoi să meargă şi să se ascunză
La spatele casii, tocma-n ferestruie,
Ş-acolo s-asculte cele ce-o să spuie.
Deci ei împreună mergînd cam pe seară,
Şi de casa fetii cînd s-apropiară,
Peţitoru-ndată în casă se duse,
Iar junele merse,-n fereastră se puse.
Aşa peţitorul începu să spuie
La părinţii fetii, cereri să propuie;
Spuse pentru june că este cu stare,
Cu două guri însă, şi şoptind, şi tare,
Cînd vorbea de bine striga să auză
Şi cînd spunea rele abia mişca buză.

Tare :
„Uite e un june de treabă, cuminte."[1]
Încet :
„E un neghiob mare şi om fără cinste."[2]
Tare :
„El beţiv nu este, vin, rachiu nu-i place."
Încet :
„Bea de se turteşte şi cocă se face."
Tare :
„Are boi, vaci, vite, bătătura plină."
Încet :
„Ba n-are sirmanul macar o găină."
Tare :
„E chiabur, se scaldă-n averile sale."
Încet :
„Ba l-a păzit sfîntul, n-are cinci parale."
Tare :
„În cît despre haine portu-i e dovadă."
Încet :
„Ce este pe dînsul aceea ş-în ladă."
Tare :
„Ar fi pentru fată cea mai bună soartă."
Încet :
„Ba-n mormînt de vie o băgaţi ca moartă."
Tare :
„Un ginere astfel nu-l pierdeţi din mînă."
Încet :
„Mai bine-n fetie să moară bătrînă."
Tare :
„Chiar să nu vrea fata, să o daţi cu sila."
Încet :
„Vă deschideţi ochii, nu-necaţi copila."

[1] De cîte ori lăuda, s-arăta pe sine, bătîndu-şi pieptul (n. aut.).
[2] Cînd defăima, arăta cu degetul către fereastră (n. aut.).

Aşa peţitoru,-n loc să mijlocească,
Îşi făcu lui tîrgul, pe el să-l voiască.
Şi junele, care cu plată îl puse,
Îşi pierdu dorinţa prin relele spuse.
Cînd iese afară şi să întîlneşte :
— Ai văzut — îi zise — ce fel să peţeşte ?
— Da, — el îi răspunse— fără îndoială,
Ţ-aş mulţămi foarte pentru osteneală,
Dacă-n vorba-ţi tare arătai spre mine
Şi dacă în şoptă arătai spre tine.
Cunosc că peţitul nu ţi se va trece,
Că ai scos din gură cînd cald şi cînd rece,
C-acel care suflă să se încălzească
Ş-apoi iarăşi suflă caldul să recească.
Îmi pare rău, însă l-această pricină
Nu strici tu, ci singur chiar eu sînt de vină
C-am trimis pe corbul ca Noe strămoşul,
Şi am făcut tocma cum făcu cocoşul
Cînd mînă pe vulpe în partea vecină,
Mergînd să-i peţească dorita găină,
Ş-îi arată însuşi, fără ea să ştie,
Unde să-şi găsească de mîncare şie.
Dar la aşa treabă d-acum înainte
Prin a ta urmare mă învăţai minte.
Lupul îşi găteşte singur de mîncare
Şi d-aceea ceafa mai groasă o are.

L-a lăudat de l-a procopsit.
A făcut şi Vişa grîu din călcîie pîn' la glezne.

L-a lăudat de i-a pus coarne.

L-a făcut ca pe dracu.

L-a făcut cu moţ.

A ştiut să-l potrivească.

L-a potrivit cumsăcade.

Îi tăie iapa de la gard.

I-a suflat în lumînare.

L-a legat ca pe un dobitoc la gard.

Îi luă turta după spuză.

A dat burduful cu brînză cu tot pe seama cîinelui.
Şi
Praful nu s-a ales de dînsul.

S-a luat cu amîndouă mîinile de păr.

S-a săturat soacra de poamă acră.
Şi acum,
Dă-ţi, băiete, pinteni ş-îţi bate iapa cu călcîiu.
Şi zi :
Nici n-avut popa porci, nici nu trebuie să aibă.
Că
Şi coada securii face rău pădurii.

Limba taie ca foarfecile.
Iar
Buzele cele mute vorbesc pe tăcute.

Unul cască ş-altul înghite.

De omul rău să fugi mîncînd pămîntul.
Că
Parcă îi şopteşte dracu la ureche.
Şi d-aceea zice :
În şoaptă trebuie să fie şi vro diavolie.

Dar însă
Cine defaimă pe altul înaintea ta, el şi pe tine o să te defaime înaintea altuia.
Că
Din gura omului bun vorba de rău nu iese niciodată.

Îşi pune lacăt la gură.
Iar care
În faţă te cinsteşte şi în dos te vorbeşte.

Îşi găseşte moaşe să-l moşască.
Că e o vorbă :
Nu face, să nu ţi să facă.
Şi cînd o pate, începe să-i zică :
Şi asta e cercel la ureche.
Sau
Oi ţinea-o ş-asta minte.

Mi-a făcut-o cît de bună.

A dat Nan de gavan [1].
Şi
S-a găsit cine să-i taie din obricariţă [2].
De aceea
Nu face nici un lucru după care să fii dator a-ţi cere iertăciune.
Şi
Fii la orce în fereală,
Nu da loc de bănuială.
Dacă-ţi zice cineva :
— Unul în dos te-a-njurat. — În lipsa mea putea să mă şi bată.

---

[1] Strachină. Expresia înseamnă „a păţit-o, s-a săturat".
[2] Porţie, raţie.

Cît o vrea lumea să-ţi strige,
Tu să nu fii cum îţi zice.
Că
În urma dijmarilor[1] multe bîrfesc babele.
Şi ei
Îşi caută de treabă.
Şi
Îşi vede de sărăcie.
Ştiind că
Cerul limpede tresnete nu aduce.
Şi
Nu-şi mai pune mintea cu nebunul.
Că
E mai bine cu binele decît cu răul.
Mai vîrtos că
De nebun şi de muierea rea fiece înţelept fuge.
Şi
Nu să înnoadă la ceartă ca mojicul.

---

[1] Slujbaş care încasa dijma.

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ

Poartă condei la ureche
Ca să-i zicem logofete[1].
    Și cînd îl iei de scurt zice:
Sînt logofăt să te-nvăț
Cu cuțit să scrii pe băț.
    Că
Este tînăr ș-o mai crește,
D-o trăi, să procopsește[2].
    În adevăr,
Nu e nici o îndoială,
Are semn de procopseală.
    Dar
S-o procopsi cînd mi-o crește
Păr în palmă ș-între deșțe.
    Căci ce folos?
Răsur frumos înflorit
Ș-între spini a răsărit.
    Și
Știe ce e în carte: slove negre pe hîrtie albă.
    Că
Îți citește ca în palmă.
    Și
Numai pe deșțe

---

[1] Secretar, grefier.
[2] Învață.

Orce-ţi socoteşte.
    Îndată zice :
Una este una, două fac mai multe.
    Sau :
Una şi cu una fac două.
    Sau :
Tu ştii una, două, eu ştiu pîn' la noauă.
    Şi
Pe cît poate, pîinea-şi scoate.
    Însă
Tot învăţăm cît trăim
Şi neînvăţaţi murim.
    Că,
Trăind omul, cînd şi cînd
Află ce nu-i dă prin gînd.
    Zicînd :
De multe-n lume am dat
Şi tot nu m-am învăţat.
    De aceea
Cîte cuvinte le zici, le vinzi,
Şi cîte tu le auzi, le prinzi.
    Cum zice un filosof :
Picioarele-ţi să roază pragurile învăţaţilor.
    Că
Şcoala face pe-omul om
Ş-altoiul pe pomul pom.

POVESTEA VORBII

— Ascultă, mamă Marghioală, — zise fata către ea,
Ce începuse la şcoală de curînd leţii să ia —
Ce sînt aste borcănele ş-acele clondire mari ?
Ce ai de vînzare-n ele, de stau ca la cîrciumari ?
— Frumuseţe, maiculiţă, — răspunse baba cu haz —
De care şi tu, guriţă, o să-ţi cumperi de obraz ;

Vezi tu asta alifie și acel clondir lucios,
Cei mai urîte stafie îi dă aer drăgăstos.
Copilița cea isteață de vorba babii rîzînd,
Cu un glas plin de dulceață o-ntrebă iarăși, zicînd :
— Dacă dar poți chipul face din urît plăcut, frumos,
Și din smolit a-l preface alb, rumen și luminos,
Poți buze largi, destrămate să schimbi, vrînd să te apuci,
Și nasuri lungi, borcănate la măsură să aduci ?
Poți unui chip oarecare, slut, de natură greșit,
Să-i dai o dreaptă formare și să-l schimbi desăvîrșit ?
Poți un trup gros c-osebire, crescut trunchi mai mult în lat,
Să-l aduci la semuire și să-l faci mai delicat ?
În sfîrșit, unui cap mare și lipsit, sec, vreun fel,
Poți să-i dai vreo schimbare or să bagi creieri în el ?
Zise baba : — Copiliță, vorbele ți le-nțeleg,
Dar nici macar ferimiță să fac d-aste nu mă leg.
Eu știu numai de la fețe zbîrciturile să trag,
Să dau rumeneli, albețe, și încolo nu mă bag.
Îi zise copila iară : — După cele ce-mi spui dar,
Drept îți zic, rău să nu-ți pară, că toate-ți sînt în zadar !
Dacă chipul ș-alte toate unui tînăr sau bătrîn
Ca să le schimbi nu să poate, ci tot precum sînt rămîn,
Surda[1] ostenești tu, babă, cu ale tale albeli,
În deșert sînt și degeaba foițe și rumeneli !
Ce folos cu măiestrie un perete-l vei spoi,
Dacă nu e din mistrie neted cum va trebui ?
În zadar pierde tîmplarul lustru-n lemn nebărduit,
Că măcar să-i dea cu carul tot este nerenduit.
Asemenea și nevasta or fata nu va putea
Cu meșteșugirea asta între frumoase să stea.

[1] Degeaba.

Nu poate, zic, să se placă numai cu chipul frumos
Şi pe cineva să-l facă s-o iubească mai vîrtos,
Ci dacă ea din natură n-are de frumseţi talent[1],
S-aibă-ncai învăţătură şi lăudat sentiment.
Şcoala, mamă, pe om face să se numească frumos,
Ea pe urît îl preface ca să fie drăgăstos;
Şi ascultă o poveste ce-n şcoală azi mi s-a spus,
Care şi leţia-mi este şi s-o-nvăţ de rost m-am pus.
Au fost trei fete odată care pe rînd s-au născut
Şi d-a lor mumă şi tată pe voia-le s-au crescut.
Două atît de frumoase că ar fi fost să credea,
Încît era drăgăstoase la toţi de cîţi se vedea[2];
Iar a treia prea urîtă : trup strîmb şi chip slut avînd,
Necăjită ş-amărîtă trăia în casă şezînd;
Căci la vrun bal cîtetrele părinţii cînd le scotea,
Numai cele frumuşele valsul, jocul învîrtea.
Ele era de minune, pe ele toţi le iubea,
Pe urîta nici un june n-o vedea nici nu-i vorbea,
Ci sta-n seamă nebăgată într-un colţ a se uita
Şi cu simţirea-ntristată întru sine a ofta;
Dar unde e urîciune şi chip slutit, neplăcut,
Mai multă înţelepciune firea să dea s-a văzut.
Aşa şi această fată, prea înţeleaptă fiind
Şi cu bună judecată, socotind şi chipzuind,
Ceru să-i facă părinţii partea ce i să cădea
Şi împrotiva voinţii să nu-i facă, ci să-i dea,
Zicînd că cu a ei parte are a se ritera[3],
Să trăiască într-o parte, fără a-i mai supăra.
Ei, ştiindu-o cuminte, bucuros s-a-nduplecat
Şi dup-ale ei cuvinte, numărînd, partea i-a dat.
Deci cu a sa zestrişoară profesori buni ea luînd,
S-a tras la o moşioară, precum pusese în gînd.
Şi acolo, într-o parte, îndată s-a apucat

[1] Dar al naturii.
[2] Erau văzute.
[3] Greşit pentru *retira* „a se retrage" (din fr. *retirer*).

Să învețe limbi și carte, musică și orce alt.
La care ea, cu silință urmînd, toate le-a pîșit
Și avuta sa dorință în scurt timp luă sfîrșit.
Apoi după ce se roade[1] c-o grămadă de științi,
Pe profesorii-și sloboade și se-ntoarce la părinți.
Carii în asfel văzînd-o în brațul lor o au strîns,
Și pe grumazi sărutînd-o de bucurie au plîns.
Auzind vecinii-ndată și dorind a o vedea,
Seara fuseră toți gata pentru dînsa bal să dea.
Mergînd iară cîtetrele la casa ce le-au poftit,
Toți, lăsînd pe frumușele, la dînsa s-au grămădit;
Iar cînd îi și auziră vorba și dulcele glas,
Cu gurile în uimire căscînd la ea au rămas.
Îi da toți laude sume, de ea nu să sătura,
Cea mai frumoasă din lume li să părea că era.
Astfel, mamă, să preface chipul urît în frumos,
Școala pe om om îl face și să fie drăgăstos.
Că d-ar fi fata născută cît de frumoasă macar
Și n-o fi bine crescută, toate-i sînt într-un zadar.
Degeaba va purta nume unuia chip lăudat,
Dacă nu va ști în lume să trateze un bărbat.
Ce folos că-ntîi e dragă, cînd să cunună ș-o ia,
Ș-în urmă în iad îl bagă cu scîrbele ce-i dă ea.
Cu încetul îl recește ca fierul ars cînd îl scot
Și dragostea îi descrește pîn-o urăște de tot;
Și atunci acea frumoasă, ce ca un soare-i părea,
I să face-ntunecoasă, urîtă și cea mai rea.
Neputînd să se-nțeleagă, în veac nu se mai împac,
Ajung judecăți să tragă, de basnu-n lume să fac.
Acestea mica școlară zicîndu-le către ea,
Se duse la școală iară, altă leție să ia.[2]

---

[1] Învață, se cioplește.
[2] Aici se încheie prima broșură a *Poveștii vorbii*.

DESPRE ÎNVĂȚĂTURĂ

Ce înveți la tinerețe, aceea știi la bătrînețe.
Omul în copilărie lesne-nvață orce fie.
Meșteșugul la om e brățară de aur.
Nici un meșteșug nu e rău, ci oamenii sînt răi.
Cine învață la tinerețe se odihnește la bătrînețe.
Calul bătrîn nu se învață în buiestru.
Cine știe carte are patru ochi.
Dar
Orce cu bătaie de cap să dobîndește,
Pe drumuri nu să găsește.
Procopseala [1] nu să cumpără cu bani, ci să cîștigă cu ani.
Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce banii.
Omul cît trăiește învață și tot moare neînvățat.
Nimenea nu poate să zică : acum le știu toate.
De aceea
La orce treabă, pe Stan pățitul întreabă.
Că
Cine întreabă nu greșește.
Orbul cu întrebarea a nemerit Brăila.
Dar
Nu cere de la prost învăț și de la bătrîn băț.

---

[1] Învățătura.

Că
Orb pe orb povățuind, cad amîndoi în groapă.
Orbul își caută acul în aria cu paiele și surdul îl povățuiește unde sună.
Nu cine trăiește mult știe multe, ci cine umblă mult știe multe.
Mult trăiești, multe auzi ; mult umbli, multe vezi ;
Mult trăiești, multe pătimești ; multe greșești, multe-n-veți.
Iar
Găina care clocește niciodată nu e grasă.
Dar și
Piatra care se rostogolește din loc în loc nu prinde mușchi.
Toată musca nu face miere.
Toate străchinile nu sînt pentru ciorbă.
Procopseala nu e cîrpă să o mototolești și să o bagi în sîn.
Că
Unde nu e cap, vai de picioare.
A lipsit de acasă nuoauă ani și s-a întors cu doi bani.
S-a dus bou și s-a-ntors magar.
Căci
Omul sfințește locul, iar nu locul pe om.
Toată lumea este școală.
Și
Vremea învață pe aceia ce n-au dascăl.
Adică :
Nevoia învață pe om și nuiaua pe copil.
Ursul nu joacă de voie, ci de nevoie.
De aceea
Pisica rîzgăiată nu prinde șoareci niciodată.
Și
Copilul nepedepsit rămîne neprocopsit.
Copilul rîzgăiat rămîne neînvățat.

Un împărat oarecare neavînd nici un fecior
Şi fiind la întristare că n-are moştenitor,
Prin rugăciuni şi postire Dumnezeu l-au ascultat
Şi după a lui dorire cu un prunc l-a mîngăiat ;
Care cu dragoste mare din ceasul ce s-a născut
Părinţii în răsfăţare ş-în rîzgăieli l-a crescut.
Atît de mult împăratul asupra lui tremura,
Cît străşnici[1] tot palatul, nu cumva a-l supăra.
Aşa-l lasă pîn' la mare să crească tot în desfrău[2],
Pentru orce rea purtare nimeni nu-l ţinea de rău.
Şi cînd el era-ntr-o parte şi alta purtat pe sus,
Ca să înveţe şi carte un dascăl i s-au adus,
Poruncindu-i să-l înveţe cu mîngăieri şi cu joc,
Să-i vorbească cu blîndeţe, să nu-l supere de loc,
Să nu-l silească vrodată or să-l certe-n vreun fel,
Or să-ndrăznească să-l bată, c-apoi va fi vai de el.
Aşadar aceste toate urmate-ntocma a fost,
Din care un copil poate lesne a rămînea prost.
Cîţiva ani dacă trecură, împăratul a cerut
Să vază ce-nvăţătură copilul său a trecut.
Şi aducîndu-l de faţă începu a-l întreba,
Cu mîngîieri, cu dulceaţă, ca să citească ceva.
El începu : — Alfa, vita, gama, delta, omicron,
Capa, iota, sigma, tita, pi, mi, ni, xi, ipsilon.[3]
— Bravo ! — zise împăratul — num-atît ai învăţat ?
— Apoi, — răspunse băiatul — celelalte le-am uitat.
Împăratu-ngrijat foarte de al său iubit fecior,
Că-i rămîne după moarte un prea prost moştenitor,
Pe ministrii săi în grabă îi adună pentru el,
Cere sfat şi îi întreabă să-l înveţe-n vreun fel
Ce să facă, din ce parte s-aducă vrun iscusit.

[1] Dădu dispoziţii severe.
[2] Lipsă de supraveghere, indulgenţă excesivă.
[3] Numele unor litere ale alfabetului grecesc.

Ca să-l poată-nvăța carte cu vrun metod osebit.
I-a zis ministrii : — 'mpărate, e un filosof aici,
Cu ştiinți prea minunate la orce vei sta să-i zici ;
El ne-a învățat la carte pe copiii noştri toți,
Şi am vrea să avem parte de el şi pentru nepoți ;
Pe dînsul, de vei, îl cheamă să-i vezi duhul cel înalt
Şi dă-i copilul în seamă fără să mai cauți alt.
Acest sfat dar ascultîndu-l, împăratul a trimis
Şi pe filosof chemîndu-l de față aşa i-a zis :
— Am auzit pentru tine că eşti om prea iscusit
Şi toți te vorbesc de bine, toți zic că eşti procopsit ;
D-aceea cu rîvnă mare te chem şi te rog şi eu
Cu asemenea urmare[1] să-nveți şi pe fiul meu ;
Şi văzînd că-ți pui silința mai curînd a izbuti,
Pe cît îmi va fi putința, şi eu îți voi răsplăti.
— Preaslăvite împărate, — filosoful i-a răspuns —
Toate sînt adevărate cîte de mine v-au spus,
Dar acum sînt bătrîn foarte, nu mai sînt tînăr c-atunci,
M-am apropiat de moarte, nu mai am gust să-nvăț prunci,
M-am dat acum pe odihnă, voi să trăiesc liniştit,
Să-mi petrec viața-n ticnă, că destul am obosit ;
Fug de zgomot, de nepace, singurătatea iubesc,
Slugă chiar să am nu-mi place, ca să nu mă necăjesc ;
Dar ca să nu calc cuvîntul şi hatîru[2]-mpărătesc,
Voiesc, de va vrea şi Sfîntul, pe cît poci să vă slujesc.
Trimiteți-l dar la mine, rog să nu fiu strămutat,
Că precum v-am spus, nu-mi vine să vi-l învăț la palat.
Împăratul zise : — Bine, fie şi aşa cum zici,
Să urmeze şi la tine, dacă nu te-mpaci aici ;
Dar însă îți dau de ştire nu cumva să-l necăjeşti,
Să-l bați, să-i dai dojenire, or la el să te răsteşti,

[1] Procedeu, fel de a face ceva.
[2] Favoarea.

Ci voi cu economie[1] învăţătură să-i dai,
Toat-a ta filosofie cu bine să i-o predai.
După ce-mpăratul zise către filosof astfel,
A doua zi îşi trimise şi pe fiul său la el.
Cum veni, îi dete carte, pe un scăunaş îl cinsti,
Şi îl puse la o parte, poruncindu-i a citi.
Nu apucă să-i arate, ş-îndată s-a pomenit
Că cîţiva inşi din cetate spre vederea-i au venit;
După ce ceva vorbiră, filosoful a voit
Ca cu ceia ce veniră să puie de gustărit
(Că pe atunci, cum să vede, cafea nu obicinuia,
După cum astăzi să crede că n-ar putea fără ea);
Şi neavînd să-i slujască vreun fecior sau argat,
Puse ca să-i posluşască[2] feciorul de împărat;
Îl îndreptă pe fereastră, dîndu-i în mînă un ban,
Zicîndu-i: — Na, ţine asta şi mergi colea la băcan
Să-ţi dea mezelicuri, pîine şi o carafă de vin,
Cusurul mi-l va da mîine, du-te şi mai curînd vin'.
Deci după ce le aduse masă, tacîmuri a pus,
Stolnic[3], paharnic le fuse, pînă mai către apus,
Că ei dacă s-apucară de vorbă şi de lung sfat,
De sluga lor îşi uitară că slujeşte nemîncat.
Şi auzindu-l că plînge la spatele lor de post,
Îi zise: — Vino de strînge ş-învaţă să nu fii prost;
Apoi mergi şi tu acasă să mănînci şi să prînzeşti,
Dar să nu spui că la masă te-am pus să ne posluşeşti.
Şi dimineaţă te scoală, ziua pîn' nu s-o-nălţa,
Să vii mai curînd la şcoală s-avem vreme d-a-nvăţa.
Plecînd copilul se duse cu plînsete, cu văitat,
Şi pe rînd mume-sii spuse cum l-a întrebuinţat.
Muma-sa mîinile-şi frînge, spusele lui ascultînd,
Merge la-mpăratul, plînge, bocindu-se şi strigînd:
— Vai de mine, împărate, alt dascăl n-ai mai găsit,

[1] Chibzuială, moderaţie.
[2] Slujească.
[3] Slujbaş care serveşte la masă.

De l-ai dat să-nveţe carte la un nebun şi lipsit[1] ?
Filosofu-n grab să vie, împăratul l-a chemat,
Şi l-a-ntrebat cu mînie de ce astfel s-a purtat.
— Împărate, ştiut fie — răspunse cel învăţat —
Că azi din filosofie o lecţie i-am predat ;
De aceea fiţi în pace, lăsaţi să-l învăţ cum ştiu,
Dacă voiţi şi vă place să aveţi înţelept fiu.
Se domoli împăratul şi îi zise : — Negreşit,
D-aceea-ţi dedei băiatul, ca să-l faci desăvîrşit.
Se făcu zahar amarul cu cele ce s-a mai zis,
Şi a doua zi şcolarul la şcoală fu iar trimis.
Filosoful priimindu-l iarăşi d-a citi l-a pus
Şi în casă încuindu-l la trebile lui s-a dus.
Prea mare fiind oraşul, abia s-a-ntors înserat
Şi găsi pe coconaşul plîngînd acasă-ncuiat.
— Ai, mergi de mănîncă pîine — îi zise — şi prost nu fii
Şi aibi în grije ca mîine de dimineaţă să vii.
Se duse iarăşi băiatul plîngînd ca-ntîi, cum am zis,
Aude şi împăratul că l-ar fi ţinut închis,
Se necăjeşte şi cheamă pe filosoful pe loc,
Îl întreabă să dea seamă de ce-şi bate de el joc.
El răspunse : — Să nu fie vrodată eu joc să-mi bat,
Ci azi din filosofie iar o lecţie i-am dat ;
Şi împărăţia-voastră nu mă socotiţi nerod,
Că filosofia noastră are osebit metod.
Se gîndeşte împăratul, ciudate lucruri îi par,
Şi zise către băiatul să meargă la şcoală iar.
A treia zi viind iară feciorul de împărat,
L-a luat şi pînă seara după sine l-a purtat ;
Pe unde avea să meargă, sta în loc ş-îl întreba :
— Ştii tu asta piaţă largă cum să numeşte, au ba ?
Cînd îi tăcea la-ntrebare, zicea : — Nu fii dobitoc,
Asta e piaţa cutare, asta e cutare loc.

[1] Prost.

Mai mergînd întreba : — Știi tu cum se cheamă acest pod ?
Cînd răspundea că nu știe, îi zicea : — Nu fii nerod,
Asta e podul cutare, asta e cutare han.
Colea șade un domn mare, iar dincoaci cutare ban [1].
Acestea zicînd intrară într-un loc care i-a spus
Și pe copilul la scară ca să-l aștepte l-a pus.
Unde filosoful iară să șază a trebuit,
Și tocma cam către seară ca să plece a ieșit ;
Bietul școlar, vai de dînsul, flămînd în frig așteptînd,
Îl găsi îngînînd plînsul, tremurînd și suspinînd.
După ce merse acasă, porunci către școlar,
Zicînd : — Mergi și tu la masă, dar vezi mîine să vii iar.
Cum se duse iar băiatul, plîngînd mume-sii a spus,
Auzind și împăratul, a trimis și l-a adus.
Îl întrebă ca să-i spuie de ce l-a purtat astfel.
El răspunse : — Alta nu e, decît lecții pentru el.
— Nu-ți poci lecția pricepe, — împăratul îi rosti —
Eu știu că omul începe întîi de la a citi.
— Și aceasta o să fie, — înțeleptul a răspuns —
Dar la o filosofie cititul nu e d-ajuns.
Am să-i predau și moralul cînd l-oi pune la citit
Și întîi materialul adunăm pentru vorbit.
Se muie iar împăratul cu cîte el i le-a zis
Ș-a patra zi pe băiatul la școală iar l-a trimis.
Deci cum sosi el la școală, dascălul ia o nuia
Și îi dă pe pielea goală vreo cîteva cu ea,
Zicînd : — Mai spui altă dată p-acasă cîte fac eu ?
Mai superi mumă și tată și să voiești răul meu ?
Aceste și alte dară zicînd cîte i-a plăcut,
I-a dat drumul către seară să se ducă și bătut.
Pîn-aci toate ca toate, împăratul le-a iertat,

[1] Cel mai mare rang de boierie în Țara Românească. Pann amestecă elementele orientale cu cele autohtone.

Acum să vedem ce poate mintea unui învăţat !
Că cum auzi-mpăratul de cele ce s-au urmat,
Că i-a şi bătut băiatul, cu totul s-a turburat,
Şi nici vru-n faţă să-i vie filosoful cel pîrît,
Ci porunci-n puşcărie să-l bage numaidecît,
Ca a doua zi să-l piarză judecîndu-l cu divan,
Să-l spînzure şi să-l arză [1] ca pe un vrăjmaş tiran.
Aşa a doua zi dară împăratul poruncind,
Ministrii se adunară ca să-l judece voind ;
Deci întrebă împăratul, uitîndu-se rău la el,
Zicînd : — Spune, căci [2] băiatul mi l-ai pedepsit astfel?
— Preaslăvite împărate, aste filosofii sînt,
Şi că sînt adevărate ascultaţi al meu cuvînt.
— Ce fel de filosofie, că tu chiar cum a venit
L-ai pus paharnic să-ţi fie şi stolnic de tîrguit ?
— Împărate, aşa este, eu nu o tăgăduiesc,
Dar i le-am făcut aceste vrînd ca să-l înţelepţesc,
Adică : cînd va ajunge mîine-poimîine-mpărat,
Masa să nu îndelunge, şezînd la chef nengrijat ;
Iar supuşii pe d-o parte flămînzi împrejur să stea
Ş-alţii pe d-altă parte împărăţia să-i ia.
— Bine, bine, aşa fie, — împăratul iar i-a zis —
A doua zi, spune-mi mie, de ce l-ai ţinut închis ?
— Ş-asta e filosofie, leţia proastă nu-mi e,
Cînd va fi-mpărat să ştie şi închisoarea cum e,
Iar nu pentr-un fir de aţă or d-altceva vinovat,
Să-l ţie pe toată viaţa în puşcărie băgat.
— Şi aceasta aşa fie, — împăratul a urmat —
De ce ca p-o slugă ţie a treia zi l-ai purtat ?
— Ş-aceasta e filosofie, căci prin oraş l-am purtat
Şi poduri ş-alte să ştie i-am spus şi i-am arătat,
Iar nu dacă să va face mîine-poimîine-mpărat

---

[1] În ediţia a doua se citeşte *piarză,* fără sens. Corectarea s-a făcut după prima ediţie.
[2] De ce.

De orcare cum îi place să fie de nas purtat.
— Bine, bine, ș-asta lasă, — împăratul zise iar —
Într-atît de mult nu-mi pasă, fie cum zici, n-am habar ;
În sfîrșit dar spune-mi mie de ce pricină să-l bați ?
— Ș-asta e filosofie ce trebuie la-mpărați,
Ca nu cum îi este vrerea pe vinovați a-i munci,
Să știe ce e durerea, puține a porunci,
Iar nu ca la jucărele să strige : dați și iar dați,
Că „cinci sute de nuiele lesne în spate la alți".
— Lasă ș-asta la o parte, — împăratul iar a zis —
Dar n-o să-l înveți la carte, prin urmare și la scris ?
— Anevoie, împărate, că prea mult e rîzgăiat,
El de vorbă nu se bate, ține ce a apucat ;
Dea cerul să aveți parte de fiul-vă cel iubit,
Dar eu mai lesne-nvăț carte pe un urs nenărăvit.
Se turbură împăratul auzind acest cuvînt
Și răcni-ncît tot palatul s-a clătit pîn' la pămînt,
Zicînd : — Auziți necinste ! Vedeți în rîs cum mă ia ?
Să cade așa cuvinte să zică-naintea mea ?
Să-ntoarce către el iară și îi dă acest răspuns :
— De vreme ce tu zici dară că mai lesne-nveți un urs,
Să înveți, iar de nu, moarte, aceasta îți hotăresc !
Zise el : — Bucuros foarte, v-am spus că eu priimesc ;
Dați-mi un urs, dar nu mare, ci să fie mititel,
Ș-în trei luni cu-ncredințare vă dau examen cu el.
După ce aceasta zise, împăratul hotărît
Pentr-un ursuleț trimise ș-au adus numaidecît ;
Cu soroc, cu legătură deteră pe dobitoc
La a cărții-nvățătură, și-el îl priimi pe loc.
Acasă dacă îl duse, cumpără piei de cizmar
Și să facă carte puse pentru nuoul său școlar.
Făcînd aceasta, aduce, bagă fleici prin foi de rînd
Ș-îi dă ursului să-mbuce foaie cu foaie-ntorcînd.
Ursul, cum e din natură, fleica cînd vrea să o ia,
Ca, cînd ar citi din gură căuta și mormăia.
Mîncarea lui totdauna din acea carte fiind,

Nici nu împlinise luna ş-îl vedeai mereu citind.
Orcînd flămînzea, de voie cartea în mînă luînd,
Prefira foaie cu foaie şi mormăia, fleici cătînd.
Aşadar viind sorocul ursul examen să dea,
Se rîndui ziua, locul, şi toţi adunaţi şedea.
Iată şi dascălul dară cu şcolarul său cel mic,
Cărui trei zile de vară nu îi dedese mertic [1]
Şi din acea adunare la nimeni nu se uita,
Decît la orce mişcare la dascălul său căta.
Împăratul cu mirare la ursuleţ tot privind
Aştepta cu nerăbdare ca să-l vază şi citind.
Şi pravila-mpărătească avînd pe masă aci,
Ca să-l puie să citească dascălului porunci.
Ursul pravila cum vede, că e cea cu fleici gîndind,
Ca un flămînd se repede, o ia-n mîini nezăbovind,
O deschide şi apucă să mormăiască în loc,
Negăsind nimic de bucă [2], întoarce foi într-alt loc.
Stă, mormăieşte în carte, nu găseşte iar mertic,
Întoarce ş-în altă parte, şi iar nimic şi nimic.
Răsuna de rîs palatul d-acest şcolar curios
Şi îi zise împăratul : — Îl văz, citeşte frumos,
Dar nu putem înţelege zisele lui nicidecum,
În ce limbă ş-în ce lege ne citeşte el acum ?
— În limba lui, împărate, — zise dascălul grăind —
Cum scrie aci curate le tălmăceşte citind.
Atunci zîmbind împăratul necazul ş-a răsipit
Şi iertînd pe vinovatul cu daruri l-a slobozit.

Care va să zică :
Mult mai lesne se învaţă un dobitoc simţitor,
Decît să ia de povaţă un neînţelegător.

---

[1] Porţie, raţie.
[2] Demîncare, de-ale gurii.

După proverbul turcesc :
Annaiana bir sivrisinec sazdîr.
Annamaiana daul, zurna azdîr.
Adică :
Celuia ce înţelege ţînţaru-i e trîmbiţar,
Iar c lui ce nu-nţelege, tobe, surle-s în zadar.

DESPRE ÎNVĂŢĂTURA IARĂŞI

Orce fel de meserie
Nu e rău omul să ştie.
    Şi
Meşteşugul vreme cere,
Nu să-nvaţă din vedere.
    Iar la alte,
Pe tot omul în viaţă
Patimile îl învaţă.
    De aceea mulţi zic:
De multe în lume am dat
Şi tot nu m-am învăţat.
    Dar
Cine a mîncat papară
Ştie dulce-i or amară.
    Iar cel ce
Lapte fiert l-a opărit,
Suflă ş-în cel covăsit.
    Că
Cît să-ţi ascuţi glasul gurii,
N-ai ce să-i mai faci naturii.
    Cum a zis una:
Ştiam să cos eu odată,
Cînd eram la mama fată,
Că mama acu-mpungea
Şi mîna mea îl trăgea.

Alt prost a zis iară :
Asta moş Ion o ştie,
Pe el să-l chemăm să vie,
C-a fost o dată la mori
Şi în tîrg de două ori.
Dar nu trebuie să rîdem, că
Dumnezeu cum i-a plăcut
Şi buni şi rău a făcut.

Olarii dintr-un pămînt,
Ce tot un fel îl frămînt,
Fac şi ulcior şi alt vas,
Tot un fel pe roată tras.

Să nu rîzi de oameni sluţi,
De orbi, de şchiopi şi de muţi,
Ci cînd vezi aşa calici,
„Doamne fereşte“ să zici.
În sfîrşit,
La orce învăţătură,
Nu grăbi peste măsură.
Că
Cu vreme şi cu încetul
Să face tare oţetul.
Precum e o vorbă :
Lucrul bun care îţi place,
Nu-ntrebi în cît timp să face.

POVESTEA VORBII

Odată-n Constantinopoli un tînăr vîrstnic, voinic,
Vrînd un meşteşug să-nveţe, s-a şi băgat ucenic
La un meşter de liulele, a pus soroc, s-a tocmit
În trei ani să-l scoaţă calfă, învăţat desăvîrşit.
Deci puindu-l să lucreze, pămîntul a frămînta,

Liulele-n tipar să puie, şi la cîte-i arăta,
În două-trei luni de zile, învăţînd, orce făcea,
Decît nu îi arătase şi în ce chip se cocea;
Tînărul, văzînd că poate întru toate a lucra,
Începu să se gîndească ş-în căinţă a intra,
Şi înşelat să se ţie că în trei ani s-a băgat,
Că el în prea scurtă vreme meşteşugul l-a-nvăţat;
Dar ca să se-ncredinţeze mai bine-n părerea sa,
Ar fi vrut şi să le coacă, dar stăpînul nu-l lăsa;
Aşa păzi-ntr-o zi vreme[1], cînd era stăpînul dus,
Şi vro cîteva liulele să coacă-n coptor a pus.
Dar cînd se uită şi vede că toate s-au fost crăpat,
Neştiind ce e pricina tot s-a gîndit, s-a mirat,
Se mai încercă să coacă încă vreo şapte-opt
Şi cunoscu c-alt nu este, ci meşteşugul în copt.
Ce să facă? Neştiind el, se împacă d-acest gînd,
Şi cu munca, cu răbdarea, anul cel dintîi trecînd,
A păzit într-o zi vreme ş-a zis stăpînului său:
— Jupîne, să-ţi spui o vorbă, dar nu voi să-ţi pară rău:
Iacă s-a împlinit anul de cînd slujesc ucenic
Şi încă să coc liulele nu mi-ai arătat nimic.
— Fătul meu! — stăpînul zise — doi ani sînt pîn' la soroc
Şi cînd va rămînea unul, ţ-oi arăta cum se coc.
Ucenicul iar începe a lucra ca un supus,
Şi stăpînul iar le coace p-ascuns, cum am zis mai sus.
Al doilea an plineşte, şi ucenicul văzînd
Că gînd n-are să-i arate, îi vorbi iarăşi, zicînd:
— Jupîne, doi ani trecură, mai am un pîn' la soroc,
Arată-mi încai acuma cum trebuie să le coc!
— Fătul meu! — el îi răspunse — n-o să rămîi nenvăţat,

[1] Aştepta momentul potrivit, pîndi ocazia.

L-a mea purtare de grije să fii bine-ncredinţat,
Cînd vor rămînea acuma şase luni pîn' la soroc,
Să-mi aduci atunci aminte să-ţi arăt şi cum să coc.
Şezînd încă ucenicul, cele şase luni trecînd,
Şi găsind cu prilej vreme aminte i-au şi adus,
Zicîndu-i : — Jupîne, iacă şase luni mai am să şez,
Doi ani jumătate tocma trecură de cînd lucrez,
Şi nu ştiu pînă acuma liulelele cum se coc,
Care, precum mi să pare, o să mă laşi dobitoc.
— Fătul meu ! — stăpînul zise — lasă, grija o am eu,
Nu rămîi prost, cum îţi pare, cînd eşti ucenic al meu,
Ci vezi să-mi aduci aminte la trei luni pîn' la soroc,
Ş-îţi voi arăta atuncea liulelele cum se coc.
Bietul ucenic acuma şedea şi se tot gîndea
Că în aşa scurtă vreme ce ştiinţă o să-i dea ;
Astfel slujind trei luni încă : — Jupîne, — îi zise iar —
Trei luni am pîn' la calfie, învaţă-mă acum dar.
— Fătul meu ! — el îi răspunse — crez că tu te îndoieşti,
Şi d-aceea tot într-una ca să-ţi arăt te grăbeşti,
Dar pe cinstea mea te-ncrede c-o să te-nvăţ negreşit
Cînd va rămînea o lună pîn' la sorocul numit.
Slujind el două luni încă şi o lună rămîind
Şi iar ca şi pîn-acuma vreme cu prilej găsind,
Îi zise : — Jupîne, iacă, nu mai ai acum cuvînt,
Pîn' la sorocul meu numai o lună de zile sînt.
— Acuma — el îi răspunse — tot mai ai să te supui,
Cînd va fi o săptămînă pănă la soroc să-mi spui.
Peste trei săptămîni iarăşi ucenicul său veni
Ş-îi zise : o săptămînă are pîn-i s-o-mplini.
Iar stăpînul său îi zise : — Chiar în ziua de soroc
Să vii să-mi aduci aminte să dăm coptorului foc,
Şi atunci şezînd cu tine o să-ţi arăt negreşit,
Ca-ntr-această meserie să te faci desăvîrşit.
Răbdă ucenicul iarăşi, o zi pînă a rămas,
Ş-îi zise : — Jupîne, iacă, mi-e sorocu-ntr-acest ceas.

— Prea bine, — el îi răspunse — hai dar, lîngă mine şezi
Şi să faci şi tu întocma după cum cu ochii vezi.
Astfel cu dînsu-mpreună la coptor cum se afla,
Începu-n liulea-nlăuntru pe două părţi a sufla,
Şi suflîndu-o îndată o băga şi în coptor,
De rînd una după alta, făcînd astfel tutulor ;
Şi le scotea sănătoase, fără a crăpa cumva,
Care văzînd ucenicul începu a-l întreba,
Zicîndu-i : — Bine, jupîne, numai pentru un suflat
Am slujit eu trei ani ţie şi tot mereu ţ-am lucrat ?
— Aşa, fătul meu ! — el zise — a sufla, puf ! nu e greu,
Dar astfel mă învăţară, astfel te învăţ şi eu ;
La orcare meserie e cîte un secret mic,
Care cine nu-l învaţă, lucrul lui e de nimic ;
Mulţi, numai văzînd cu ochii la un meşteşug lucrînd,
Nu să supun să-l înveţe, în părerea lor zicînd :
„Asta este lucru lesne, în scurt timp l-am învăţat,
De ce să slujesc cu anii, să muncesc ca un argat ?"
Dar la asemenea oameni, ce să fac singuri dibaci,
Nu le dau nume de meşteri, ci le zic proşti şi cîrpaci :
Că lucru lor totdauna este ca de ucenic,
Şi prin urmare şi preţul e decît la toţi mai mic.

DESPRE VIRTUTE (FAPTĂ BUNĂ)

Fă bine, ş-îl aruncă-n drum.
Că
A face bine e totdauna mai bine decît a face rău.

Binele, zic, nu să face
Numai la cine îţi place,
Ci binele este bine
Să-l faci la fieştecine.
Chiar şi
La cel ce te duşmăneşte,
Tu cu bine-i răsplăteşte.
Că
De te latră vreun cîine,
Astupă-i gura cu pîine.
Ştiind că
Orce la voile tale
Cu răul nu-l scoţi la cale.
Iar
Binele pe om îl scapă
Cu vreme de foc şi apă.
Dar vei zice :
Să ne luăm după lume.
Şi
Ce o face lumea să facem şi noi.
Însă
Ce avem cu lumea ? Lumea ca lumea, şi noi ca noi.

Alţii dacă ş-o scoate ochii, şi noi nu o să scoatem.
Alţii de o da în gîrlă, şi noi nu o să ne-necăm.
Fiecine ce face, pentru el este.
Cum îşi va aşterne, aşa va dormi.
Cum îşi va găti, aşa va prînzi.
Nu trebuie să imităm decît p-acei ce-i vedem făcînd bine.
Că
Setosul bea apă din orce lac
Mulţi zic că
Răul cu rău să goneşte
Şi
Fă-i rău, că te pomeneşte.
Dar
Cît e cerul departe de la pămînt.
Atîta n-are
Asemănare.
Pentru că
Omul la rău aleargă cu armăsarul şi la bine merge cu carul.
Răul lesne îl face omul, dar binele anevoie.
Şi
Cu vreme toate să fac bune.
Numai
Vremea ce a trecut nu se mai întoarce.
Dar
Binele ce-l faci la oarecine
Ţi-l întoarce vremea care vine.
Vei auzi numai :
Vine binele ca albinele.
Şi apoi
Bine, bine peste bine,
Cînd vine e tot mai bine.
Că
Cine face bine, bine găseşte,

Cine face rău, rău-l însoţeşte.
Însă
Totdauna fapta bună
Este tutulor cunună.
Căci
Fapta bună în viaţă
La norocire înalţă.
Şi
Faptele bune în lume
Îţi las nemuritor nume.

POVESTEA VORBII

Bogăţia, Desfătarea, Virtutea şi Sănătatea
Disputîndu-se-ntre ele simplu, că cui a da-ntîietatea,
Descriind şi una ş-alta bunul său şi fericirea
Ce din parte-şi totdauna varsă către omenirea,
Şi mîndrită fiecare îşi găsea şieşi dreptate,
Că în adevăr ea este, şi cerea întîietate.
Într-această a lor luptă în cuvinte nepătrunse
Ardicîndu-se Virtutea către dînsele răspunse:
— De voiţi cu mulţămire dreptul să se înţeleagă,
Aideţi la zei şi la oameni, lor să cerem să aleagă,
Şi a căruia problemă [1] li să va părea mai bună,
Ei să-i dăm ast măr de aur şi a premiei cunună.
Şi alegerea aceasta mai perfectă a se face
Va fi timpul d-adunanţă luptelor olimbiace.
Sfătuirea dar Virtuţii s-a părut prea de minune,
Fiecare sperînd mărul, bunul cum îşi va expune.
Deci cînd fu-n Olimb [2] mulţime de popoare adunate,
Alergară fiecare ca să ceară-ntîietate.

---

[1] Sensul pe care îl dă Pann cuvîntului e greu de precizat; pare să însemne „cauză" sau „însuşire".

[2] Confuzie, destul de frecventă, între muntele Olimp şi oraşul Olimpia, sediul olimpiadelor.

Ș-începu-ntîi Bogăția să exprime într-aceste
Că nemărginitul bine numai ea în lume este,
Pentru că e dătătoare de orșice fericire,
Desmierdării și a Famei[1] și orcării norocire;
Fără dînsa orșicine pre pămînt să tirănește[2],
Ticălos[3] viază[4]-n lume și cumplit se chinuiește;
— Mărul dar de aur mie — le zice — mi să cuvine,
De să caută rezonul[5] și dreptatea de să ține.
Alergă-n loc Desfătarea și răspunse-n grab cu stimă
Că-n nedrept va Bogăția să ia numele de primă:
— Căci pre dînsa fiecare, dupre cum și știți prea bine,
O trimite prin tot locul să-mă caute pre mine;
Eu dar în comunitate sînt dorința cea cendrală
Și că-mi este ea servicea[6] nu e nici o îndoială.
Pre pămînt viețuitorii ce bun-simt numai cu tine?
Alt decît amărîciune gust cîndva ei făr' de mine?
Fericirea omenirei nu stă în multă avere,
Ci în ceea ce desmiardă sufletele în plăcere;
De n-aș mici eu în oameni durerile cele rele,
N-ar mai suferi cu anii a răbda necazuri grele.
Unde însă eu m-apropii, izgonesc ticăloșia,
Depărtez durerea-ndată și aduc voioșia;
Eu sînt dar tot bunu-n lume îndeobște la orcare,
Eu sînt dulcea mîngîiere celui mic și celui mare;
Prin urmare dar și mărul alta să-l ia nu să poate,
Căci eu covîrșesc cu bunul pre acestelalte toate.
Cu asemenea cuvinte începu și Sănătatea
Că prin ale lor probleme n-au drept să ia-ntîietatea.
Pentru că nici Bogăția, nici Desfătarea, cum spune,

[1] Faimei, gloriei.
[2] Suferă, se chinuiește.
[3] Nenorocit.
[4] Trăiește.
[5] Rațiunea.
[6] Slujitoarea (sensul e nesigur).

Nu pot cu nemărginire s-aibă toate cele bune :
— Că de n-aş fi eu în oameni, ar fi toţi cu neputinţă,
N-ar da folos Bogăţia, nici ar fi de trebuinţă,
Şi nici Desfătarea poate să stea pre pămînt vrodată
Dacă nu voi fi cu dînsa împreună totdodată.
Cînd pe pat cineva zace în dureri şi chinuire,
Cine va putea să-i fie singura lui fericire ?
Bogăţia o să strige ? Desfătarea o să cheme ?
Or pă mine, Sănătatea, mă cere în acea vreme ?
Cel bogat fără de mine nici o simţiciune n-are,
Nici la vreo desfătare poate s-aibă aplecare,
Căci atuncea mintea, trupul sînt în nelucrare toate
Şi să aibă mulţămire fără mine nu să poate.
Împăraţii, generalii, c-o zicere şi ostaşii
Fără min-ar fi fiinţe ce nu pot a-şi mişca paşii.
Iar de aş lipsi cu totul în natură şi în nume
Atunci fără îndoială n-ar fi pre pămînt nici lume.
Eu îmbărbătez pre omul, eu dau coraj, vitejie,
Eu aduc puteri în suflet, eu dau trupului tărie,
Şi cînd sînt în judecata celui ce mă preţuieşte,
Făr-avere, desfătarea în natură o găseşte.
Socotesc dar că în lume eu întîi sînt trebuită,
Bătrînimei, tinerimei fără tagă sînt dorită.
Eu sînt bogăţia lumii, eu sînt tot bunul vieţii,
Eu sînt dulcea desfătare şi cununa frumuseţii.
Bogăţia numa-n sine este moartă întru toate,
Desfătarea înaintea-mi nici cît fir de păr nu poate.
D-aceea ca una ce sînt eu nemărginitul bine,
Darul şi întîietatea să le am mi să cuvine.
Deci c-o manieră sfîntă stînd Virtutea înainte
Începu să-şi spuie dreptul făr-a se lungi-n cuvinte,
Zicînd cum că : — Bogăţia, Desfătarea, Sănătatea
Deşi dup-a lor părere singure-şi găsesc dreptatea
Şi deşi fieştecare are şi de baz cuvinte[1],

[1] Motive, argumente.

Dar însă ale lor bunuri sînt pămîntești, iar nu sfinte ;
Nu că nu sînt și aceste de la Dumnezeu tot date,
Ci de n-oi fi eu cu ele, sînt de lume defăimate.
Eu sînt bunul provedinții, eu sacrific [1] p-omu-n lume,
Eu fac s-aibă muritorii pre pămînt glorios nume,
Eu sînt liniștea vieții, eu sînt calea mîntuinții,
Eu sînt pacea, eu sînt bunul, eu sînt cîrma conștiinții ;
Unde nu mă au pe mine, acolo amerinț rele,
Vin peiri, stricăciuni, patimi ș-alte mari greșeli cu ele ;
Eu sînt baz zeieștii lege, dau bun nume omenirei,
Eu sînt povața în lume către drumul fericirei ;
Bogăția, Desfătarea, Sănătatea, fără mine
Toate-n lume omenirei sînt de sinele rușine,
Și nu numai sînt rușine cînd lipsesc eu dintru ele,
Ci sînt și supuse toate pre pămînt la multe rele.
Și d-aceea cîți în lume au fericea astor trele
Tremur, să turbur adesea dacă nu sînt eu cu ele.
Așadar mărul de aur și titlul de-ntîietate
Mintea-nțelepciunei voastre să-l dea cui are dreptate.
Atuncii zeii ș-adunanța oamenilor să întreamă [2]
Și cuvintele Virtuții le iau în băgări de seamă,
Văzînd și cu osebire manierile ei toate,
Cu sfat de obște-mpreună se înalță glasuri gloate,
Strig dodată că Virtuții să cuvine cu dreptate
Să ia darul și cununa și titlul de-ntîietate,
Ș-așa cu sfatul de obște, după hotărîrea dată,
Dîndu-i mărul cel de aur, fu Virtutea întronată.

*

Nimica dară pe omul nu-l poate-nălța în treaptă
Decît singură Virtutea, prin alegerea cea dreaptă ;
Că ea de comunitate se sacrifică în lume,

---

[1] Sfințesc.
[2] Se pregătesc.

Ea şi după moarte lasă memorabilul său nume.
Ferice d-acela care ştie să o-mbrăţişeze,
Şi va putea după dînsa paşii să şi-i îndrepteze,
Că este ca diamantul, care ş-în gunoi de cade,
Tot îi zice piatră scumpă şi preţu-i de loc nu scade.

DESPRE VIŢIURI SAU FAPTE RELE ŞI HOŢII

Piatra care nu e bună
Rău macină totdauna.
Şi
Omul cel nărăvit rău
Tot la rău e gîndul său.
Însă
Cine face tot la rele,
El nu scapă de belele.
Zisa ţiganului :
Tot la noi în şatră
Bate vînt şi piatră.
Că
Pe muieri cunoşti din rochi
Şi pe hoţii după ochi.
Povestea ăluia :
— Vulpe, de ce-ţi sînt ochii roşii ? — Unde mă uit tot la soare.
— Dar coada de ce-ţi zvîcneşte ? — Că ia, colea dintr-o cursă, abia scăpai nezmulsă.
Vulpea căzînd în cursă, ca să-şi scape pielea ş-a ros coada cu dinţii, zicînd : aşa e la moadă, ca să umble fără coadă.

Că
Omul rău, ca toţi să-l vază,
Dumnezeu îl însemnează.

Şi
Carele a furat stupul,
Deşi ş-a scuturat trupul,
Dar albina din căciulă
E de dovadă destulă.
Hoţul
La intrat lesne pîşi,
Dar nu ştiu cum va ieşi.
Că
Cine nu caută găseşte pe dracu ; dar cine-l caută ?
Dacă el
Umblă după secerat
Pe unde n-a semănat.
Şi
Adună unde n-a răsipit.
Dar nu se sfinţeşte [1].
Că
Îi scurtează ghearele lungi.
Şi
Îl bagă la umbră (în temniţă).
Pentru că
Oile grămadă merg,
Iar caprele se aleg.
Şi
Malura [2] din grîu s-alege la rîu.
Şi
Cei ce multe garduri sar
O să dea cu c...-n par.
Vine vremea să-i zică :
Tot boul mi l-a belit
Şi la coad-a ostenit.
Şi
Tot boul mi l-a mîncat

[1] Nu reuşeşte.
[2] Ciupercă parazită a grîului ; aici poate cu sens de neghină sau sămînţă a neghinei.

Şi la coadă s-a-necat.
    Şi
I s-a dus pe gît cu noduri.
    Că,
Cînd cu gîndul nu gîndeşte,
Îl prinde ş-îl ciomăgeşte.
    Şi
După ce îl face cam scăpat din mînă,
Parcă e cotoiul bătut la zmîntînă.
    Strigînd :
Dă-i ! mai bune ! dă-i de-l lasă ! dă-i şi pentru mine,
Că şi mie mi-a mîncat o oală cu unt.
    Şi după ce-l bat, mai zic :
A scăpat scurt de coadă.
A scăpat ca din gura lupului.
A scăpat ca cîinele de lanţ.
L-a tuns bine, cum să cuvine.
    De aceea,
Mai bine să mori de foame decît să iei pîinea săracului.
    Şi
Mai bine puţin cu dreptate
Decît mult cu strîmbătate.
    De eşti sărac,
Bate şi ţi să va deschide, cere şi ţi să va da, caută şi vei afla. (Sf. Evang. [1])
    De eşti neputincios,
Mai bine să ceri decît să furi,
Că cerşetorii să miluiesc,
Iar hoţii se pedepsesc.
    Ş-apoi
Hoţul este numai cu un păcat
Şi păgubaşul c-o mie-ncărcat.

---

[1] Citat din memorie după *Evanghelia* lui Matei, VII, 7, sau Luca, XI, 9.

Căci
Pînă nu apuci pe cel drept, cel strîmb nu iese.
Caprele dau la băşini şi oile pat ruşini.
Unul face ş-altul trage.
Însă
Dreptul de auzul[1] rău nu să teme. (Psalm. David.)
Că
Dreptatea totdauna ca untdelemnul pluteşte dasupra apei
Deşi
Acel cu pricină şade-n odihnă
Şi cel fără vină plînge şi suspină.
Iar
Hoţul fură şi jură.
Că
E drept ca lumînarea.
Dar
E drept ca funia-n traistă.
Ca ţiganul cînd jură:
Să-i sară iapa cui a văzut ochii.
Şi
Minciuna o are ca în palmă
Este procopsit la rele.
Ca
Cîrpaciul cu cureaua de gît,
Îi pune pingeaua numaidecît.
Şi
Ca olarul oalele cînd face
Pune mînuşa[2] unde îi place.
Pentru că
Muma celui omorît doarme, iar ucigaşul priveghează.
De aceea zice:
Prinde hoţul cînd îţi vine,

[1] Faimă, renume, reputaţie.
[2] Mînerul, toarta.

Pîn' nu te prinde el pe tine.
Că
Prilejul face pe toţi
Ca să fie hoţii hoţi.
El
Ardică lucrul în sus,
Care nu e de el pus.
Şi
Hoţul zice c-a glumit
Cînd vede că l-a zărit.
Dar
Vremea descopere toate
Şi pe hoţ de faţă scoate.
Că
Nu să poate nicidecum
Cînd frigi să nu iasă fum.
Însă
Cine e cu mînă lungă
Pierde şi ce are-n pungă.
Căci
Hoţul de unul se prinde
Şi de o mie se-ntinde.
Ş-apoi
Plăteşte cu pielea, ca lupul.
Îi pune-n saremură trupul.
Că
Altuia pînă nu face,
Nici lui altul nu i-o face.
Întrebare şi răspuns :
— De ce-l trînteşte de chică ?
— L-a prins cu ocaua mică.
Că
Nu se părăsea de rele,
Dar l-a cam strîns în curele.
Şi
Dulce i-a fost la mîncare,

Dar acre la scărpinare.
    Făcătorul de rele
Cînd cu gîndul nu visează
El în cursă o să cază,
Şi atuncea îl pisează,
Şi potecile-i scurtează.
    Pentru că
Dracul care îl învaţă
Îi dă faptele de faţă.

POVESTEA VORBII

Spun bătrînii de cînd vacul
Că trei lucruri poartă dracul:
Sulă, ipîngea [1] şi toabă,
Cu care el dă de gloabă [2],
Cu sula îl îmboldeşte
Şi: — Fă! fă! — îi porunceşte —
Că eu, să nu paţi beleaua,
Te-nvelesc cu ipîngeaua.
Ş-aşa dacă-l săvîrşeşte
Şi el dacă-l înveleşte,
Începe atunci îndată
Toaba în sobor [3] s-o bată,
Cum şi cu-naltă strigare
Zice: — Veniţi, mic şi mare,
Şi vedeţi ce stătu dracul
Să-nveţe p-acest, săracul.

[1] Pătură.
[2] *Dă de gloabă* — duce la pierzanie (sens nesigur).
[3] Adunare.

DESPRE STĂPÎN ŞI SUPUS

Pe cel cu putere multă
Te supune ş-îl ascultă ;
Iar pe micu-ţi stăpîneşte
Legea cum îţi porunceşte.

Pînă cînd[1] eşti năcovală,
Rabdă, sufere loveală,
Iar cît eşti ciocan, loveşte.

Fii tată celor buni şi bici celor răi.

Laptele pînă nu-l baţi,
Zmîntînă nu poţi să scoţi.
    Căci
Nu se poate cu burete
Să baţi piron în părete.
    De aceea
Să fii bun şi blînd la toate,
Dar pînă unde să poate.

Decît toată vara cioară,
Mai bine-o zi şoim în vară.

Vulturul stă-n loc, veghează,
Dar el muşte nu vînează.

---

[1] Cît timp.

Că
Alţi ochi are vulturul
Ş-alţi ochi are fluturul.
Şi
Orcînd peştele cel mare
Pe cel mic în burtă-l are.

Toată jigania-şi are
Pe lupul ei (spre mîncare).

Cum are naş copilaşul,
Aşa are naş şi naşul.
Şi
Cum are slugă jupînul,
Îşi are şi el stăpînul.

Pe ciobanul fără cîine,
Lupii-l lasă fără pîine.

Unde nu e cap (sau vodă),
Acolo e vai de coadă !

Unde nu este pisică,
Şoarecii vătaf [1] ardică.

Moartea pisicilor,
Bucuria şoarecilor.

Schimbarea domnilor,
Bucuria nebunilor.

POVESTEA VORBII

Spun că-n vremea păgîniei ar fi fost un împărat
De carele toţi creştinii se plîngeau neîncetat,

---

[1] Comandant.

Că pe lîngă celelalte rele şi cumplite munci,
Dedese ş-în tot ţinutul foarte straşnice porunci
Cum că, cînd vor vrea să-ngroape creştinii pe ai lor
morţi,
Peste gard tot să-i pornească şi să nu-i scoaţă pe porţi;
Pentru care toţi cu totul înălţînd glasuri, striga,
Dumnezeu să le dea altul totdauna să ruga.
Împăratul dar acela cu întîmplare murind,
Se bucura fiecare, lui Dumnezeu mulţămind.
Prin urmare s-a pus altul, dar el fuse şi mai rău,
Că a pus la toţi creştinii prin porunca lui alt frău,
Că pe morţii lor de obşte, cînd îi vor duce la gropi,
Tot peste gard iar să-i scoaţă, dar să nu-i ducă cu popi.
Începură iar cu toţii la rugăciune mereu
Ca să se-ndure să-i scape şi d-acesta Dumnezeu.
Peste cîţiva ani, ca omul, murind ş-acest împărat
Şi că au scăpat de dînsul mari şi mici s-au bucurat;
Cum se puse altu-n locu-i porni şi el a-i munci
Şi pentru îngropăciunea morţilor iar porunci,
Că pe lîngă celelalte ce pîn-aci s-au urmat
Să se facă şi aceasta, care s-a şi publicat,
Că, adică, ei pe morţii să nu-i scoaţă nici pe uşi,
Ci să-i tragă pe ferestre, iar nu ca pînă acuşi.
Astfel urmînd ei o vreme, li să părea prea cu greu,
Asupra-i striga blesteme şi ruga pe Dumnezeu
Ca să se milostivească şi d-acesta a-i scăpa,
Şi după cum se cuvine pe morţi a ş-îi îngropa.
Dup-o suferinţă lungă murind ş-acest împărat,
Toţi sălta de bucurie, că şi de el a scăpat;
Dar îndată cum se puse în locul lui fiul său
Începură să se vaite şi să plîngă şi mai rău,
Văzînd că legi şi mai aspre pentru răposaţi a pus,
Să nu-i scoaţă pe ferestri, ci pe coş să-i tragă-n sus,
Cum şi la mormînt să-i ducă cu picioarele-napoi
Şi cu capul înainte, iar de nu, cad în nevoi.
O asemenea poruncă cînd acum au auzit

S-au spăimîntat toți cu totul și prea mult s-au îngrozit ;
Văzînd că mereu le vine dintr-un rău altul mai greu,
Cunoscură că aceasta le e de la Dumnezeu,
Pentru ale lor păcate vrînd a-i pedepsi asfel
Ș-începură c-umilință să se roage pentru el :
„Doamne, ține pe-mpăratul ani mai mulți a viețui !
Nu ne mai da altul, Sfinte, ș-alt său a orîndui,
Ci după faptele noastre cu aste plătiți să fim,
Dacă n-am știut, stăpîne, cu ceilalți să-ți mulțămim !"

Prin urmare :
Au făcut ochii cît boul, dar tîrziu.

N-a știut ca să mulțămească lui Dumnezeu.
Totdauna trebuie omul să zică :
Mulțumim lui Dumnezeu
Și de bine și de rău.

Orce ne dă Dumnezeu, toate sînt bune.
Că,
Taina lui Dumnezeu nimenea nu o știe.
Noi
Nu știm ce cerem de la Dumnezeu.
Căci
Bolnavul multe zice, dar doftorul ce știe face.
Pentru că
Rugăciunea rău făcută
Niciodată nu ajută,
Ci cuvinte mai puține și zise cum să cuvine.
Cum a zis țiganul :
Doamne, știi tu ce gîndesc
Și nu mă mai țigănesc.
Nu e zisă bine, căci
Omul gîndește rele și bune.

Gîndul omului e iad
Şi un adînc fără vad.
Şi aşa
N-are nici coadă nici căpătîi.
Ci la orice rău,
Omul să zică în gîndul său :
Doamne fereşte de mai rău !

POVESTEA VORBII

Doi inşi făcători de rele
Căzînd supt judecăţi grele
Şi dîndu-i din închisoare
Să-i puie-n spînzurătoare,
Cînd mergea cu pază bună
În acel drum împreună,
Unu-ncepu să ofteze
Şi moartea să-şi obideze,
Zicînd : — Of ! of ! ce păcate !
Ce soartă am avut, frate !
Cellalt zise către dînsul :
— Nici un folos nu dă plînsul,
Ci cerului mulţămeşte
Şi stînd zi : Doamne fereşte
De alt rău, dintr-ăst mai mare ;
Iar acum, frate, răbdare.
El oftînd îi zise iară :
— Frate, vezi moartea amară,
Ţi s-a citit hotărîtu-ţi,
Vezi şi funia de gîtu-ţi,
Ş-apoi nu ştiu cum îţi pare,
De zici de alt rău mai mare !
Abia săvîrşi cuvîntul,
Şi iată unul ca vîntul
Venea după ei călare
Şi striga în gură mare :

— Stați, nu grăbiți omorîrea,
Că s-a schimbat hotărîrea ;
Acum s-a găsit cu cale
De la pașa și agale[1],
Spînzurați să nu-i răpuneți,
Ci de vii în țepi să-i puneți.
Atunci vinovatul care
Nu gîndea l-alt rău mai mare,
Auzind această veste,
Zise : — Adevărat este
Că la cîte pate omul,
Să nu mînie pre Domnul,
Ci să zică în gîndul său :
„Doamne ferește de mai rău."

În sfîrșit, cum zice un înțelept :
Omul este pilda slăbiciunii, jefuirea vremii, jucăria norocului, icoana nestatorniciei, cumpăna zavistii și a primejdiilor.

---

[1] *Agă* — rang ofițeresc în armata turcească.

DESPRE STĂPÎN ŞI SUPUS LA NEGOŢ

Copaciul cînd înfrunzeşte
Pe mai mulţi supt el umbreşte.
    Asemenea şi
Un stăpîn avut, cînd are,
La mai mulţi dă de mîncare.
    Precum vedem că
Tatăl zece fii hrăneşte
Şi le împlineşte toate,
Dar pe el (de sărăceşte)
Un fiu a-l hrăni nu poate.
    Căci
Copaciul, cînd să sfăramă,
Şi p-alţi mici cu el dăramă.

Mulţi copaci de mare vînt
Se văd trîntiţi la pămînt.

Anevoie s-a-nălţat,
Şi prea lesne a picat.

Vulturul de aripi zmuls
Nu mai poate zbura-n sus.

Puterea la om sînt anii
Şi aripile lui banii.

Copaciul voieşte
Să tot odrăslească (să înfrunzească),
Dar nu conteneşte
Bruma să-l pîrlească.

În loc să mai crească, scade,
Pînă vezi că de tot cade.
Aşa şi la negoţ:
Unul umblă şi străbate
Şi pe alt fericea bate.
De aceea,
Singur cine îşi găteşte,
El mai cu poftă prînzeşte.

Lupul are ceafă groasă,
Că-şi găteşte singur masă.
Şi
Lupul slugă de ar mîna,
El de foame ar leşina.
Că
În nădejdea slugii,
Dai de fundul pungii.

POVESTEA VORBII

Un stăpîn, avînd oi multe
Ş-argaţi destui să-l asculte,
Dintr-înşii unul alege,
Îi dă-nvăţături şi lege
Cum el să le păşuneze
Şi de ele să vegheze;
Iar el cu nepăs în sine,
Ca pe nişte oi streine,
Le lăsa pe deal, pe vale,
Să pască-n voile sale,
Umblînd prin locuri sterpoase,

Cînd flămînde, cînd setoase,
Laptele, caşul mîncîndu-l
Şi prisosul l-alţi vînzîndu-l.

Viind vremea întru care
Stăpînul prin cercetare
Ceru să-i dea socoteala,
Precum cerea rînduiala,
Argatul, care de sine
Purtase grije mai bine,
Cu nepăs şi mojiceşte
Acest răspuns îi trînteşte :
— Stăpîne, oile tale
Fiind în stare de jale,
Slabe, cum le vezi, mîrşave [1],
Au fost mai mult tot bolnave,
Şi mi-a fost de ele milă
S-apuc să le mulg în silă,
Şi crez că nu-ţi puteam strînge
În loc de lapte nici sînge,
Că n-avea mieii să sugă,
Necum omul să le mulgă.

Stăpînul atunci îndată
Cu mînie-nflăcărată
Goneşte din oi argatul
Şi-orînduieşte pe altul ;
Îi dă-n socoteală suma,
Poruncind ca pîn-acuma
De ele să îngrijească,
Să umble şi să le pască,
Şi strîngîndu-le la stînă
Să ia lapte, unt, zmîntînă,

---

[1] Prăpădite.

Să facă caş, să le tunză
Şi lui să i le răspunză.

Argatul ş-acesta fuse
Tot ca şi cel ce se duse,
Vîndu laptele, zmîntîna,
Caşu-l făcu bani şi lîna,
Umple punga şi-oareunde
O îngroapă ş-o ascunde.

Stăpînul iar dacă vine,
Să vază de e mai bine
Şi să-i ceară socoteala,
După cum i-a fost tocmeala,
La cercetare răspunse
Că nici o oaie nu tunse,
Ci-n Bărăgan pe cîmpie,
Nu ar fi mai fost să fie,
Păscînd, le-a zmuls-o ciulinii,
Mai cu seamă mărăcinii ;
Nici lapte n-a putut scoate,
C-a fost anul sterp la toate,
Şi să crezi că e minune
Cum nu fătară nici une !

Stăpînul văzînd p-argaţii,
Că se port rău, blestemaţii,
Şi din turma sa cea mare
Nici un folos nu mai are,
Pe argatu-l oropseşte
Şi pe fiu-şi rînduieşte,
Judecînd, adică,-n sine
Că el va-ngriji mai bine.
După ce în fiu se-ncrede,
Şi el stăpîn cum se vede,
Nu mai scoase lapte, brînză,

Ci începu să le vînză,
Astăzi una bani o face,
Mîine alta, ca s-o toace ;
Taie, în frigare-nfige,
La mieluşei graşi tot frige,
Nu-i mai pasă lui de turmă,
Nici se gîndeşte de urmă,
Nu vrea de nimeni să ştie,
Numai lui bine să-i fie.

Intr-acestea tatăl vine
Şi cînd, în loc de mai bine,
Vede turma-mpuţinată
Ş-îl întreabă ca un tată :
— Fiul meu, unde e turma,
Că nu-i poci vedea nici urma ?
Iar el zise : — Scumpe tată !
Am păţit ca niciodată,
Lupii oile-mi mîncară
Ş-astea numai îmi lăsară,
Incît ce am muls din ele
Fu spre hrana vieţii mele ;
Că atîţia lupi mulţi fură,
Cît ochii-mi nu mai văzură,
Carii şi pe mine iară
Puţin de nu mă mîncară.

Tatăl său, în ochi cătîndu-i
Şi vorbele ascultîndu-i,
Ii zise cu necaz mare :
— Of, fiul meu, rău îmi pare !
Dar mi-ar fi părut mai bine
De te mînca şi pe tine,
Să nu mai umbli cu caţa [1]
Şi să-mi amărăşti viaţa.

[1] Să nu mă mai înşeli.

Prin urmare dar :
Cine ţine pîinea în sînul altuia de multe ori rabdă de foame.
Şi
Cine bea apă din pumni streini nu se satură niciodată.
Ci
Pune-ţi nădejdea în Domnul,
Decît s-atîrni la tot omul.
Şi
Caută-ţi de sărăcie.
Că în alt chip
Viaţa îţi petreci cu nădejdile seci.

DESPRE SUPUS SAU SLUGĂ

Omul, pînă nu slujeşte, stăpîn nu ajunge.

Copilul stăpînului pînă[1] e mic nu se osibeşte de slugi. (Apost.[2]).

Nimenea deodată nu sare ca cocoşu-n pridvor, ci se suie pe trepte.

Şi dacă eşti slugă,
Cînd te trimite la treabă
Mergi şi te-ntoarce în grabă.
Adică
Descalecă iute,
Încalecă, du-te, sat[3] nu face.

Nadă nu face[4]-n prieteşug,
Că nada e bună numai la plug.
Că
Cine lucrează şi tace,
El mai multă treabă face.
Iar
Care tot mereu vorbeşte,
El treaba ş-o zăboveşte.

---

[1] Cît timp.
[2] Citat din *Epistula lui Pavel către galateni*, IV, 1.
[3] Popas.
[4] Nu te deprinde, nu-ţi face un obicei.

De aceea
Treaba fă-o cum să cade
Şi şezi atunci cînd să şade.

Cînd te apuci la vro treabă
N-o lăsa fără ispravă.
Pentru că
Laşi vreun lucru pe mîine,
Îl vezi că aşa rămîne.

Argat vrednic cine are
Se cunoaşte pe mîncare.
Că
Cînd mănîncă îi trosnesc fălcile.
Dar sînt şi mulţi de aceia :
La mîncare leu şi la treabă bou.
Care
Nu e vrednic codrul să-şi plătească.
Şi care
Îl blesteamă pîinea care o mănîncă.
Unul ca acela
Slugă va fi cît trăieşte,
Slugă l-alţi îmbătrîneşte,
Şi slugă se prăpădeşte,
De loc nu se procopseşte.

Umblă gonind vînturile
Şi măsurînd cîmpurile.

Se bate ca peştele pe uscat.
Că
Unde nu e socotinţă, socoteala merge rău.

Îi sporeşte ca la raci,
Deşi sînt cu mai mulţi craci.

Aşteaptă ca porcul muchea la cap.
Să nu te blesteme cineva
Să umbli ca banul din mînă în mînă.
Însă
Omul vrednic să face munte şi punte.
Nu-i mai zice stăpînul :
Ochi avînd, ai fost ca orbul,
Te-ai dus, m-ai slujit ca corbul (cel din corabia lui Noe).

Sau
Vrednicia-ţi mi-e oglindă,
Că m-ai slujit pînă-n tindă.

Sluga nevrednică stăpînii des îşi schimbă.

Ca pupaza îşi umple cuibul.

POVESTEA VORBII

Pupaza moţata şi frumoasă-n pene,
Gunoindu-şi cuibul din nărav şi lene,
Îl lăsă şi merse iar în altă parte,
Ş-apucă să facă alt cuib, mai departe ;
Dar văzînd-o cucul îi făcu-ntrebare :
— Ce faci iar aicea, soru-mea cutare ?
— Cuib îmi fac, răspunse ; ş-o-ntrebă el iară :
— Dar făcuseşi parcă altul astă-vară ?
— Mi-am făcut — ea zise — ş-altul după dînsul,
Dar mai mult nu este d-a şedea într-însul,
Că, după cum, poate, e ştiut şi ţie,
L-am umplut cu totul de necurăţie.
Cucul auzind-o zise iar : — Ei bine,
Dar îţi laşi năravul, or îl iei cu tine ?
— Cum, — ea îi răspunse — un nărav din fire

Poate vreodată s-aibă lecuire ?
— De vreme ce, dragă, — îi zise ei cucul —
Nu îţi laşi năravul, geaba-ţi este lucrul,
Căci şi de acesta nu o să ai parte,
O să-l umpli iarăşi ca pe celelalte ;
Ci întîi năravu-ţi lasă-l, de se poate,
Ş-atunci o să-ţi fie cuibul ca la toate.

Asfel e şi sluga cu năravuri rele,
Care nu se poate părăsi de ele,
Ori pe unde umblă, loc nu-şi mai găseşte,
Tot schimbînd stăpînii nu se procopseşte,
Şi apoi stăpînii zice că-s de vină,
Ei la toate strică, ei sînt de pricină ;
Iar năravu-şi care groaznic îl apasă
Tot cu sine-l poartă în fiece casă.

DESPRE SLUGĂ ŞI STĂPÎN IARĂŞI

Cînd stăpînul nu-ngrijeşte,
Starea-i se primejduieşte.
    Că
Măgura cea gurguiată
N-o doboară vînt vrodată.
Dar şoarecii o scobesc
Pe dedesubt ş-o găuresc.
    Şi
Cînd vor vrea, ciobanii-n strungă [1]
Şi pe ţapii pot să-i mulgă,
Dar în loc de lapte, sînge
De la dînşii ei vor strînge.
    Dar însă
Nici o faptă fără răsplată.
    Că
Nelegiuitului îi răsplăteşte necredinciosul.

Cin' va mînca multă miere,
El o să verse şi fiere.

Cum ş-a gătit, aşa a prînzit.
Cum a semănat, aşa a mîncat.

---

[1] Deschizătură îngustă pe unde trec caprele sau oile, una cîte una, la muls.

Capra face stricăciune scumpiii [1]
Şi scumpia îşi răzbună cu pielea ei.

Cine îşi bagă secera în c... o să o scoaţă cu sînge.

A-nghiţit un ac şi o să scoaţă un fier de plug.

Cum e sluga şi stăpînul.

Să-l fi tot căutat, nu l-ar fi aflat.

Ş-a găsit coasa gresia.

Îşi nemeri şchiopul coborîşul.

La aşa barbă, aşa răsătură.
La aşa cap, aşa chiulaf [2].

A căutat cît a căutat,
Dar soacră bună ş-a căpătat.

La tabaci [3] cine slujeşte,
Pielea i să tăbăceşte.
Şi
Vai cînd ajunge lupul sameş [4] la oi!

Îi tunde lîna cu pielea cu tot.
Pentru că
Şoarecii cînd au pace cu pisica, se primejduiesc bucatele.

---

[1] *Scumpie* — arbust cu flori galbene care creşte pe colinele aride; frunzele şi coaja servesc la tăbăcitul pieilor.
[2] Căciulă turcească.
[3] Tăbăcari.
[4] Administrator.

Să nu te blesteme cineva
S-ajungi slugă la cai albi
Şi stăpîn femeie s-aibi.
Dar însă
Capul plecat sabia nu-l taie.

Trestia care se pleacă vîntului niciodată nu să frînge.

POVESTEA VORBII

Un copaci bătrîn căzuse
De un mare groaznic vînt,
Şi precum se aşternuse
Cu-ntregimea-i la pămînt,

S-afundase într-o baltă
Din vecinătatea sa,
Unde trestia cea-naltă
E-n proprietatea sa;

Vede trestia întreagă
Legănîndu-se de vînt
Ş-îi vorbi: — Vecină dragă!
Eu la prea mirare sînt,

Cum, fiind tu subţirică,
Şi fără puteri în trup,
Vînt, furtună, nu te strică,
Vijelii mari nu te rup?!

Iar eu, care din vechime
Am crescut puternic, gros,
Vîntul cu a sa iuţime
Chiar din rădăcini m-a scos.

Trestia răspunse-ndată :
— Pentru ce eu nu mă stric ?
Că-n viață sînt plecată
Şi la vîntul cel mai mic ;

Cît de mult d-aş creşte-naltă,
Eu de loc nu mă mîndresc,
Şi d-o parte şi de altă,
La orcare mă smeresc.

*

Asfel e şi omul care
Nu e mîndru, îngîmfat,
Ci-n viață la orcare
E supus şi e plecat.

Prin urmare :
De la copaciul căzut
Toți alerg lemne să strîngă,
Ramuri, crăci, din el să frîngă.
Precum zice : pomul,
După ce-l bate grindina,
Îl mai bat şi cu prajina.
Tu însă
Nu-ți sumuța cîinele
Cui ai mîncat pîinele.
Pe omul
Cînd îl vezi la vro nevoie,
Nu-i mai da brînci în noroaie.
Că
Nu ştii cum se-ntoarce roata,
Azi la mine, mîine la tine.
De aceea,
Cu mai marele tău calul nu-ți alerga,
Nici vrodată cu el ceva în plug băga.

Pentru că
Vai de cîinele care latră pe stăpînul său.
Şi
Vai de viţelul care-mpunge vaca (pe muma sa).
Şi
Vai de boul care-l înjugă şi umblă ca să împungă.
Vai de casa unde cotcorogesc găinile şi cocoşul tace!
Şi iarăşi
Vai cînd ajunge coada cap!
Ci, cum a zis o femeie:
Fie un băţ descojat, tot să numeşte bărbat.
Că
Tu mare, eu mare, cine să tragă cizmele?

POVESTEA VORBII

Un ţăran viind odată cu treabă la Bucureşti,
Şi trecînd pe dinaintea bolţilor bogăsereşti [1],
Băieţii ce stau la uşă şi unii pe alţi se-ntrec
Ca să cheme şi să-ndemne pe cîţi pe uliţă trec,
Începură totdodată a-l striga mai mulţi din ei:
— Domnule, ce vei să cumperi? Domnule, ce vei să iei?
Unii îl trăgea de spate, alţii îl trăgea de mîini,
De i se părea, săracul, că intrase între cîini,
Unul: — Domnule, pofteşte! Altul: — Domnule, aici!
Altul: — Domnule, la mine, că am orce-i vrea să zici.
În sfîrşit, silit el fuse într-o boltă a intra,
Că „domnule", asta vorbă, prea mult îl îndatora;
Luîndu-se la tocmeală, din „domnule" nu-l scotea,
„Domnule" la toată vorba, „domnule" îi repetea;
Care pe el într-atîta de mult l-a îndatorat,

[1] Prăvăliilor de manufactură.

Încît văzu că boltaşul[1] punga i-a cam uşurat.
Deci scăpînd d-aci săteanul, păţind ce n-a mai păţit,
Plecă şi merse acasă, de „domnule“ ameţit,
Zicînd pe drum întru sine : „Zău, frumos lucru a fost
A şti omul să vorbească şi a nu fi aşa prost,
Că uite, c-o vorbă numai te pupă cineva-n bot,
Pînă cînd singur de voie îmi dedei din pungă tot ;
Cum mă voi duce acasă o să-nvăţ copiii mei
Asfel frumos să vorbească către oricine şi ei,
Că nu să poate mai bine a vorbi la cinevaşi,
Mai vîrtos cînd se va duce de ceva la arendaş.“

Mergînd el şi învăţîndu-şi copiii (precum am zis),
Odată la arendaşul pe unul l-a şi trimis
Să ceară să-l împrumute o baniţă măciniş,
Zicîndu-i : — Vezi de vorbeşte după cum mă auzişi.
Băiatul după ce merse, căciula din cap luînd,
Îi făcu închinăciune ş-în urmă-i ceru, zicînd :
— Tatăl meu, domnia sa, m-a trimis la domnia ta[2]
Pe mine, domnia mea, ca să cer a-l împrumuta
C-o baniţă de făină or de malai, ce-i avea,
Şi cum va măcina-ndată înapoi o să ţi-o dea.

Arendaşul auzindu-l vorbindu-i în zisul fel,
Cu o seriozitate stînd, răspunse către el :
— Greu la deal, măre copile, tatăl-tău, domnia sa,
Eu, cum zici, domnia mea iar, tu iarăşi domnia ta,
Cine o să ţie sacul ? Cine o să toarne-n el ?
Şi cine o să-l ridice, că nu-i unul mititel ?
Şi aşa s-a-ntors băiatul şi cu sacul gol s-a dus,
Dac-a vrut toţi domni să fie şi nici unul mic supus.

[1] Negustorul, vînzătorul.
[2] În trei silabe *(dom-nia-ta)*.

DESPRE STĂPÎN ŞI SLUGĂ IARĂŞI

Mai bine e să fii stăpîn mic decît slugă mare.
Căci poate să zică :
Sluga veche, mascara[1] bătrînă.
Nu fii :
Am plecat să-mi caut stăpîn, dă, Doamne, să nu găsesc.

Bate fierul pînă e cald.
Dar şi
Fierul rău cît să-l baţi, e degeabă.

Cine de cuvînt nu înţelege, nici de ciomege.
Însă
Miluieşte cîinele, de vei să-ţi fîţîie coadă.
Şi
Netezeşte mîţa, de vei să-ţi rîdice coada.
Căci
Ochii stăpînului îngraşă calul.

Nu-ţi sumuţa cîinele cui ai mîncat pîinele.

Mielul blînd suge la două mumi.

Cel băgat fără tocmeală
Iese fără socoteală,
Dar şi drept cine slujeşte,
Dumnezeu îl noroceşte.

---

[1] Măscărici.

Mai demult, din vremea veche, bătrînii ne povestesc
Că dobitoacele toate cîte astăzi se găsesc
Domesnicite şi blînde, cu care se joc şi prunci,
Nu era-n fiece ţară cunoscute pe atunci,
Ci în urmă, tîrziu foarte, s-au răspîndit pre pămînt,
Pînă cînd acum aceste în toate părţile sînt.
P-atunci un negustor mare, bogat, în lume vestit,
Umblînd prin ţări depărtate, cum era obicinuit,
Şi tot găzduind adese la un ţăran prin cîmpii,
Care era sărac foarte şi c-o spuză de copii,
Îi ceru să-i dea dintr-înşii pe copilul măricel,
Ca să-ngrijească de dînsul şi să-l procopsească el.
Ţăranul cu bucurie propunerea-i ascultînd
Luă copilul de mînă ş-îndată l-a dat, zicînd:
— Tu, fătul meu, pîn-acuma ai fost în părintesc sîn,
Dar de astăzi o să-ţi fie ăsta tată şi stăpîn.
Să-i fii supus, cu dreptate să slujeşti şi să-l asculţi,
Ca şi tu negustor mare s-ajungi după ani mai mulţi.
Deci pe copilul luîndu-l acel bogat negustor,
Îl duse într-a sa ţară ş-îl crescu ca p-un fecior,
Învăţîndu-l întru toate, după cum lui îi plăcea,
Şi isteţ foarte văzîndu-l, adeseori îi zicea:
— Fătul meu, tu cum vezi bine, eu alt pe nimenea n-am,
Rudă, strein şi d-aproape numai pe tine te am,
D-aceea de lîngă mine nu voi a te depărta,
Că toat-a mea bogăţie prin urmare e ş-a ta.
După moartea mea tu singur, ca un copil ce îmi eşti,
O să o las cu întărire s-o iei, să o moşteneşti.
Ci să ne sirguim numai să o-nmulţim cît putem,
Să nu şedem fără treabă şi mîncînd să o scădem.

Asfel zicînd negustorul şi gătindu-se ş-acum
Ca ş-alte dăţi cu bani sumă a plecat iarăşi la drum.

Ș-împreună cu copilul mergînd iar marfă să ia,
Din alte țări depărtate, după cum obicinuia,
Îi ieșiră înainte o haită de hoți tirani [1],
Îl jefuiră de toate ș-îl lăsară fără bani.
Neavînd acum ce face, a fost silit d-acolea
La țara lui să se-ntoarcă, să ia alți bani ce-i avea.
Dar cînd a ajuns, ce vede? Alt mai mare nenoroc!
Găsește casa topită de venirea unui foc,
Și nerămîindu-i stare de vrun negoț să se ia,
Închirie o căscioară și trăia cu milă-n ea.
Feciorul care-l crescuse deși în vîrstă era
Și deși în sărăcia cea mare se strîmtora,
Dar milă îi era foarte pre stăpînul a-și lăsa
Tocma la acea rea stare și la bătrînețea sa.
Ci îl slujea cu iubire ca și bogat cînd era,
Pentru dînsu-n toată vremea drumurile treiera.
Fără a cîrti vrodată și fără a-i veni greu,
Nădăjduia-n ajutorul și mila lui Dumnezeu.
Așa-n cele de pre urmă, negustorul scăpătat,
Bătrîn fiind, dintr-o boală căzu la zăcere-n pat
Și văzînd că o să moară, sfîrșitul său cunoscînd,
Chemă pre fiul de suflet ș-îi vorbi asfel, zicînd:
— Fătul meu, știi că-ți zisesem pe cînd eram bogat eu
Că o să-mi las toată starea ție prin legatul meu,
Dar acuma, cum vezi bine singur, fără să-ți mai zic,
Că decît astă pisică alt nu mai avem nimic.
Ea dar numai ți-a fost partea, pe dînsa chiar ț-o și las,
Ca să o iei drept simbrie și drept un bogat rămas.
Ia-o supt a ta-ngrijire, n-o lăsa, n-o părăsi,
Să umble să rătăcească și rău a se pedepsi.
Mai vîrtos de pomenire s-o ții dup-al meu sfîrșit,
Să-ți aduci aminte cum că pentru dînsa ai slujit.
Și Dumnezeu, care-n lume îngrijește de săraci,
Să se-ndure și spre tine, să te-nvețe ce să faci.

[1] Ticăloși, cruzi.

Aceasta dar el diată[1] clironomului[2] lăsînd,
A contenit din viață și s-a dus la al său rînd.
Deci fiul său cel de suflet, după ce l-a îngropat,
Băgînd pisica-ntr-o traistă, la țara lui a plecat,
Ca să se ducă să-și vază părinții, d-o fi trăind,
Și să-ngrijească de dînșii iarăși ca întîi muncind.
Mergînd dar el lunga cale, trecînd țări, loc depărtat,
Ajunse-n marginea mării și găzdui la un sat.
Aci, din bună-ntîmplare, ei pisici n-au fost avînd,
Nici n-au fost știut de ele, nici nu le-au fost cunoscînd,
Ci de mulțimea de șoareci ce în case se-mbulzea,
Ca de niște hiare crude cu ciomege se păzea.
Așa, fiind el la gazda care l-a fost priimit,
A văzut că puind masa cu cîte au trebuit,
Puseră pe lîngă dînșii și cîte un ciomăgel,
Fiind și el l-acea masă, puseră și lîngă el.
El necunoscînd pricina și ciomăgelul văzînd
Gîndi că în acea țară obicei o fi avînd
Să se bată unii p-alții după ce s-or sătura
Și așa-ncepu de frică inima a-i tremura,
Dar îndată mic și mare la masă-n rînd cum s-au pus
Ș-au început să mănînce bucata ce au adus,
Pe loc mulțime de șoareci de prin găuri au ieșit
Și din străchini să răpească mîncarea au năvălit.
Mesenii atunci în grabă luînd ciomegele-n mîini
Să se apere-ncepură tocma ca de niște cîini.
Oaspetele tocma-atuncea ș-au cunoscut gîndul prost,
Văzînd acele ciomege pentru ce puse au fost.
Și sculîndu-se îndată la traista lui alergă,
Și cu cea mai mare grabă apucînd o deslegă.
Scoase pisica dintr-însa ș-aci cum o slobozi,
Ținti o sumă de șoareci pe loc, cînd se repezi
Și într-o clipă nici unul cu viață n-a lăsat,
Numai aceia scăpară cîți în găuri au intrat.

[1] Testament.
[2] Moștenitorului.

Ei văzînd acea minune care n-a fost mai văzut,
Cum şi rămîind în pace la masă cît au şezut,
Îl rugară să le spuie şi stînd a le tîlmăci
Că ce jiganie este ce a adus el aci.
Oaspetele, proşti văzîndu-i, într-acest chip le-a vorbit:
— E ! nu ştiţi voi ce e asta, e lucru nepreţuit,
Eu am slujit pentru dînsa peste cinsprezece ani,
Căci s-o cumpere neştine trebuie să dea mulţi bani.
— Dar cum să chema aceasta ? îl întrebă un voinic.
— Ciuma şoarecilor, — zise — pe la noi aşa îi zic.
— Ce ceri să-ţi dăm pentru dînsa, — un altul a întrebat —
Ca să ne o laşi aicea, să o avem noi în sat ?
El luînd din cap căciula şi ţiind-o ca un vas,
— S-o umpleţi — zise — cu galbeni, de vreţi ca să vi o las.
— Mai jos ceva nu să poate ? — îl întrebară ei iar —
Vei cu argint să o umplem, că e mult şi aşa chiar ?
— Nu poci, — zise — scump mă ţine, şi nici să o vînz n-aş vrea ;
Să vi o dau şi cu galbeni destul rău îmi va părea,
Dar pentru că mă rugarăţi, hatîrul să nu vă stric,
Puneţi-mi atîţia galbeni, şi atunci nu zic nimic.
Zicînd asfel, băgă iarăşi pisica în traista sa,
Pricepînd el că cu dînsa să plece nu-l vor lăsa ;
Ş-aşa se face că pleacă cu grabnic şi iute pas,
Ca să se ducă la mare să se puie în vrun vas,
Ei sfătuindu-se-n lipsa-i după el au alergat,
Cu un săculeţ de galbeni şi ca să stea l-au strigat.
El iarăşi scoţînd căciula le-a răspuns : — Dacă îmi daţi,
Cum am zis, atîţia galbeni, iacătă-o, o luaţi.
Ei văzînd că mai la vale s-o scoaţă de loc nu pot
Îi umplu căciula-ndată ş-o iau cu traistă cu tot.
Deci dacă o duc acasă şi din traistă o slobod,
Cum se uită ea îndată la atît strein norod,

Se sperie și prin casă începe a alerga
Și „miau! miau!“ cu un glas groaznic a țipa și a striga.
Ei de spaimă fug din casă, închisă aci o las,
Și la oaspete aleargă pîn-a nu se pune-n vas,
Ca să-ntrebe ce mănîncă, șoareci cînd nu va găsi,
Nu cumva vrun rău să pață, în loc de-a se folosi.
Dar ajungînd îl văzură că s-a și fost pus în vas
Și în adîncimea mării ca să plece s-a fost tras.
Ei încep toți de pe țărmuri cu glas mare a striga
Puțintel să se oprească că au ceva a-l ruga.
El cu grămadă văzîndu-i viind ca turma de oi
Gîndi că ș-au luat seama și vor să i-o dea-napoi,
Dar fiind de țărm departe, nu s-a prea înfricoșat,
Țiindu-se foarte sigur că de dînșii a scăpat.
Ei însă stînd de departe începură a striga:
— Jigania ce mănîncă, șoareci cînd nu va afla?
El le zise cam în glumă: — Mult sînteți proști, vai de voi!
Cînd n-are șoareci, mănîncă carne de puici și de oi,
Ei fiind foarte departe și neauzind curat,
Cuprinși fiind și de frică, li s-a părut c-a strigat:
„Cînd n-are șoareci, mănîncă carne de prunci și de voi“,
Și d-ar fi fost cu putință i-ar fi dat-o înapoi;
Dar neavînd ce să facă se pun pe fugă, alerg,
Ajung în sat și îndată la casa lor dacă merg,
Cum era pisica-nchisă, îi dau din patru părți foc,
Ș-o păzesc, nu cumva să scape, găsind pe undeva loc.
Pisica însă cum vede focul, miuind urît,
Ieși pe coș și îndată-n altă casă s-a vîrît.
Ei degrab își scot copiii, trag ușa și îi dau foc.
D-aci iar fugind pisica și intrînd și în alt loc,
Ei iar alerg după dînsa, aprind casa și aci,
Pînă cînd n-a rămas casă și tot satul sărăci.
Iar pisica-n cea din urmă văzînd prin tot satul foc

Şi nemaiavînd acuma să se vîre în alt loc
Luă de-a lungul cîmpia, spre crîngul ce văzu ea,
Ei cum o văd după dînsa desnădăjduiţi se ia,
Cu ciomege, cu topoare, cu vătraie şi frigări
Alerg, o gonesc cu toţii dînd chiote şi strigări.
Cum o văd că în crîng intră, îl iau împrejur ocol
Şi apucîndu-se-ndată pun foc şi îi dau pîrjol.
Arzînd crîngul, se întinde focul şi prin arături
Şi se întoarseră veseli trecînd tot prin pîrlituri,
Zicînd : — Slavă ţie, Doamne ! că deşi am năduşit
A alerga după hiară, dar am scăpat în sfîrşit !

DESPRE SLUGĂ ŞI STĂPÎN IARĂŞI

Cînd vei să te bagi la stăpîn,
Nu te răzima de stîlp putred.
Că
Cine să razimă de umbră dă-ndată peste cap tumbă.
Să ştii însă că
Sita pînă e nuou să pune în cui.

Mătura veche ajunge la grajd.

Ajunge din cal măgar.

Armăsarul cînd îmbătrîneşte ajunge la răşniţă.
Iar
Calul bun să vinde din grajd.
Căci
Mai bine cu un vrednic la pagubă decît cu un nevoiaş
la cîştig.
Dar
Încarcă-ţi dobitocul pînă unde e sorocul.
Nu umbla să-i iei pielea de viu.

POVESTEA VORBII

Unul totdauna nevasta-şi certa,
O făcea lenoasă şi îi imputa
Căci nu găsea seara gata de cinat,

Ci îi punea masa cît de amînat.
Ea să-ndrepta iară, zicînd : — Bine vezi
Ce treburi sînt multe și trebui să crezi.
Pîn-aduc acasă vițelul din crîng,
Oară [1], rațe, gîște, din drum pînă strîng,
Pînă-ți spăl obiele, vaca pînă mulg,
Și zece mîini încă să am, nu-mi ajung.
— Ba ești nevoiașe, — îi răspunse el —
Că d-ai fi bărbată, ar fi mai altfel ;
Treburile tale, eu mă rămășesc [2]
Că într-un ceas toate ți le isprăvesc.
Îi tăie ea vorba, zicînd : — Prea frumos,
Dacă într-atîtă ești tu inimos,
Rămîi dar acasă, ș-întîi mîine chiar,
Și eu merg în locu-ți cu plugul să ar,
Și de le vei face toate, precum zici,
Atunci zi-mi ce-ți place, că eu sînt aici.
Așadar l-aceasta amîndoi voind,
Ea mergînd cu plugul și el rămîind,
Stătu, gîndi ce fel să le ia pe rînd,
Să le isprăvească toate mai curînd,
Ca viind ea seara să-l găsească sfînt,
Pentru cel mic lucru să n-aibă cuvînt.
Deci avînd o gîscă, ce de mult clocea,
Îi gîrîia-n ușe, strigare făcea ;
El, ca să o-mpace, merge cu grab pas,
Ia un codru rece, din seara rămas,
Îi fărămițează ș-aruncă să-i dea,
Și ce să mai facă mereu să gîndea.
Cînd iacă purceaua vecinului, zi,
La merticu gîștii-n grab să repezi ;
El, ca s-o gonească, c-un lemn aruncă
Ș-în locul purcelii pe gîscă culcă.

---

[1] Păsări de curte.
[2] Mă prind, fac rămășag.

Foc să necăjeşte şi ia-ntr-acel ceas,
Închide purceaua să-i facă ispas[1].
Acum vrînd să-şi spele obiala la rîu,
Ia şi putineiul, îl leagă c-un brîu,
Îl atîrnă-n umăr cu o mînă dînd,
Ş-în ceilaltă codru să ducea-mbucînd,
Cîteştrei o dată vrînd a isprăvi,
Asfel avea frică că s-o zăbovi ;
La rîu dacă merse, obiala-nmuia,
O scapă din mînă, apa îi o ia,
Să pleacă la dînsa, ea se duse-not,
Varsă putineiul şi se umple tot.
Se dezbracă-ndată şi rămîne gol,
Hainele îşi spală de lapte, nomol,
Apoi le întinde la soare de rînd,
De necaz şi ciudă mereu înjurînd.
Aşteptînd acuma pîn-a se usca,
Căldura îl trase de a se culca,
Şi prinzîndu-l somnul, un altul viind,
I le fură toate ş-îl lasă dormind.
El dacă se scoală, numa-n piele gol,
Se uită cu ochii împrejur, ocol,
Şi văzînd sirmanul că i-a mers tot rău,
Zise întru sine : „Eu sînt nătărău !
Ce-mi trebuia mie singur să mă bag
La ce nu-mi e treaba ş-aste să le trag ! "
Vorbind el aceste, la cer s-a uitat
Şi soarele vede că a scăpătat ;
Aşa, ce să facă ? Îndată s-a dus,
Şi la cuibul gîştii peste oau s-a pus,
Socotind acuma el a le cloci
Şi să nu le lase de a se răci.
Iacă şi nevasta de la cîmp sosi

[1] Constatarea legală a pagubelor cauzate de vite la cîmp (aici înseamnă poate şi „ispăşire, pedeapsă").

Și văzînd că gata nimic nu găsi,
Începu să zică : — Vezi, bărbatul meu
Le lasă pe toate să le fac iar eu,
Și el cine știe cu cine din sat
La cîrciumă suge și să-mi vie beat.
Apoi se apucă, ca și pîn-acum,
Vacă, oară, toate strînge după drum,
Aleargă la apă, aduce pe loc,
Și de mămăligă pune vas la foc,
Merge-n măgăzie să cearnă mălai,
Cînd deschide ușa : aolio și vai !
Că purceaua care o-nchisese el
Mălai nu lăsase nici un pumnicel :
Vase răsturnate, vărsînd și mîncînd,
Cepuri destupase, trupu-și scărpinînd ;
Cu un cuvînt, toate stricate găsind,
Ieși ca să vază ce-o fi mai lipsind,
Și prin întunerec pe cînd ea trecea
Pe lîngă bărbatu-și, unde el clocea,
O ciupi de haină, deștiul legănînd,
Și „sî—î ! " la dînsa ca gîsca făcînd.
Ea deocamdată seamă n-a luat,
Dar ciupind-o iară, la el s-a uitat,
Și strigă : — Dar asta ! ce lucru drăcesc !
El iar : — Sî—î ! — zise — fu—ugi, că clocesc !
Auzind, ea zise : — Bărbate, tu ești ?
Și cine te puse aici să clocești ?
— Taci, să tac, nevastă, nu-mi mai zi nimic,
Că m-am prins cu tine, tu nu, ci eu stric.

Dacă n-ai putere, nu întărîta gîlceavă.

DESPRE NEGOŢ

Cine mînecă[1] de dimineaţă,
El izbuteşte mai mult în piaţă.
  Nu-i mai zice cineva :
A ajuns la spartul tîrgului.
  Sau
Au ajuns şi ei, săracii,
După ce-a-mpărţit colacii.
  Sau
Deşi biet n-a dormitat,
Dar tîrziu s-a deşteptat.
  Ci îi zice :
I-a cîntat cucul astăzi.
Îi umblă plugul bine.
I-a venit apă la moară.
I-a bătut ceasul norocului.
Viţelul nici nu l-a tăiat, şi muşterii pentru piele au venit.
Vinde pielea ursului în tîrg, şi ursul în pădure.
Cumpără cîte două şi vinde cîte nouă.
  Că aşa e tîrgul :
Uneori curge şi alteori pică.
  Şi rar omul
Trăieşte ca în sîn de rai.

[1] Se scoală (dis-de-dimineaţă).

Dar cînd
Îl ține norocul de păr,
Atunci
I-a ouat găina-n căciulă.
Dă c-o mînă, ia cu alta.
Pentru că
Tîrgul să face cu bani și nunta cu lăutari.
Și
Cînd îi dă Dumnezeu, nici dracu n-are ce-i face.
Dar
Nu vinde ce nu-i al tău,
Să nu-ți vie-n urmă rău.
Că
E lesne de vîndut ș-anevoie de cumpărat.
Ci mai bine,
Unde n-am trebuință, nici nu vînz, nici nu cumpăr.
Decît să-ți zică :
Vinde via și cumpără stafide.
Sau
Vinde moșia și cumpără sanie.

POVESTEA VORBII

Unul avînd o moșie,
Tot, tot numai o fîșie,
Se apucă și o vinde,
Prinde pe dînsa ce prinde
Și își cumpără îndată
O sanie minunată.
Copilul său cum o vede
Vesel la ea se repede,
Se urcă, intră într-însa
Și se bucură de dînsa,
Zicînd cu vorbă zimboasă :
— Of, ce sanie frumoasă !

Tată ! dar vom putea oară
Să umblăm cu ea la vară ?
El tăcînd nimic nu zise,
Că l-aceasta nu gîndise.

Lesne e a zice :
Fie și un lup mîncat de oaie.
Sau
Doar n-o fi capul lui crai.
Și
Cu o fîșie tot n-aveam moșie.
Dar pe urmă rămîi :
În mînă pungă turcească
Și în ea sermea (căpital) nemțească.
Dacă-și încurcă ițele, își pierde și mințile.
Și începe a zice :
Minte am și bani n-am.
Și
Cînd aveam cu ce, n-aveam în ce, și cînd am în ce, n-am cu ce.
Ci
Ascultă cucul pînă îți cîntă.
Că
Pînă nu vine primăvară, nu se face vară.
Și
Pînă nu plouă, nu să fac ciupercile.
Și
Cucul, pînă nu vede mugur, nu cîntă.
Că
Vremea vinde paiele și nevoia le cumpără.
Cine cumpără mai scump ? — Săracul.
Și
Cînd n-ai, cămila de un ban e scumpă.

— Tată ! — zise un băiat —
Uite, strigă la mezat
O cămilă de un ban.
— E prea scumpă, fătul meu,
Îi zise el, oftînd greu —
Şi poate striga un an.

— Tată ! — iar veni zicînd —
O cămilă în tîrg vînd
Şi cer o mie de lei.
Îi răspunse el, zicînd :
— Du-te, fătul meu, curînd,
Na, dă banii să o iei.

Fiul său privind la el
Îi zise : — Apoi ce fel,
Într-un ban n-ai vrut să iei,
Ş-acum scumpă într-atît,
Fuşi gata numaidecît
Să dai o mie de lei ?

Zise el : — Nu te mira,
Că ieftină cînd era,
N-aveam banul să o iau,
Dar acum mia de lei
O scosei şi o dedei,
C-avui de unde s-o iau.

Cînd cumperi, însă,
Deschide ochii patru.
Că
Cine cumpără oau de la cocoş îl găseşte fără gălbinare.
Şi
Pînză şi nevastă noapte să nu-ţi alegi.

Ca să nu-ţi zică cineva :
Ai rupt inima tîrgului.
Şi
Ţine-te, pînză, nu te rupe.
Şi
Ochii a văzut, ochii să-i sară.
Şi cînd cumperi,
Plăteşte ca popa, tocma pe tocma.
Că atunci nu-ţi mai zice nimenea :
Haina asta streină a ta este ?
Şi mai vîrtos,
Haina împrumutată nu ţine de cald.
Şi
Schimbul nu trăieşte.
Ci
Pe cît ţ-e pătura, atît te-ntinde.
La bîlci
Lumea viermuieşte şi să grămădeşte.
Că
Unde este stîrvul, acolo să adună cioarele.
Şi
Au tăbărît ca furnicile la stejar.
Dar
Cîţi merg în tîrg, toţi nu cumpără.
Că
Unii numai te întreabă
Ş-alţii cască guri degeabă.
Curg muşterii, bolta geme,
Unii tîrziu ş-alţii devreme.
Seara însă,
Unul vine să cumpere,
Altul să ceară în dator,
Altul banii calpi [1] să aducă,
Ş-altu-n tain-ascunzător.

---

[1] Falşi.

DESPRE NEGOȚ ȘI TOVAROȘIE

S-au întîlnit doi rătăciți
Ș-au hotărît a se duce,
Drumul încotro-i va duce.
    Și
S-a-ntovaroșit rîiosul
Cu chelul și păduchiosul.
    Dar
Negoțul nu va păduchi,
Ci tot d-ăi bătuți pe muchi.
    Că
Banul face banii și păduchea păduchii.
    Totdauna
Banul bani unde zărește
Colo se răstogolește.
    De aceea
Numai cu o floare nu să face primăvară.
    Și
C-o ceapă și c-o rîdiche nu să face grădină.
    Că
Ce folos să aibi minte și bani să n-ai ?
    Sau
Ce poți face dacă ai bani și n-ai minte ?
    Zice cineva :
Banii pe om îl învață
Ce să facă în viață.

Şi
Cînd vei avea-n pungă banul,
El îţi face în cap planul.
Şi
Cu bani poate omul face
Orşice lucru îi place.
În adevăr,
Mulţi tovaroşi totdauna
Fac mai mulţi decît o mînă.
Dar
Cine are cal ticălos
Jumătatea umblă pe jos.
Şi
Cine are tovaroş nerod
Ajunge din pod în glod.
Că
În loc să te scoaţă-n undă,
La mai adînc te afundă.
De aceea zice :
Unde sînt moaşe mai multe
Rămîne bietul băiat
Cu buricul netăiat.
Povestea ăluia :
Pîntre mumă, pîntre moaşe,
Pruncu-a rămas fără boaşe.
Că
Unde sînt două cumnate,
Casele-s nemăturate.
Şi
Unde cîntă cocoşi mulţi, acolo întîrzie a se face ziua.
Corabia cu doi cîrmaci se îneacă.
Vorba ăluia :
Doi inşi una nu zicea,
Unul „hăiş !" şi altul „cea !"
Şi
Unul taie şi croieşte

Ș-altul stă și potrivește.
Și pe urmă,
Praful nu să alege de amîndoi.

POVESTEA VORBII

Doi inși se-ntovaroșiră cu-nvoire într-un an
Și mergînd închiriară-n oraș cîrciumă cu han,
Însă unul c-osteneală la vînzare-a stărui
Ș-altul puind căpitalul vin, rachiu a-i tîrgui.
Deci acel cu căpitalul încoaci-încolo umblînd,
Pe la dealuri și poverne[1] vin, rachiuri cumpărînd,
Prețul la fieștecare mai încărcat îl spunea
Și cîștigu-ncărcăturii-ntr-altă pungă îl punea.
Cel din han iar ca și dînsul alte-n folosu-i făcea,
El băga cu doniți apă-n marfa ce i-o aducea
Și pentru acel adaos din vînzare bani trăgea
Ș-într-o osebită pungă îi băga și îi strîngea.
Dar pentru această faptă îi veni a se gîndi
Ca nu prin vro întîmplare taina a se dovedi;
Și avînd în han la soare o butie cu oțet,
În care tot turna apă și vindea încet-încet,
Aruncă pe vrana[2] buții banii ce îi tăinuia,
Ș-apoi d-aci înainte tot mereu punea în ea.
Cel cu căpitalul iarăși se tot gîndi nencetat
În ce loc să puie banii cîștigați din încărcat,
Tovaroșul să nu-i simță uneltitul meșteșug
Și să i se dea de față tainicul său vicleșug.
Într-acestea văzînd butea cea cu oțet, zisă sus,
Socoti că nu să poate alt loc mai sigur de pus,
Și scoțînd prin taină banii într-însa îi slobozi,
Unde și celalt tovaroș punea în fiece zi;

---

[1] *Povarnă* — fabrică de spirt și de rachiu.
[2] Gaura pe care se scoate vinul din butoi.

Apoi d-aci înainte amîndoi ce cîştiga,
Pe ascuns unul de altul tot mereu în ea băga.

Deci împlinindu-se anul, au luat, s-au socotit
Ş-amîndoi ca să mai fie tovaroşi nu s-a-nvoit ;
Marfă nu le rămăsese, nici mai mult nici mai puţin,
Decît butea cu oţetul şi o bute iar cu vin ;
La-mpărţire fiecare butea cu oţet cerea
Şi pe cea cu vin nici unul în partea lui nu o vrea.
Deşi costa mai mult vinul, după cum l-au preţuit,
Dar în butea cu oţetul era cîte s-au hoţit.
Dacă văd şi văd ei cum că cu certuri nu se împac
Şi pe oameni d-acest lucru ca să se mire îi fac,
Începură între dînşii oarecum a bănui
Şi nu putea unul altui gîndul a-şi destăinui.
Unul zicea întru sine : „Poate tovaroşul meu
M-a văzut cumva vrodată cînd aruncam banii eu !"
Cellalt aşa zicea iarăşi : „Poate că-n ea cînd am pus
M-o fi văzut oarecine şi ducîndu-se i-a spus !"
Şi ca să se înţeleagă între dînşii prin cuvînt,
Se pun şi unul pe altul se întreb cu jurămînt
Cum că ce este pricina între dînşii de se cert
Ş-în partea sa fiecare cere butea cu oţet.
La-ntrebările acestea socotind că s-au simţit,
Îşi spuseră unul altui cum şi ce fel s-a hoţit,
Şi cum banii tot în butea cea cu oţet îi lăsa,
Socotind fieştecare să o ia în partea sa.
Dar de vreme ce secretul între ei s-a dovedit,
Acea bute cu oţetul s-o spargă a trebuit.
Aşadar prin învoire acea bute ei spărgînd
Şi unul şi altul parte deopotrivă luînd,
Puseră banii-n chimire şi s-au despărţit pe loc
Şi să-şi caute plecară norocirea într-alt loc.

Unul dar plecînd să meargă la un oraş osebit,
Fiind vară şi căldură foarte de nesuferit,

Cînd veni un rîu să treacă, care era foarte lat
Şi să vedea apa-ntr-însul ca creştalul cel curat,
El poftind ca să se scalde, să răsufle de zăduf,
Descălecînd legă calul la umbra a unui stuf,
Se dezbracă pîn' la una, cîntînd bucurat nespus,
Şi dasupra peste haine chimirul cu bani l-a pus ;
Cînd intră ca să se scalde şi începu a-nota,
Îi veni-n gînd să se-ntoarcă spre haine a se uita,
Cînd iacă un vultur mare în zbor pe aci trecînd
Şi zărind chimirul roşu că e vro carne crezînd,
Se repezi deodată cu un zbor grabnic nespus
Şi răpindu-l între gheară să înălţă iar în sus ;
El sărind în grab din apă alergă după el gol,
Strigînd, zbierînd, răcnind tare, slobozind şi un pistol ;
Vulturul de spaimă-ndată, armă, glas cînd auzi,
Chimirul care-l luase drept în rîu îl slobozi,
Care a săltat prin unde ceva, unde a căzut,
Şi îl petrecu cu ochii pînă cînd nu s-a văzut.
El atunci, clătind cu capul şi privind spre cer în sus,
Zise : „Din apă veniră şi iar în apă s-au dus."

Cellalt, şi el plecînd iarăşi la un oraş depărtat,
Unde trebuia să meargă pe apă şi pe uscat,
Dacă ajunse la mare, cu un vas se îmbărcă
Şi cu alţii împreună spre acea parte plecă.
Calea fiind foarte lungă, el în oarecare ceas
În corabie doparte în singurit loc s-a tras
Şi îşi descinse chimirul în care banii era,
Îi scoase, îi turnă-n poală ş-începu a-i număra ;
O maimuţă, capitanul corăbiii ce-o avea
Şi din catarg de sus tocma cum sta şi la el privea,
Îi vedea toată mişcarea în acel ceas ce-o făcea
Şi galbenii în chimiru-i carii frumos strălucea,
Se coborî jos hoţeşte şi de departe pîndi,
Pînă cînd adună banii, în chimir îi grămădi,
Ş-alăturea lîngă sine după ce îl lăsă jos,

Ca să-și potrivească trupul, să-l încingă mai frumos,
I-l răpi din ochi îndată și fugind pe catarg sus
Cu chimirul împreună tocma în vîrfu-i s-a pus;
Și acolo deschizîndu-l începu scoate din el
Galbenii carii văzuse și a face-ntr-acest fel:
C-o mînă ţiind chimirul, alta cu galbeni umplea,
Și privindu-i cîte unul, în mare îi asvîrlea;
Rar, numai din doi-trei unul și în partea-i arunca,
Care sta cu privighere să-i adune cum pica.
Astfel tot făcînd maimuţa pînă cînd a isprăvit,
În cele mai de pre urmă chimirul i-a asvîrlit.
El văzîndu-se, săracul, fără veste-ntr-acest rău
Și numărînd ce-adunase, oftînd zise-n gîndul său:
„Banii cîţi cu nedreptate cîștigaţi carii i-am pus,
După cum haram[1] veniră, astfel și haram s-au dus."

Astfel e omul,
După ce răstoarnă carul, atuncea vede drumul cel bun.
Că
Dobînda multă rupe ciochinile[2].
Dar însă
Cinci degete sînt la o mînă și unul cu altul nu se potrivesc.
Roatele se gonesc una pe alta și nu se ajung niciodată,
Unde e marfă, și pagubă.
Ș-apoi
Buţile goale mai mult sunet fac.
Și
Vinovatul mai mare gură face.
Adică:
A mîncat aguridă părinţii
Și ș-a strepezit copiii dinţii.

---

[1] Lucru cîștigat pe nedrept.
[2] Capetele dindărăt ale șeii, de care se atîrnă desaga.

Şi
A mîncat urdă cu usturoi şi cere să-i miroase gura a
lapte.
Tovaroş numai la cîştig, la pagubă pune cîrlig.
Mărgăritarul stă în fundul mării şi mortăcina pluteşte
pe deasupra apei.
Ci mai bine,
Daca-ţi este casa mare,
Bagă în ea un mărăcine,
Decît pe fieştecine.
Că
Cine are strein are în casă spin.
Dar şi
Dacă vom socoti noi
Cît intră-n plăcintă foi, niciodată nu mîncăm.
Omul însă
Îşi încearcă gîndul său or pe bine or pe rău.
Cîrmaciul cu-ngrijire bună
Scapă corabia de furtună.
Totdauna
Socoteala deasă e frăţie aleasă
Că
Din grăunţe mărunte se fac grămezi mai multe.
Pentru că
În oală acoperită nimenea nu ştie ce fierbe.
Şi
Omul de treabă nu iese din casă cu mîna goală.
Mulţi zic că
Omului de ce-i place, d-aie se-ngraşe.
Însă
Niciodată de tot pomul
Nu se poate-ngrăşa omul.

POVESTEA VORBII

Nici o fiinţă în lume
Nu e plăpîndă ca omul,

El poartă mai mare nume,
Şi el e tocma ca oul ;

Carele numai căci şade
În puţin timp să cloceşte
Şi să sparge jos de cade,
Sau de alt de se ciocneşte.

Omul este ca o floare,
Ce de umbră veştejeşte,
Şi de stă la prea mult soare,
Se arde şi se pîrleşte ;

De îi dă mai multă apă,
Încet-încet putrezeşte,
Şi dacă iar n-o adapă,
Se usucă, nu mai creşte.

Mulţi zic : „Omul de ce-i place
De aceea se îngraşe."
Ş-acest proverb pe mulţi face
A cădea-n vieţi pătimaşe.

Tînărul lesne se-nşală
De asemenea cuvinte,
Pe care el din greşală
Le judecă că-s cu minte ;

Căci multor le place dulce,
Dar întrebaţi cîţi mănîncă,
Folos ceva le aduce,
Or îi mai vatămă încă ?

La un ce-i place beţia
Vedeţi, se-ngraşe el oare,
Or pe lîngă avuţia
Îşi pierde şi viaţa, moare ?

La cîţi nu place frumseţea ?
Ai cui ochi ea nu-ndulceşte ?
Dar întrebaţi tinereţea
Cu ce ea îi foloseşte.

Îngraşe ea pe vreunul ?
Îi dă zile seninate ?
Or îi dărapănă bunul
Şi scumpa lui sănătate ?

După proverbul ce zice :
„Dama frumoasă şi vinul
Pot pe cineva să-l strice
Ca otrava şi veninul".

Precum de pildă ne este
Un tînăr ce voi a spune,
Care le-a urmat aceste
La furia lui de june :

El îndrăgi o fiinţă
Ce altul ş-o alesese,
Cînd la nunta-i spre privinţă
Ca prieten se dusese.

Dănţuind ca c-o mireasă,
Se răni de dînsa foarte
Şi d-aci spre acea casă
Începu amor să poarte.

Vrînd să-şi încerce norocul,
Dragostea să-i dobîndească,
Cu-ncetul îi crescu focul,
Neputînd să izbutească.

Tînăra nevinovată
Lăsă să se amăgească
Ș-îi zîmbi cîteodată
Cînd se-ntîmpla s-o-ntîlnească.

Bărbatu-i, văzînd aceasta,
A putut să bănuiască,
Și de aci pe nevasta
Începu să o păzească.

Dar cînd ajunge neștine
Nevasta ca să-și pîndească,
Iepurii din crîng mai bine
Să apuce să-i păzească.

Socotind el că ea poate
S-o fi înțeles cu dînsul,
Ofta în zilele toate,
Pedepsindu-se [1] într-însul.

Ș-așa d-o parte bărbatul
Pătimea s-o dovedească,
Și de ceealaltă altul
Pătimea să-și izbutească.

Ce-o fi urmat, nu să știe,
Decît n-au mai trăit bine,
Și el de filotimie [2]
Muri tăcîndu-o-n sine ;

Ca două oauă cînd s-aleargă
Și a se ciocni apucă
Un din ei o să se spargă
Și trebuie să se ducă.

---

[1] Chinuindu-se.
[2] Ambiție

Deci văduvind tinerica,
Părinții ei o luară,
Și tocma ca păsărica
'N colivie o băgară.

O păzea cu străşnicie,
Nicăirea a nu merge,
Vrînd ei iar în căsnicie
Cu cineva să o lege.

Amorezul ei acuma
Neputînd să o-ntîlnească,
Lipsindu-i cu dînsa gluma,
Începu să se topească.

Căci cînd nu vor fi mijloace
Durerea se îndoieşte,
În piept mereu rana coace
Şi patima mai mult creşte.

Și neputînd altfel face
O luă cu cununie,
Dar nu ştim de au ei pace
Într-ast-a lor căsnicie.

Decît tînărul să vede
Prea apropiat de groapă,
Și dacă vom putea crede,
Curînd îi va cînta popa.

Aşadar ş-ast tînăr moare
Și nevasta tot trăieşte,
Nici nicăiri nu o doare,
La altul acum gîndeşte.

Iată amorul ce face,
Iată-i binele şi rodul,
Iată de ceea ce-i place
Ce fel se îngraşe omul.

DESPRE NEGOȚ IARĂȘI

Puțin folos de cel :
Prăvălie cu chirie și marfă în datorie.
Că stăpînul
Cere să-i dai la soroc,
Parcă te pune pe foc
Și
Dacă n-ai, din umeri dai.
Îl vezi că-ncepe să zică :
Negustor mare de piei de cloșci.
Negustor greu ca fulgul pe apă.
Cu un ulcior de bragă, negustorie întreagă.
An [1] n-am cîștigat, iestim [2] am păgubit, la anul trag nădejde,
Trei lulele în două zambile [3].
Cumpără d-o para-două și le dă la o lescaie [4] nouă.
Nu să alege cîștigul din pagubă.
De azi pînă mîine numai pentr-o pîine, ca să-i zică doar „jupîne".
Mulți zic :
Decît slugă mare, mai bine stăpîn mic.

---

[1] Anul trecut.
[2] Anul acesta.
[3] Coș de papură.
[4] Monedă de aramă de mică valoare (echivalînd cu 1/2 para) ; lescaia nouă avea strălucirea aurului.

Dar
Omul e născut ca să umble și pasărea ca să zboare.
Chiria deșteaptă pe chirigiu și drumul pe călător.
Însă
Drumul soroc[1] n-are, nici pe jos, nici călare.
Baba călătoare n-are sărbătoare.
Mult umbli, multe-nveți, mult trăiești, multe vezi.
Găina care clocește niciodată nu e grasă.
Dar și
Piatra care se răstogolește din loc în loc nu prinde mușchi.
Că
Cine schimbă stăpînii slugă îmbătrînește.
Lac să fie, broaște multe.
Stăpîn nu poți ajunge, dar slugă cînd ei vrea.
Dar însă
Cine păzește sofraua (mașa) mănîncă ciorbaua[2].
Iar
Negustorul fricos nici nu cîștigă, nici nu păgubește.
La multe cine gîndește, nici una nu isprăvește.
Cine aleargă după doi iepuri nici unul nu prinde.
Omul vrednic se face munte și punte și trebuie să iasă la liman.
Din piatră seacă scoate banul.
Iar
Omul nevoiaș să îneacă pe uscat.
Țiganul, cînd a ajuns la mal, atunci s-a înecat.
Decît să dai cu mîinile și să alergi cu picioarele, mai bine să te uiți cu ochii la marfă.
Că
Fă bine, să-ți auzi rău.

---

[1] Termen final (cînd pornești la drum, nu știi pînă unde ajungi).
[2] Ciorba.

Mai bine
Peşingea pe iepîngea[1].
Decît
Cu toptanul şi banii la anul.
Te tocmeşte duşmăneşte şi plăteşte omeneşte.
Iar nu
Bună învoială, rea tocmeală.
Ci
Pune aici, bagă aici.
Decît pe urmă
Prinde orbul, scoate-i ochii.
Găina, cînd îi vine, atuncea ouă.
Dacă răsipeşti meiul, anevoie îl aduni.
Verşi cu pumnul şi culegi cîte unul.
Din bun sănătos te faci bolnav.
Te găseşte boala galbinarii[2] şi frigurile pungii.
Ţ-a trecut baba cu colaci.
Şi
Dacă cade omul, anevoie să îndreptează.
Ş-apoi,
La copaciul căzut toţi alerg să taie crăngi.
O boală dacă vine la om strigă către celelalte : săriţi, că l-am prins.
Cu toate aceste, coraj,
Barba lasă să se ducă, capul să trăiască.
Greu la deal, rău la vale.
Dar
Nu mi-au nins ca să nu-mi degere, nici mi-a plouat ca să nu mă ud.
Cine are mult, de multe ori vine vremea să n-aibă nicidecum.
Unde a mers mia, meargă şi suta.
Orzul îl ară boii ş-îl mănîncă caii.

---

[1] Bani peşin.
[2] Scris *galbi-narii* şi derivat de Pann, în glumă, de la *galbini n-are*.

Lupul mănîncă şi din oile numărate.
Unde e marfă, trebuie să fie şi pagubă.
Marfă gată bani aşteaptă.
Şi
Apa trebuie să vie la matca ei şi omul la teapa lui.
La toate urma alege.
Ştie Dumnezeu al cui e sacul cu făina şi podul
cu slănina.
De cîte ori să bolnăveşte, omul nu moare.
Ce am avut şi ce am pierdut.
Gol m-am născut, gol o să mă duc.
Cine nu e dator e destul de bogat.
Însă
Nu e după cum va omul, ci după cum va Domnul.
Necazurile sînt pentru oameni şi oamenii pentru
necazuri.
Cu nădejdea omul nu moare.
Daca datornicu zice :
Slava lui Dumnezeu, am să dau, n-am să iau.
Eu
Nu o să mă omor singur, ca Iuda.
Capul să trăiască, belelele curg.
Sărăcia la om e stană de piatră.
Decît bogat şi bolnav, mai bine sărac şi sănătos.
Cu un rac, tot sărac, cu un lucru mic, tot nimic.
Dacă
Ciung nu sînt, olog nu sînt,
Cap, mîini şi picioare am,
Munca e comoară.

POVESTEA VORBII

Unul cînd a fost să moară, fiii săi toţi într-un ceas
Viind, patu-i înconjoară ş-îl întreabă de rămas [1],

[1] Moştenire.

Zicînd : — Tată ! ești slab foarte și diată căci[1] nu-ți faci ?
O să te apuce moarte și nimic nu ne spui, taci ?
Noi mai întîi de iertare am venit să te rugăm
Și așa și pentru stare îndrăznim să te-ntrebăm.
Căci pe lîngă aste toate cîte ț-a dat Cel-de-sus,
Să n-aibi și strîns nu să poate, doparte undeva pus,
Fiindcă aici prin case știm prea bine că nu sînt
Și e păcat să se lase să rămîie în pămînt.
Noi, tată, nu-ți cobim moarte, ci pe Dumnezeu rugăm
Sănătos să te mai poarte, să trăiești ne bucurăm.
Dar a omului viață, după cum singur spuneai,
Să ține-ntr-un fir de ață și să rupe gînd cînd n-ai.
Cît mai vîrtos cînd e-n boală i să poate proroci
Că or moare or se scoală, nimeni nu poate ghici ;
De ț-e frică a ne spune nădăjduind să trăiești,
Ca să scrie încai spune aceea ce tăinuiești.
Nu poți zice că n-ai stare, căci știm că sărac nu ești,
Poate dovedi orcare de-i vrea să tăgăduiești.
Vestea e în țară sfoară că ești putred de bogat,
Și că ai găsit comoară o povestesc toți din sat.
Ei încă număr și anii cînd n-aveai para de ac,
Și acum te joci cu banii turnîndu-i din sac în sac.
Dar orșicum nu ne pasă, zică lumea ce o vrea,
Fiecare-ntr-a sa casă zice și bună și rea.
Noi știm că un bun părinte copiii nu-și va urî,
Să-i lase fără de minte săraci a se amărî.

— Copiii mei, — el răspunse — bogat e numai Cel sfînt
Ș-are mii comori ascunse pe fața astui pămînt.
Și cel ce înădușește tot într-una căutînd,
Acel negreșit găsește, cu sirguință săpînd.

[1] De ce.

Mulţi nerozi găuresc[1] pămîntul comori în el căutînd,
Dar neştiind cum, pasc vîntul, surdă ş-în deşert
umblînd.
Comoara nu să găseşte cînd ici, cînd colea săpînd,
Ci lesne să nemereşte cînd iei pămîntul de rînd.
Ş-în adînc nu e băgată, pe om mult a-l obosi,
Ci d-o palmă e-ngropată, ca să o poată găsi.
De aceea de vă place ca să vă îmbogăţiţi,
Cum am făcut eu veţi face, ş-ascultaţi să auziţi :
Eu vrînd să caut comoară ş-în deşert să nu muncesc
Cumpărai o moşioară, dorinţa să-mi izbîndesc,
Şi o apucai d-a lungul să caut comoară-n ea,
Cînd cu sapa, cînd cu plugul, o săpai cum trebuia,
Ş-adevărat astă treabă mă osteni-n acel an,
Dar şi nu mi-a fost degeabă, că tot găsii un borcan.
Apoi cumpărai bucate şi locul cît îl săpai,
Îl semănai jumătate ş-încolo viţă băgai.
Făcînd ţarina şi via am luat grîu, orz şi vin,
Şi suta au adus mia sau un borcan cu vîrf plin.
Şi acum acea comoară, fără nici un scăzămînt,
O am tot pe moşioară, îngropată în pămînt.
De voi muri, împreună veţi merge s-o căutaţi,
Săpînd cu-ngrijire bună, moşia să nu stricaţi ;
Ci faceţi, zic, cum e bine, adică de rînd săpaţi,
Ca să puteţi ca şi mine rod dintr-însa să luaţi.
Abia pîn-aci el zise şi ostenind încetă,
Adormi, ochii-şi închise şi nu se mai deşteptă.

Feciorii lui s-apucară (după ce l-au îngropat),
Pretutindenea cătară, loc n-au lăsat nesăpat.
După ce se necăjiră că nici un borcan n-au scos,
Locul cel săpat porniră ş-îl semănară frumos ;
Din care cu-mbelşugare în acel an rod luînd,
Făcură o sumă mare, cu preţ bun toate vînzînd.

[1] Citit în două silabe *(gău-resc)*.

Atunci ei cu păreri bune frăţeşte banii-mpărţind,
Le-a venit înţelepciune, şi zise unul zîmbind:
— Vedeţi, fraţilor, comoara de care tata a zis?
Borcanul e moşioara şi banii, cum ne-a descris.
Adică: lucrînd pămîntul, scoatem comoara din el,
De munca i-a fost cuvîntul, iar nu cum gîndeam
altfel.

Munca e comoară mare ce stă-ngropată-n pămînt,
Care sfîrşit nu mai are din porunca Celui sfînt.
Şi dacă nevoitorul cu nădejde va săpa,
El îşi va dobîndi dorul, comoara a dezgropa.
Munca pe om niciodată nu-l lasă a flămînzi,
Cînd cu firea-mbărbătată noaptea o va face zi.
Aşadar d-aci-nainte să nu şedem lenevoşi,
Ci, cum ne-a dat tata minte, să muncim mai inimoşi.

CUPRINS

CULEGERE DE PROVERBURI
SAU
POVESTEA VORBII
(continuare)

